

POLUGODIŠNJAK ZA KULTURU I DRUŠTVENA PITANJA

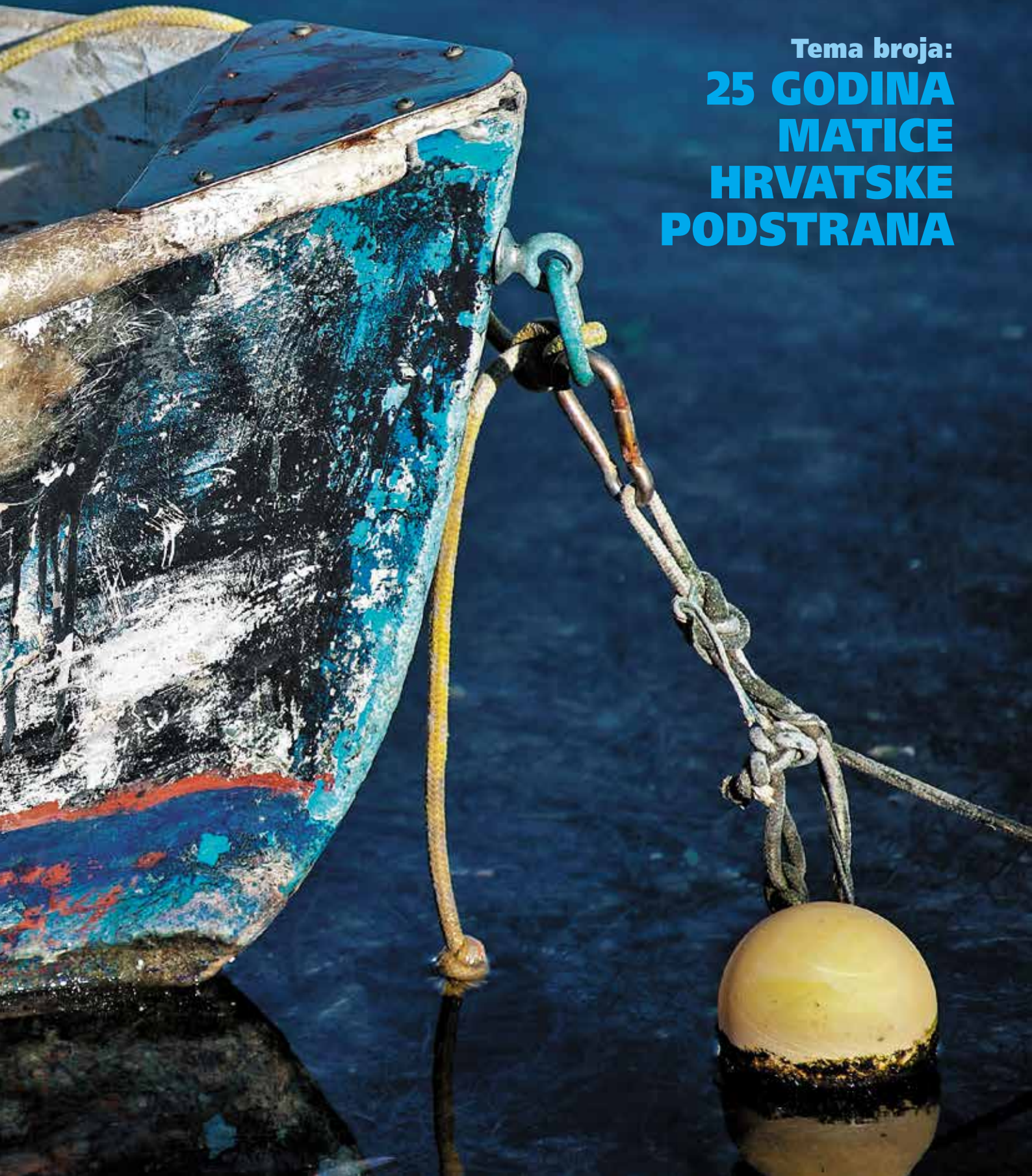
PODSTRANSKA revija

Izdavač OGRANAK MATICE HRVATSKE U PODSTRANI

matice hrvatska GODINA XIX. - BROJ 39. - PODSTRANA, lipanj 2020.

BESPLATNI PRIMJERAK

Tema broja:
**25 GODINA
MATICE
HRVATSKE
PODSTRANA**

25 GODINA MATICE HRVATSKE PODSTRANA

DIO REZULTATA NAŠEG RADA

Spomenik sv. Anti

Spomenik palim Poljičanima
- 200 godina od pada Poljičke republike

Sa znanstvenog skupa o "slavenskoj mitologiji": dr. sc. Lidija Bajuk, akademik Radoslav Katičić (pok.) i dr. sc Veselko Velčić

Znanstveni skup **Lucius Artorius Cast i Podstrana u antici.**
Akademik Nenad Cambi i mr. sc. John Mathews

Znanstveni skup **Poljica - prvih 1000 godina**

Znanstveni skup **Kralj Artur i Lucije Artorije Kast u Podstrani**
- od antičkih tragova do turističke ikone

SADRŽAJ

Matica hrvatska u Podstrani - 25 godina u službi kulture	4
Četvrt stoljeća djelovanja Matice hrvatske u Podstrani	4
Počeci Mh Podstrana	8
O radu općinske uprave	10
Turistička sezona u Podstrani 2020.	14
Nove vizure Podstrane	15
Konzervatorsko-restauratorski zahvati na crkvi sv. Martina u Podstrani	16
Novi izazovi pred svima nama	17
Novosti iz svijeta zaljubljenika u more	18
PERUN	
Ogranak MH u Podstrani	1
Fotogalerija	2
Popis naslova knjiga u izdanju Povjereništva i Ogranka Matice hrvatske u Podstrani	6
Pjesme	7
Divna Ban Bakota	9
Kratka pjesma i haiku u Tonća Petrasova Marovića, Tome Bebića i Ljube Stipišića Delmate	10
Riječi u ratu, rat u riječima	12
Neprirođenost potječe od nerazumnosti	13
Uloga Konstantina Vojnovića u Hrvatskom narodnom preporodu u Dalmaciji od 1858. do 1874.	18
Hrvatsko suparništvo	19
Velika Poljička ljekaruša	20
Burl Ives	21
Priča iz domovinskog rata	22
Vuk	23
Život piše humoreske	23
Koronaviralizmi	24
Stomatologija u doba koronavirusa	19
Umjetnošću protiv vandalizma	20
Želimo li ovakvu Podstranu?	21
Općina Podstrana prodaje posuđeno?	22
O pravu i pravnoj znanosti u povijesti do današnjih dana na području Poljičke republike i Dubrovačke Republike	23
Nije dr. Tuđman podijelio BiH na dva dijela	24
Prirodoslovci i matematičari također su „prisvajani“	25
Ponešto o Podstrani, u kojoj živim	26
Čestito kroz život	28
Putem sv. Jakova	30
Snagom zajedništva	34
Nova generacija 7 i ovog ljeta dovodi daljinsko plivanje u Podstranu	35

DUBRAVKO HORVATIĆ**Čuvaj se, zemljo moja**

Čuvaj se, zemljo moja, onih koji svakodnevno
o tebi grlato zборе, a ništa ne kazuju
onih što ti laskaju, a tvoj porod krdom zovu
onih koji govore Hrvatska, a misle na sebe
i na svoju družinu sa svih kontinenata
samo na svoju vlast i gotovanstvo.

Čuvaj se, zemljo moja,
onih koji smjeraju na tvoje čelo
samo da se uzdignu, a ti opet budeš ponižena
bez sebe i bez svog poroda,
u blatu i prašini
u jadu.

Čuvaj se, zemljo moja, taštih samozvanaca
inih koji nose krinke skrbi prema tebi
opsjenara koji ljubav prema tebi hine
zazovi na njih gromove Gospodnje, zemljo moja
i neka se vrši surova pravda za tvoj spas
za tvoj opstanak.

PODSTRANSKA revija**Osnivač i izdavač:**

Ogranak Matice hrvatske u Podstrani
Jurasova 2
Žiro račun MH u Podstrani
HR2425030071100016832
ISSN 1334-2827

Uredništvo:

Darijo Radović, Dražen Vlašić, Ante Šiško, Zorana
Ivanković Buljan, Antonio Vrbatović,
Divna Ban Bakota, Ivan Bašić, Mario Tomasović,
Denis Jonjić, Zlatko Juras, Zoran Jurišić

Fotografija na naslovnici: Nenad Stanić

Za fotografije zaslužni:

Zoran Jurišić, Nenad Stanić, Dražen Vlašić,
Zorana Ivanković Buljan, Darijo Radović, Mladen
Bartulović, Mario Tomasović, Denis Jonjić, PD Perun,
Ankica Cicvarić, Karlo Lolić, Jurica Popović,
Mario Mandić i Zlatko Juras

Grafička priprema: Neven Marin

Tisak: Dalmacijapapir

Naklada: 1500 primjeraka

Za potpisane tekstove odgovaraju autori,

Vaše tekstove i fotografije možete slati na e-adresu:
jurisic_zoran@yahoo.com ili zlatkojuras1@gmail.com

**Ovaj broj Podstranske revije možete čitati
i na internetskoj adresi www.omh-podstrana.hr**

Matica hrvatska u Podstrani - 25 godina u službi kulture

Inicijativni odbor: Ivan Bošković, Margarita Kelava, Katica Vrbatović, Mario Tomasović, Ankica Cicvarić, veljača 1995.

Piše: Mario TOMASOVIĆ

Evo punih 25 godina nakon osnutka Matice hrvatske u Podstrani potvrdile su se i obistinile proročanske riječi prof. Ivana Boškovića da će naše novoosnovano Povjereništvo postati žarište kulturnog života u Podstrani. I zbilja bi tako. Samo slijepci ne primjećuju koliko su kvalitetnih i brojnih programa odradili svi odbori našeg Povjereništva/Ogranka u ovih 25 godina svoga postojanja. Nema smisla nabrajati sve matičare koji su

tijekom ovih 25 godina odvajali svoje vrijeme, pa i sredstva kako bi iznijeli mnoštvo programa i aktivnosti koje su pred njih postavljali vrijeme i situacije. Hvala tim ljudima koji su na svoj način gradili i obogatili našu Podstranu.

O tim realiziranim programima više će govoriti naš dugogodišnji predsjednik mr. sc. Darijo Radović, a ja ću ih samo paušalno nabrojiti. U izdavačkoj djelatnosti do 1995. godine o Podstrani se nešto moglo pročitati u svega tri do tada objavljene knjige. Uz svekoliku pomoć i organizaciju našeg Povjereništva/

Ogranka, od tada je objavljeno više od četrdeset knjiga poezije, proze, zbornika, monografija i dr.

K tome, u *Podstranskoj reviji*, čiji 39. broj upravo čitate, naši građani mogu, uz ostalo, dobiti i pregršt informacija o događajima u mjestu. Promocije knjiga, likovne izložbe, predavanja te kulturno-zabavne i pjesničke manifestacije (najčešće ljetne) ogroman su doprinos razvoju kulture u mjestu. Bili smo suorganizatori, odnosno organizatori dviju međunarodnih konferencija o pomorskoj znanosti, kao i dvaju međunarodnih znanstvenih skupova o kralju Arturu, kojima su naše medijske kuće posvetile veliku pozornost. Osim toga, potaknuli smo i organizirati nekoliko postavljanja spomenika i obilježja, te smo Podstrani donijeli dva priznanja kao nositelji kulturnog nematerijalnog dobra.

Osnovani smo i Povjerenstvo za zaštitu naše lokalne povijesne baštine i već se vide dobri rezultati njegova rada. Sigurno je da toga svega ne bi bilo bez pomoći naše Općine, koja svake godine izdvaja dio proračunskih sredstava za sve ove programe, koje na taj način i podržava. Nadam se da će se tako i nastaviti jer su svi ovi programi zaista velika potreba zajednice, kao i nadopuna turističkoj ponudi, jer bez nje bi turizam u Podstrani bio suhoparan. Još jednom velika hvala svim matičarima i čestito im obilježavanje 25. godišnjice postojanja u Podstrani.

Četvrt stoljeća djelovanja Matice hrvatske u Podstrani

mr. sc. Darijo Radović - Predsjednik Ogranka MH u Podstrani

Uopćini Podstrana, od njezina osnivanja 1993. godine, Matica hrvatska jedan je od značajnijih organizatora kulturnih i društvenih događanja. Još u teškim vremenima Domovinskog rata po-

činje i njezino organizirano djelovanje. U ožujku 1995. godine osnovano je Povjereništvo Podstrana Matice hrvatske Split, pod predsjedanjem Ankice Cicvarić, a potom je predsjednica bila Danica Bartulović.

Tijekom nekoliko godina rada, usprkos teškim ratnim i poratnim prilikama, ostvareni su vrijedni rezultati.

Osjećajući potrebu jačanja djelovanja Matice na očuvanju jezika, kulture, znanstvenog i duhovnog stvaralaštva, odnosno svega što čini identitet jednog naroda, u ožujku 2002. osnovan je Ogranak Podstrana Matice hrvatske. Prvi predsjednik bio je Zlatko Juras, a nakon njega Dražen Vlašić. Od lipnja 2007. predsjednik Ogranka je mr. sc. Darijo Radović.

Najvažnije aktivnosti Ogranka

su izdavačka djelatnost, organizacija kulturnih događanja te organizacija znanstveno-stručnih skupova.

U **izdavačkoj djelatnosti** najznačajnije mjesto zauzima izdavanje polugodišnjaka za kulturna i društvena pitanja *Podstranska revija* (koja je u početku izlazila kao *Podstranski list*). *Revija* izlazi redovito u lipnju i prosincu, a dosad je objavljeno 38 brojeva. Središnji dio *Revije* je kulturni prilog *Perun*, u kojem se objavljuju literarni i likovni radovi uglavnom članova Matice i drugih neafirmiranih pjesnika te slikara. U preostalom dijelu *Revije* piše se o zanimljivim povijesnim temama, a predstavili smo i većinu udruga iz naše općine i bliže okolice s kojima surađujemo, te ogranke MH iz naše županije. Također se u dijelu *Revije* obrađuju i teme značajne za svakodnevni život mještana Podstrane, aktualnosti iz mjesta i okolice, te je možemo smatrati svojevrsnom „kronikom našeg malog mista“. Ovakva koncepcija *Revije* odraz je realnosti, kao i potreba doba i prostora na kojem djelujemo. *Revija* je jedino izdanje gdje se o tim temama može čitati, s obzirom na to da „velikim“ novinama teme koje su od važnosti našim mještanima nisu zanimljive. Za *Reviju*, pod palicom dugogodišnjeg tajnika Ogranka MH u Podstrani Zorana Jurišića, volonterski pišu i surađuju članovi Ogranka, članovi drugih udruga iz naše županije, kao i iz cijele Hrvatske.

Osim *Revije*, Ogranak priređuje i knjige, te je do sada u bibliotekama *Perun*, *Perunika* i *Hrvatski feniks* objavljeno više od 50 izdanja, najviše pjesničkih zbirki, ali i romana, zbornika pjesničkih susreta te zbornika radova znanstvenih skupova.

Značajan su segment rada Ogranka MH u Podstrani kulturna događanja, koja organiziramo samostalno ili u suradnji s drugim udrugama. Jedna od najznačajnijih je *Dobro jutro more*, tradicionalna pjesnička manifestacija koja se od 1997. redovito održava u Podstrani u čast Dana pobjede i domovinske zahvalnosti, kao spomenik moru i slobodi i kao zahvalnost svima koji su dali život za domovinu. Naš ogranak se nakon

Nedjeljko Mihanović, Darijo Radović i Zlatko Juras

osnivanja 2002. godine uključio u organizaciju ove manifestacije kao jedan od suorganizatora, a od 2010. godine nositelj je organizacije. Vrijedni članovi Ogranka volonterski odrađuju sve poslove vezane uz organizaciju, uz financijsku i materijalnu potporu Općine Podstrana i Turističke zajednice Podstrana, a u suorganizaciji sudjeluje Društvo hrvatskih književnika sa svojim članovima, koji su sudionici manifestacije te sudjeluju u odabiru laureata. Više od dvadeset godina na nekoliko se lokacija u Podstrani održavaju susreti pjesnika kojima se slavi more i sloboda, a svake godine proglašava se laureat susreta, kojemu se dodjeljuje plaketa *Dobro jutro more*. U proteklo vrijeme u Podstrani su svoje stihove govorili brojni poznati i manje poznati hrvatski pjesnici, od čijih bi se pjesama mogla sastaviti vrsna antologija suvremenoga hrvatskog rodoljubnoga pjesništva. Osim pjesnika koji su pjesnikovali u Podstrani i koji su svojom nazočnošću širili pozitivne vibracije ne samo u domovini, na susretima su priliku za promociju dobivali i mladi umjetnici drugih kategorija, koji su upotpunjavali pjesničke susrete i tako dobivali priliku za napredak. Danas su to virtuozi na gitari, klaviru, pjevači u kazalištu, u klapama, zborovima... Djeca su Podstranu i Hrvatsku predstavljala i na likovnim izložbama

u Zagrebu, Beču, Budimpešti i Tel Avivu, dajući ovoj manifestaciji i međunarodni karakter.

ČA pod Perun pjesnička je manifestacija koja se redovito održava od 2008. godine, kada je na poticaj maestra Ljube Stipišića Delmate započelo druženje pjesnika koji pišu čakavskim izričajem.

Tradicionalni **Susret klapa**, koji se od 2002. godine redovito održava u kolovoza, prije blagdana Velike Gospe, utemeljen je također na poticaj i uz pomoć maestra Ljube Stipišića. Osim lijepo posjećene turističke manifestacije, susreti pridonose njegovanju baštine klapske pjesme, koju u Podstrani sada utjelovljuju tri klape, dvije ženske i jedna muška, osvajači brojnih nagrada na klapskim susretima.

Organizacija znanstvenih i stručnih skupova također je značajan programski sadržaj u djelovanju Ogranka MH u Podstrani. U listopadu 2010. Ogranak Matice hrvatske Podstrana i Udruga *Žrvanj* iz *Žrnovnice*, te Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta iz Zagreba, održali su međunarodni znanstveni skup u *Žrnovnici* i Podstrani pod nazivom *Perunov žrvanj i Jurjevo koplje*. Tema skupa bila je mitsko-povijesna baština rane hrvatske povijesti na području Podstrane i *Žrnovnice*, odnosno cijelih Poljica. Nakon skupa objavljen je

*Mnoge naše programe održali smo u vili Cindro.
Dražen Vlašić iskazuje zahvalnost Željki Cindro*

zbornik radova pod nazivom *Jurjevo koplje*, te je pokrenuto uređenje turističkih tematskih staza područja Peruna i okolice, koji bi trebali postati nova kulturno-turistička atrakcija Podstrane kojom bismo prezentirali dio naše bogate baštine.

Sa sličnim je ciljem 2012., u suradnji s udrugom iz Podstrane *Artorius* i Društvom Poljičana, uz pomoć Općine i Turističke zajednice, organiziran znanstveni skup *Lucius Artorius Castus i Podstrana u antici*. U nastanku planetarno značajne legende o kralju Arturu, prema tvrdnjama nekih znanstvenika, važan je kamenčić Lucije Artorije Kast, visoki rimski vojni zapovjednik, čiji je nadgrobni spomenik uzidan u ogra-

du crkve svetog Martina u Podstrani. Pod pokroviteljstvom I. razreda za znanost HAZU-a, na skupu su sudjelovali eminentni znanstvenici iz Hrvatske i svijeta, koji su govorili o nastanku legende i mogućoj vezi kralja Artura i Podstrane, ali i o antičkim nalazima u Podstrani. Skup je rezultirao istoimenim zbornikom radova objavljenim 2014. godine u suradnji s Književnim krugom iz Splita. S ciljem daljnje marketinške valorizacije ove priče, a nakon što je Turistička zajednica definirala smjernice na temelju kojih bi ih se u turističkom kontekstu moglo početi koristiti kao destinacijsku ikonu, u listopadu 2019. održali smo i drugu konferenciju: *Kralj Artur i*

Veliku zahvalnost moramo iskazati velikom čovjeku i eruditu Ljubi Stipišiću Delmati

Lucije Artorije Kast – od antičkih tragova do turističke ikone / King Arthur and Lucius Artorius Castus in Podstrana – from ancient traces toward touristic valorization. Na objema konferencijama sudjelovali su predavači iz SAD-a, Velike Britanije, Italije, Rusije i, naravno, Hrvatske. Sada smo u pripremi za izdavanje zbornika radova s druge konferencije. Općina Podstrana je u suradnji s konzervatorima počela s uređenjem crkvice sv. Martina na tom povijesnom lokalitetu, uz koji se vežu i tvrdnje kako je upravo tu knez Mislav potpisao s mletačkim duždem Petrom Tradonikom povelju kojom se Mlečani obvezuju na plaćanje godišnjeg danka za plovidbu hrvatskim morem. Neke od brojnih udruga s područja naše općine započele su s korištenjem ove priče u turističke svrhe izradom suvenira i organizacijom predstava s ovom tematikom.

S Društvom Poljičana *Sv. Jure* organizirali smo 2015. i 2016. godine dva znanstvena kolegija *Poljica – prvih tisuću godina* u svrhu prezentacije bogate poljičke baštine. Poljica, naša povijesna regija čiji je sastavni dio Podstrana, u svojoj dugoj tradiciji nisu ostavila samo Poljički statut i soparnik, po čemu su nekako najprepoznatljivija. Poljica su bogatstvom pisane riječi, književne, pjesničke, zakonodavne, bogatstvom običaja, nošnji, arhitekture, ljepotom svoga krajolika, a posebno ljudskim bogatstvom ovaj prostor i narod učinili posebnim i prepoznatljivim ne samo u našoj domovini nego i šire. Ovaj kraj svojom ljepotom ima brojne mogućnosti dodatnog turističkog proizvoda koji će obogatiti turističku ponudu Podstrane i Splitsko-dalmatinske županije.

Osnivanje Povjerenstva za zaštitu povijesne baštine u Podstrani nastavak je ovakvih aktivnosti i od nje ga očekujemo nove doprinose djelovanja Matice u životu Podstrane.

Značajno je spomenuti suradnju Ogranka s općinskim institucijama, kao i s drugim udrugama iz općine i županije s kojima smo realizirali neke od značajnijih projekata koji su ostavili vidljiv trag.

Godine 2005., zahvaljujući tadašnjem načelniku općine Podstrana Mariju Tomasoviću, podržana je inicijativa Ogranak Matice hrvatske u Podstrani te je na ulazu u mjesto postavljen spomenik patronu naše općine sv. Anti, rad akademskoga kipara Kažimira Hraste.

U povodu obilježavanja dvjestote godišnjice ukidanja drevne Poljičke knežije, 2007. godine Ogranak Matice hrvatske u Podstrani je, uz pomoć Općine Podstrana, realizirao projekt podizanja spomenika u čast i sjećanje na pale Poljičane koji su branili svoje ognjište, koji se nalazi ispred Osnovne škole *Strožanac* u Podstrani, a 2019. sudjelovali smo u postavljanju Stope sv. Martina u Podstrani.

Ogranak MH u Podstrani dobio je 2008. godine Nagradu općine Podstrana.

U radu Ogranak imamo odličnu potporu Općine Podstrana i Turističke zajednice Podstrana, koji financijski prate aktivnosti, a velika su pomoć i brojni poslovni subjekti i pojedinci s područja općine koji podupiru djelovanje Ogranak financijskim doprinosima i na druge načine (organizacija večera, domjenaka, smještaj gostiju). Ističemo suradnju s obitelji Cindro, čiji je ljetnikovac pozornica za brojna kulturna događanja. Brojne udruge (uz prethodno spomenute, tu su naše klappe *Ankora*, *Kurjože* i *Praska*; Likovna udruga *Ante Kaštelančić*, Hrvatsko katoličko glazbeno društvo Podstrana) naši su prijatelji i partneri u organizaciji kulturnog života. Svima njima zahvaljujem u ime Ogranak MH u Podstrani.

I najvažnije na kraju. Kao sadašnji predsjednik udruge, i ovim putem želim zahvaliti svim članovima bez čijeg se entuzijazma i volonterskog rada sve ovo nabrojeno ne bi moglo ostvariti na ovako uspješan način. Hvala i mojim prethodnicima, predsjednicima Ogranak Zlatku Jurasu i Draženu Vlašiću.

A ako nekoga ovaj članak potakne da nam se pridruži, javite se na nekoj od naših sljedećih aktivnosti ili u Jurasovu 2.

Otkrivanje spomenika palim Poljičanima, 2007. godine

Predstavljanje knjige Izabrane pjesme Danice Bartulović

U Cindrovim dvorima

POČECI MH PODSTRANA

Piše: Zlatko JURAS

Prvi pokušaj rada i djelovanja Matice na tlu Podstrane krenuo je danas već davne 1971. godine. Naime, tada se oformila inicijativa koju su činili naši mještani: Martin Vlašić, prof., Boris Marić, dr. Fabijan Vlašić, Fabijan Perišić i Javor Božiković. Inicijativa je namjeravala osnovati Ogranak MH do konca te 1971. godine. Međutim, nakon „Karađorđeva“ došlo je do definitivnog slamanja hrvatskog slobodarskog pokreta poznatog pod imenom „hrvatsko proljeće“ te je Matici onemogućen rad. Umjesto Ogranak MH, osnovana je Kulturna sekcija pri Mjesnoj zajednici Podstrana. Tridesetak godina nakon djelovanja kulturne sekcije u Podstrani, čiji su nositelji i pokretači bili članovi MH Split, i koji su ostavili svoj značajan doprinos lokalnoj zajednici realizacijom projekta monografije *Podstrana od davnina do naših dana* te stvaranjem prvih lokalnih novina pod nazivom *Riječ Podstrane*, došlo je do nove inicijative za osnivanje Povjereništva Matice u Podstrani pri Ogranaku MH Split. U uredništvu prvih naših novina u Podstrani, *Riječi Podstrane*, bili su Martin Vlašić, prof., Igor Škulje, Ljubo Božiković (Fabjanov), Mario Kaštelančić i Petar Juras. Kao sudionik nove inicijative čiji za cilj bio osnivanje Povjereništva Matice u Podstrani, s ponosom se sjećam tih dana te ću u kratkim crtama

iznijeti kronologiju događanja prilikom realizacije tog projekta.

Prigodom objavljivanja mojeg prikaza *Haiku splitskih pjesnika u Hrvatskim obzorjima* (1994/3), časopisu Ogranak MH Split, Ivan Bošković (inače moj gimnazijski profesor glazbe iz 1971.), predsjednik obnovljenog splitskog ogranka, predložio je da se osnuje povjereništvo Ogranak Split u Podstrani, što sam prosljedio Mariju Tomasoviću, koji se potrudio oko prvog saziva Povjereništva. Radeći tih godina na organiziranju pjesničkih susreta u Milni na Braču i Zvezdarnici na Mosoru (referencije u knjizi *Haiku u Dalmaciji* 2001.), a potom i u Podstrani, predložio sam suorganizaciju pjesničkih susreta na području Podstrane Matici Podstrana, te je u suradnji s Ankicom Cicvarić, predsjednicom Povjereništva MH Podstrana, i Danicom Bartulović, koja je sabirala *pjesnička sijela* uglavnom u župnoj crkvi u Strožancu, došlo do koordinacije pjesničkih susreta. Organizirali smo kroz Maticu i prvu Rock feštu u Podstrani, te su sa svim ovim književno-glazbenim kontinuitetom i mnogobrojnim suradnicima saznali uvjeti za osnivanje Ogranak MH Podstrana 2002. godine. U proceduri osnivanja Ogranak (uz vodstvo Stjepana Sučića, tajnika Matice hrvatske za ogranke) predložio sam kolegama iz budućeg Predsjedništva (Dražen Vlašić, Zoran Jurišić) naziv *Perun* za glasilo Ogranak MH Podstrana koje bi izlazilo u *Podstranskom listu* kao

podlistak Matice (kultura – umjetnost – znanost – duhovnost) odgovarajući njezinim programima (i Statutu Matice), dok bi drugi dio lista predstavio lokalnu problematiku, a imao bi donekle i općenitiji karakter s opće značajnim temama te sadržajima drugih udruga u Podstrani i problematikom lokalne uprave. List je počeo izlaziti u suizdavaštvu s Turističkom zajednicom Podstrane, a da ne bi došlo do sukoba interesa, s kolektivnim uredništvom – odgovornošću (bez instituta glavnog urednika) zbog njegova dvostrukog karaktera. *Podstranski list* (poslije *Podstranska revija*) zamislili smo kao obnovu *Riječi Podstrane*, pokrenutog nakon prve inicijative za osnivanje ogranka u Podstrani 1971., a koja se zbog nepovoljnosti tih vremena pretvorila u osnivanje Kulturne sekcije pri Mjesnoj zajednici s projektom monografije o Podstrani i lista *Riječ Podstrane*, a izlazio je desetak puta u ta vremena (sa uredništvom: Marinko Škulje, Ema Goreta i Fabijan Perišić, uz ostale članove kulturne sekcije u sastavu - Martin Vlašić, Ljubo Božiković, Marjio Kaštelančić, Petar Juras...)

Odmah nakon osnivanja Ogranak bili smo u suorganizaciji *Podstranskog ljeta*. Suradnjom s Turističkom zajednicom Podstrane i ugostiteljstvom Lučice Strožanac (vod. Špiro Juras) otpočeli smo bogat glazbeni program, koji je trajao tri ljeta kao bitan doprinos *Podstranskom ljetu* (niz značajnih autora: Drago Mlinarec, Zdenka Kovačiček, Ibrica Jusić, Peco Petej, Dejan Dvornik i dr.), a u suradnji s Ljubom Stipišićem Delmatom *Smotru klapa* (Cindrovi dvori) te književne susrete čakavske poezije Ča pod Perun. Bavili smo se i ekološkim radom zajedno s udrugom *Epetium* iz Stobreča, na zaštiti našega akvatorija – da se očuva čistoća mora.

Tako se već u prvoj godini djelovanja Ogranak okupio veliki broj suradnika iz književnog i glazbenog svijeta i drugih grana kulture, te se zasnovalo niz programa koji postoje i dandanas u promociji lokalne i šire sredine. Posebice ističemo medijsko djelovanje u našem glasilu *Podstranska revija*, kao uzoru demokratskog načela civilnog društva. Zahvaljujem predsjednicima Ogranak MH Podstrana – Draženu Vlašiću, koji je uspijevaao spriječiti neke sukobe interesa u zahuktalom radu mladog Ogranak, te Dariju Rado-

Akademik Petar Šegedin s članovima Matice u Splitu. Slijeva nadesno: Nikola Vodanović, Martin Vlašić, Petar Šegedin, Nedjeljko Radobolja, Anita Perić Ercegović i Ivan Bošković – budući predsjednik obnovljenog Ogranak MH Split.

viću – što su dosljedno nastavili razvoj programa u organizaciji simpozijske djelatnosti i suorganizaciji pjesničkih susreta *Dobro jutro more*, Danici Bartulović za velike doprinose u djelovanju Ogranka u književnom pogledu, te Zoranu Jurišiću, dugogodišnjem tajniku Ogranka, na predanom radu, za koji je dobio i Nagradu Općine. Nadalje, zahvaljujem i mnogobrojnim suradnicima širom Hrvatske, među kojima je bitan doprinos u promociji i radu našeg Ogranka dao maestro Ljubo Stipišić Delmata, koji je tada živio i djelovao u Strožancu. Svojim ugledom i iskustvom u kulturnom radu maestro Stipišić dao je nemjerljiv impuls i poticaj radu našeg, tada mladog, Ogranka MH u Podstrani.

Hrvojka Mihanović Salopek, Željka Cindro i Vanja Božiković

Sudionici i organizatori Prvog znanstvenog skupa o kralju Arturu

S predstave Diva Grabovčeva, KUD iz Rame

Matica u školi - predavanje Ivica Lolića o našoj staroj mitologiji

Likovna kolonija LU Ante Kaštelančić, 2012.

Predstavljanje knjiga akademika Radoslava Katičića, 2012.

Matica Podstrana u gostima Ogranaku Matice hrvatske Vukovar

O RADU OPĆINSKE UPRAVE

Piše: Zoran JURIŠIĆ

U povodu nadolazećeg Dana općine Podstrana, odnosno blagdana sv. Ante Padovanskog, porazgovarali smo s načelnikom naše općine Mladenom Bartulovićem.

Načelniče, kako biste prokomentirali situaciju u Podstrani u zadnjih nekoliko mjeseci s obzirom na pandemiju koronavirusa koja nas je zadesila?

– Prije svega, koristim ovu priliku da zahvalim mještanima Podstrane na strpljenju, disciplini, dostojanstvenom ponašanju i pokazivanju solidarnosti prema drugima. Borbu protiv zaraze ne vode samo zdravstveni radnici i službe civilne zaštite, nego i svaki pojedinac svo-

jim ponašanjem, i to je sigurno bilo presudno i u našem slučaju, tako da smo vrlo uspješno reagirali na ovu ugrozu. Mogu reći da sam vrlo ponosan na rad našeg Stožera civilne zaštite, jer na ovakvu nas pandemiju nitko nije mogao pripremiti i morali smo se iz dana u dan prilagođavati situaciji usko surađujući sa Županijskim, kao i s Nacionalnim stožerom civilne zaštite. Savjesno smo provodili sve epidemiološke mjere i konstantno smo imali situaciju pod kontrolom.

Epilog je svega da smo u Podstrani imali samo sedam zaraženih mještana, od kojih, srećom, nitko nije imao ozbiljnije simptome. Međutim, još se ne možemo u potpunosti opustiti te molimo mještane da se i dalje pridržavaju mjera koje je preporučio Nacionalni stožer civilne zaštite. Kako bismo konačno dobili ovu utakmicu, trebamo i ubuduće puno snage, strpljenja, solidarnosti i zajedništva

Unatoč koronavirusu, odricanjima i strogim mjerama sigurnosti, u Podstrani se, iako smanjenim obujmom, konstantno radilo i gradilo?

– Tako je. Nekim smo projektima usporili dinamiku, ali život nije smio sasvim stati. Građevinski radovi na najznačajnijim projektima nisu stali. Također, iskoristili smo smanjenje prometa i kako bismo obavili neke nužne radove na cestama. Nadamo se da će ipak nešto biti i od turističke sezone, pa je u tijeku i uređenje plaže.

Koji su to trenutno najvažniji projekti u našoj općini?

– Jedan je od važnijih projekata reciklažno dvorište, čija gradnja teče prema planu i očekujemo završetak do početka ljeta. U tijeku je izgradnja dijela groblja, konkretno 248 novih grobnica s 1200 ukopnih mjesta. Vrijednost je ove investicije veća od 18 milijuna kuna. To su vrlo značajni projekti za Podstranu, infrastrukturni.

Projekt izgradnje novog dijela groblja strateški je projekt za našu općinu koji su mještani dugo čekali. Planiramo, uz organiziranje odgovarajućih protuepidemijskih mjera, uskoro krenuti s dodjelom grobnih mjesta prijavljenim mještanima. Osim groblja, u tijeku je još niz infrastrukturnih projekata na prostoru cijele općine, kao što su izgradnja ulice Domovinskog rata – Os 1; proširenje Težačke ulice kod groblja Ban (proširenje ulice i izgradnja novih parkirnih mjesta); izgradnja oborinskog kolektora od Ulice kraljice Jelene do bujice Grljevac, izgradnja fekalne kanalizacije uz bujicu Grljevac – Duge njive; prihranjivanje plaže i sanacija pera na obalnom području; uređenje oborinskog kanala bujice Grljevac, u suradnji s *Hrvatskim vodama*; uređenje nerazvrstanih cesta na području općine; proširenje dijela Hercegovačke ulice, Ulice Mile Gojsalić i Kašičeve ulice (u tijeku su otkupi zemljišta i priprema izvedbene dokumentacije); izgradnja i uređenje dijela nogostupa na Jadranskoj magistrali, u suradnji s Hrvatskim cestama, te obilježavanje dijela prometnica, kao i postavljanje „usporivača prometa“ na dijelu prometnih dionica; izrada projektne dokumentacije i ishode- nje akata građenja za rekonstrukciju

Načelnik Mladen Bartulović za radnim stolom

više ulica i raskrižja na Jadranskoj magistrali.

Na koji ste način iskoristili situaciju na cestama za vrijeme epidemioloških mjera?

– Zbog značajno smanjenog prometa, imali smo povoljnu situaciju za uređenje prometnica, parkirališta i drugih površina javne namjene. U dogovoru s HEP-om polažemo nove elektroenergetske kabele. Cilj nam je kompletnu mrežu dalekovoda staviti podzemno, a paralelno s tim obavljamo i rekonstrukciju javne rasvjete te spajanje na nove trafostanice. U planu je izgradnja novih trafostanica i zamjena dijela starih, te polaganje novih elektroinstalacija u trup prometnica. Dogovoreno je postavljanje četiri punionice električne energije za vozila na električni pogon: dvije na parkiralištu Petričevo i dvije u Strožancu, na velikom parkiralištu.

Kakva je situacija na obali, jeste li zadovoljni dosad realiziranim?

– Započela je provedba svih planiranih aktivnosti na obalnom pojasa, što uključuje navodnjavanje, održavanje, prilagodbu rampe za invalide, te prihranu plaže pijeskom i žalom. U tijeku je postavljanje i videonadzora kako bi se spriječio ili barem smanjio, nažalost neizbježni, vandalizam.

Uređenje obalnog pojasa jedan je od strateških projekata Podstrane, koja se danas može pohvaliti jedinstvenom biciklističkom stazom i šetnicom uz rijeku Žrnovnicu i obalu, te planskim uređenjem plaže i opremanjem svom potrebnom infrastrukturom.

Nabrojili ste mnogo projekata. Kolika je njihova vrijednost i može li općinski proračun pokriti sve to?

– Ukupna vrijednost svih navedenih projekata, kao i niza drugih koji su planirani i tijekom godine idu u realizaciju, veća je od 40 milijuna kuna. Sredstva su osigurana u proračunu Općine Podstrana. Naravno, sve projekte prijavljujemo na objavljene natječaje ako postoji mogućnost sufinanciranja kako bismo rasteretili općinski proračun.

Krizni stožer: Ivica Sopta, Josip Vrdoljak, Božen Živaljić i Mladen Bartulović

Pandemija koronavirusa zasigurno je otežala i promijenila uobičajeno funkcioniranje općinskih aktivnosti s obzirom na negativni učinak na gospodarstvo. Jesu li donesene neke restriktivne mjere?

– Naravno, ni Općina Podstrana nije mogla izbjeći restriktivne mjere koje je morala donijeti, uz odluke o pomoći stanovništvu i gospodarstvu, kako bi se ublažile posljedice obustave svih aktivnosti zbog pandemije, a time i smanjenja priljeva sredstava u općinski proračun. Donesena je odluka o smanjenju plaća namještenicima Općine Podstrana u iznosu od 10 posto. Dogodilo se da su početkom 2020. godine dva službenika Općine napustila službu, njihovi su poslovi preraspoređeni te se ne planira primanje novih službenika u službu, a pogotovo u situaciji koja je u međuvremenu nastupila, kad svi moramo krajnje odgovorno i ekonomično odgovoriti na izazove koji su pred nama.

Na temelju svojih ovlasti, a sukladno preporuci Vlade RH u vezi s pojavom koronavirusa, obustavio sam aktivnosti isplate svih ugovorenih sredstava udrugama za projekte koji su odobreni nakon provedenog javnog poziva u iznosu većem od dva milijuna kuna.

Ipak, potrudili smo se da stipendije ne budu ugrožene te su se uredno isplaćivale, kao i naknade socijalno ugroženim mještanima sukladno našim pravilnicima. Također, za vrijeme posebnih restriktivnih mjera organizirali smo i volontere, koji su osobno našim mještanima nosili jednokratne pomoći i ostale potrepštine, budući da nije bio dopušten rad sa strankama u općinskim uredima. U suradnji s Crvenim križem brinuli smo se da nitko od naših mještana iz ranjivih skupina ne bude zaboravljen.

Općina Podstrana, kao što je poznato, sufinancira rad dječjih vrtića, a nastupom epidemije bilo je potrebno dogovoriti s dječjim vrtićima daljnji model sufinanciranja, s obzirom na to da su vrtići prestali s radom. Tako je Općina Podstrana sufinancirala dječje vrtiće do prestanka zabrane njihova rada iznosom od 70 posto prosječnog mjesečnog iznosa isplaćenog u prethodnih šest mjeseci, kako bi se ipak sačuvala radna mjesta u vrtićima, a uprave vrtića roditeljima su značajno umanjile obaveze u dijelu troška koji oni snose.

Održana je i prva elektronička sjednica Općinskog vijeća, na kojoj je doneseno nekoliko bitnih odluka vezano uz trenutno gospo-

darsko stanje uzrokovano epidemijom. Osim odluka vezanih uz nužne mjere koje je donosio Stožer civilne zaštite, Općinsko vijeće donijelo je odluku o djelomičnom oslobađanju od plaćanja komunalne naknade za drugi kvartal (travanj – srpanj) za kategorije poslovnih subjekata koji su zbog protuepidemijskih mjera morali zatvoriti svoje prostore.

Odlukom Općinskog vijeća privremeno je suspendirana odluka o naknadi vijećnicima za sudjelovanje u radu Općinskog vijeća, te je donesena odluka o umanjenju plaće općinskog načelnika za 10 posto.

Sve odluke donesene su sukladno Izmenama i dopunama Zakona o komunalnom gospodarstvu i Odluci Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja o nastupanju posebnih okolnosti uzrokovanih pandemijom.

Spominje se i mogućnost novog vala pandemije na jesen. Jeste li spremni na dodatna ograničenja?

– Općina je cijelo vrijeme funkcionirala bez prekida, a to je dokaz da držimo stvari pod kontrolom u izuzetno teškim uvjetima. Nastavit ćemo istim tempom, prateći daljnji

razvoj situacije i utjecaj pandemije na gospodarstvo, te ćemo po potrebi dodatno reagirati s olakšicama, naravno, prateći zakonski okvir na razini države, te daljnje upute i odluke stožera.

Svjesni smo situacije u kojoj su se zatekli mnogi naši mještani smanjenjem mjesečnih primanja zbog prekida rada, gubitka radnih mjesta i smanjenja prihoda.

Osim donesene odluke o djelomičnom oslobađanju od plaćanja komunalne naknade, jesu li donesene ili se planiraju i neke druge mjere kako bi se ublažile negativne posljedice pandemije na gospodarstvo?

– Osim donesene odluke o djelomičnom oslobađanju od plaćanja komunalne naknade, privremeno su obustavljeni postupci prisilne naplate dospjelih obveza te je našim mještanima dopušteno plaćanje obveza do rujna, bez opomena i obračuna kamata. To je zapravo neka vrsta počeka plaćanja u sljedećih nekoliko mjeseci.

Ovisno o daljnjem razvoju situacije, a vezano uz utjecaj pandemije

na gospodarstvo, dodatno ćemo reagirati s olakšicama, naravno, prateći zakonski okvir na razini države te daljnje upute i odluke Stožera.

Od turizma, kao važne gospodarske djelatnosti, ove godine ne možemo očekivati dobre rezultate, a pitanje je i što će biti dalje. Može li se nešto poduzeti da se pomogne ovom sektoru, primjerice s boravišnom pristojbom, koja je u Podstrani veća nego u Splitu?

– Ministarstvo turizma je 23. ožujka 2020. godine, zbog posebnih okolnosti, donijelo Odluku o oslobađanju od plaćanja polovine iznosa godišnjeg paušala turističke pristojbe za glavni krevet, te se obveznici oslobađaju plaćanja godišnjeg paušalnog iznosa turističke pristojbe za pomoćne krevete. To za naše paušalne iznajmljivače znači 175 kuna pristojbe za glavni krevet umjesto dosadašnjih 350 kuna, a za pomoćni krevet paušal se ne plaća.

Turistička pristojba je prihod turističkih zajednica, te se odnosi na paušalni iznos koji plaćaju fizičke osobe koje pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu ili na obitelji-

Načelnik Mladen Bartulović s državnim i županijskim dužnosnicima

skom poljoprivrednom gospodarstvu.

Druga kategorija turističke pristojbe, koju plaća sam gost, obračunava se po osobi i noćenju i odnosi se na glavnu sezonu (od 1. travnja do 30. rujna) i ostalo razdoblje. Navedena kategorija odnosi se na hotele, ostale ugostiteljske objekte za smještaj, pravne osobe i objekte za smještaj s više od 20 kreveta. Ona je za sada ostala nepromijenjena, tako da i dalje iznosi 15 kuna po noćenju za glavnu sezonu, a 10 kuna za ostalo razdoblje.

Puno se govori o gospodarskoj krizi koja nam slijedi. Hoće li planirani patiti projekti u budućem razdoblju?

– Sa svojim suradnicima napravio sam detaljnu analizu svih planiranih projekata na području naše općine te smo odredili prioritete. S obzirom na neupitnu gospodarsku krizu koja nam slijedi, dio planiranih infrastrukturnih projekata realizirat ćemo u fazama. Svatko treba biti odgovoran, sustav je dobro posložen, niz mjera i aktivnosti koje svakodnevno provodimo sukladno uputama Nacionalnog stožera civilne zaštite, koliko se god nama ponekad ne sviđaju, moraju se provoditi. Ako se budemo pridržavali navedenih mjera i uputa, na dobrom smo putu da zajedno izađemo iz ove krize kao pobjednici.

Što je s projektima koji se sufinanciraju sredstvima EU-a?

– Vlada je donijela odluku o obustavi javnih poziva i natječaja na razini ministarstava, tako da su nam trenutno male mogućnosti sufinanciranja projekata iz državnog proračuna. Međutim, svi projekti koji se sufinanciraju sredstvima EU-a neometano idu dalje. Neki su u završnoj fazi, odnosno čeka se samo zadnja uplata od nadležnih fondova EU-a (morsko-riječna šetnica i biciklistička staza Podstrana walk & bike, rekonstrukcija raskrižja Hercegovačke ulice i Ulice kralja Zvonimira), dok su projekt prekogranične suradnje ECOMAP i izgradnja reciklažnog dvorišta Perun još u realizaciji. Također, i dalje se uspješno provodi

Stožer civilne zaštite

projekt *Zaželi*, preko kojega smo zaposlili 15 žena koje se brinu o 60 korisnika iz Podstrane.

Očekujemo i rezultate nekoliko prijavljenih projekata koji su za sada prošli administrativnu provjeru. Radi se o dva projekta koji se 100 posto financiraju iz Europskog socijalnog fonda i jednom koji se 85 posto sufinancira iz Europskog fonda za regionalni razvoj:

• **Ne budi po strani, aktivni građani u Podstrani** – projektni prijedlog vrijedan oko 2.000.000 kuna, prijavljen u suradnji s Ogrankom Matice hrvatske općine Podstrana, Zajednicom športskih udruga općine Podstrana i DVD-om Podstrana. Projekt je usmjeren na povećanje uključenosti građana u procese donošenja odluka kroz dodatno osnaživanje organizacija civilnog društva na području općine. Projektom su predviđene edukativne i javnozagovaračke aktivnosti, objava izvještaja u sjeni te izrada aplikacije za vizualizaciju proračuna.

• **Zajedno do cilja – Aktivni u mladosti, uključivi u starosti** – projektni prijedlog vrijedan oko 3.000.000 kuna, prijavljen u suradnji s Društvom športskih ribolovaca i Zajednicom športskih udruga Općine Podstrana. Projekt je usmjeren na povećanje uključenosti mladih i starijih kroz pružanje socijalnih usluga na području općine. Predviđene su razne aktivnosti za mlade, poput tečajeva ribolova i ronjenja, akcija čišćenja podmorja, raznih sportskih aktivnosti i edukacija, te izleti i socijalne usluge (prijevoz i

dostava obroka) za starije i nemoćne.

• **Ulaganje u razvoj MSP-ova putem Poduzetničkog centra Scala d.o.o.** – projektni prijedlog ukupne vrijednosti oko 1.800.000 kuna. Općina Podstrana u projektu ima ulogu partnera (od čega 85 posto financira Europski fond za regionalni razvoj). Cilj je projekta omogućavanje povoljnog okruženja za osnivanje i razvoj MSP-ova kroz pružanje podrške te jačanje vlastitih kapaciteta i kompetencija.

Važno je spomenuti i da je početkom godine u prostorijama *Vodovoda i kanalizacije Split* potpisan ugovor o dodjeli nepovratnih sredstava i ugovor o sufinanciranju projekta *Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split – Solin*, vrijedan oko **1,8 milijardi kuna**. Ugovor su potpisali resorni ministar Tomislav Čorić, direktor *Hrvatskih voda* Zoran Đuroković i direktor ViK-a Tomislav Šuta u nazočnosti našeg župana Blaženka Bobana te mojih kolega gradonačelnika i načelnika.

Dio gore navedenih sredstava osiguran je za izgradnju naših projekata. Vrijednost planiranih projekata u Podstrani veća je od **50.000.000 kuna** (vodovod i kanalizacija s vodospremama i crpnim stanicama za Gornju Podstranu, crpna stanica Bilaja s kompletnim novim sustavom fekalne odvodnje, te niz manjih zahvata u ulicama).

Čini se da sve funkcionira kako treba i u otežanim okolnostima. Što biste poručili mještanima

Podstrane za kraj ovog razgovora?

Tako je. Situaciju držimo pod kontrolom, ništa nije prepušteno slučaju. Nismo ovo planirali, ali smo se hrabro suočili s novonastalim okolnostima, zajedno s našim mještanima, koji su i najzaslužniji za dobar rezultat.

Trenutno nije lako, mjere štednje su na snazi, prihodi su nam značajno umanjeni, neki projekti su na čekanju, turistička sezona je upitna, ali vjerujem da ćemo zajedničkim trudom i strpljenjem sve prebroditi i vrlo brzo biti u mogućnosti nastaviti istim tempom kao i prije pandemije. Svim našim mještanima i dalje smo

na raspolaganju, s posebnim naglaškom na one koji su socijalno ugroženi novonastalom situacijom.

Za kraj koristim priliku da svim Podstranjcima i Podstranjcima od srca čestitam Dan općine Podstrana i blagdan njezina zaštitnika sv. Antuna Padovanskog.

TURISTIČKA SEZONA U PODSTRANI 2020.

Ovogodišnja turistička sezona zaista je počela onako kako to lani, pa čak ni na početku ove godine, dok smo se svi još opravdano radovali dosadašnjem uspjehu, nitko ni u snu nije mogao pretpostaviti. Ne samo u Podstrani, ne samo u Hrvatskoj, nego u čitavome svijetu turistički se djelatnici sreću s nečim što do sada nitko nije iskusio ni predvidio: s pandemijom koja je zaustavila svekoliko gospodarsko kretanje i promet.

No, sada se već osjećamo opuštenijima. Prvi je val ove nepogode prošao i mi se, bogatiji za jedno iznimno iskustvo, okrećemo svojoj ovogodišnjoj zadaći – dočeku gostiju koji su se odlučili ove godine doći u Podstranu, prvi put ili ponovno. Tako iznova imamo prigodu vidjeti kako se sav do sada uloženi napor u izgradnju i održavanje turističkih temelja, dotjerivanje imidža te oblikovanje i ažuriranje naših turističkih proizvoda i ponude itekako isplati. Opravdanje tog truda ne nalazi se samo u materijalnim proizvodima i fizičkim uslugama, nego je ono i snažna psihološka potpora svim turističkim subjektima kojima je turistička djelatnost glavni, a počesto i jedini izvor prihoda, što je ove godine naglašeno više nego ikada. Stoga mislimo da razloga za optimizam ima. Pred nama je ljeto, ljudi su željni opuštanja i rasonode, što im ove godine zbog pretrpljenog stresa treba možda i više nego inače.

Računamo na naše vjerne goste. Računamo i na nova lica. Računamo ponajviše na domaći svijet. I spremni smo ih sve ugostiti poštujući novonastale zahtjeve, jer sigurnost i dobrobit dio su sadržaja kojima se Podstrana kao turističko odredište oduvijek predstavlja na turističkoj sceni. Stoga pozivam sve iznajmljivače, ugostitelje i ponuđače drugih usluga da se vedra duha okrenu vremenu koje je pred nama, koje je zapravo već počelo, te nastave graditi za sebe, druge i cjelokupnu zajednicu.

Zdravka Švenda,
direktorica TZ-a općine Podstrana

NOVE VIZURE PODSTRANE

Piše: Zoran JURIŠIĆ

Slike Podstrane mijenjaju se iz dana u dan, dovoljno je prošetati plažom ili Perunom da nam se Podstrana učini drukčijom nego što je bila koju godinu prije. Jedna od lijepih stvari koja se Podstrani dogodila je uređenje plaže uz rijeku Žrnovnicu. O radovima i onome što je napravljeno za *Reviju* su nam govorili Ante Polić i Ante Milković, članovi DŠR-a *Strožanac*.

Radovi su završili i plaža je od ove godine službeno otvorena?

– Da, plaža će se moći koristiti od ovog ljeta. Predviđeno je nasipanje dijela koji je more odnijelo, a o potpunom održavanju brine se općinski Komunalni pogon. Na javnoj površini predviđena su tri ugostiteljska objekta, i tko dobije koncesijsko odobrenje, bit će korisnik. Već postoje dva manja objekta na zapadnoj strani; u jednom je slastičarnica, a u drugom je uslužna djelatnost, nudi se masaža i pedikura. Do njih je predviđen još jedan objekt istih gabarita. U sklopu je i obnovljeno dječje igralište, na kojem su zamijenjene dotrajale sprave za djecu, te su otvorena dva odbojkaška igrališta, a dva zoga za balote s rasvjetom i tribinama naši mještani koriste već čitavu godinu.

Je li još što planirano za plažu?

– Jako jugo napravilo je štetu, odnijelo je pijesak i razbilo dvije kućice za presvlačenje, a oštetilo je i rampu za invalide. To ćemo sve pokušati sanirati do početka sezone. Drugi je problem vandalizam i neodgovorno ponašanje pojedinaca prema našoj imovini: polomljena stabla, uništene klupe, išarani zidovi, uništeni info-panoi. Uništene su i dvije solarne klupe. Zbog toga smo morali osigurati dodatni novac da bismo postavili videonadzor. Cijelo područje šetnice i parkirališta pokrieno je kamerama, te će se prema eventualnim počiniteljima postupati rigorozno.

Do sada se parkiralište koristilo stihijski, a sada je uređeno. Kako se to pokazalo dobrim?

– Dobro je jer je to solidan izvor prihoda, no najvažnije je da se uveo red u ovom dijelu Podstrane. Nova šetnica povezana je s DŠR-om *Strožanac*, gdje smo dobili još 300 metara šetnice. I DŠR *Strožanac* stavio je parkiralište koje ima u koncesiji pod nadzor i ugradio rampe, te je tako regulirao ulaz za članstvo.

Što ste još radili u lučici?

– Radili smo puno toga, ali na-vest ću samo veće projekte. Obnovljena je hidrantna mreža, postavljen je videonadzor na cijelom području lučice te je poboljšana rasvjeta. U

Ante Milković i Ante Polić

stari dio lučice dovedena je nova vodovodna instalacija. Organizirane su dvije ekološke akcije čišćenja podmorja u suradnji s Ronilačkim ekološkim klubom *Podstrana*, u kojima su izvađeni kamioni otpada. Uz to, poboljšana je strujna instalacija, postavljena su izdvojena mjerila, servisirana je i atestirana dizalica, obavljen je generalni servis na vijljuškaru te je nabavljeno 150 novih nosača za brodove na suhom vezu. Obnovili smo i klupske prostorije i još mnogo toga. Sve ovo što je nabrojeno stajalo je oko 600.000 kuna, a to su sredstva članova Društva i od komercijalnih vezova. DŠR *Strožanac* raspolaže s 347 vezova, a većina njih je vlasnička. Društvo ima oko 600 članova.

Društvo ove godine slavi 45 godina postojanja, pa vam Matica čestita na vrijednom jubileju.

– Zahvaljujemo na čestitkama, a namjera nam je proslaviti ovu obljetnicu. Nadamo se da će ova pandemija proći i da ćemo moći raditi uspješno kao i do sada.

Konzervatorsko-restauratorski zahvati na crkvi sv. Martina u Podstrani

Piše: Denis JONJIĆ

Crkva sv. Martina, izgrađena 1882. godine, jednobrodna je građevina sa zvonikom na preslicu na pročelju i pravokutnim svetištem. Prije konzervatorsko-restauratorskih zahvata obavljen je pregled zatečenog vanjskog i unutrašnjeg stanja crkve kako bi se utvrdila problematika i odredio tijek planiranih zahvata. Na kamenoj fasadi bila su vidljiva onečišćenja nastala ljudskim djelovanjem (graffiti) te anorganska onečišćenja na kamenu, korodirani željezni klinovi, cementne sljubnice, a uočeno je i da nedostaju dijelovi kamena, koje je bilo potrebno rekonstruirati. Zbog korozije na zvonu i slijevanja kiše

sa zvona na kamen prilikom obilnijih oborina, uočena su oštećenja na kamenoj preslici zbog djelovanja korozije. Na krovu crkve uočeno je oštećenje kupa kanalice i nedostajće kupe. Bilo je vidljivo i propadanje materijala za hidroizolaciju krova.

U unutrašnjosti crkve bio je vidljiv problem na sjevernom zidu zbog utjecaja vlage, jer je uzdizanje kapilarne vlage uzrokovalo oštećenja. Primijećene su veće pukotine duž cijelog sjevernog zida i iznad slavoluka. Zbog loše prionjivosti prozora, bili su vidljivi curci uzrokovani djelovanjem slijevanja kiše. U crkvi je duž cijelog kamenog popločenja zatečeno mnogo kamenih ulomaka, spolija, nadgrobnih stela, ulomaka keramike i fragment mozaika, koji su prevezeni u radionicu tvrtke *Kvinnar d.o.o.* na Klisu, gdje su na njima obavljeni zahvati površinskog čišćenja. Nakon obavljenih konzervator-

ske-restauratorskih zahvata, svi će ulomci biti vraćeni u crkvu.

Na crkvi je obavljeno pranje vodom pod kontroliranim pritiskom, uklonjeni su korodirajući klinovi i neadekvatne sljubnice, koje su ponovno fugirane, te je obavljeno mikropjeskarenje preslice. Križ i zvono s preslice demontirani su i prevezeni u radionicu, gdje su na njima obavljeni konzervatorsko-restauratorski zahvati. Na metalni dio preslice nanosena je antikorozivna zaštita i temeljna boja, kao i hidroizolacija, na krovu su popravljene kupe kanalice te su na pročelju crkve rekonstruirani kameni dijelovi koji su nedostajali. Nakon rekonstrukcije obavljeno je tonsko ujednačavanje rekonstrukcija s okolnim materijalom uz korištenje slikarskog alata i materijala.

Konzervatorsko-restauratorski zahvati u unutrašnjosti crkve obuhvatili su mapiranje pukotina i uzdizanja kapilarne vlage te iscrtavanje u CAD programu, sondažno istraživanje obojenih slojeva i žbuke, pripreme i zaštitne zahvate prije uklanjanje unutrašnje žbuke, te uklanjanje žbuke i odvoz građevinskog otpada iz crkve. Obavljeno je konsolidacijsko injektiranje pojedinih zidova, zamijenjeni su drveni prozori, sanirano je stubište, nanosena je sanacijska žbuka marke Mapei te je fugiran pod. Obavljeni su i konzervatorsko-restauratorski zahvati na antičkom žrvnju koji se nalazi izvan crkve.

Novopronađene nadgrobne stela

Novi izazovi pred svima nama

Cijenjeni sumješteni, i nas je kao planinarsko društvo „presjekla“ vijest da je zbog pandemije uzrokovane novim koronavirusom nužno pauzirati uobičajene aktivnosti na neko vrijeme. Mnogi od vas možda ne znaju koje su uobičajene aktivnosti jednog planinarskog društva, pa bismo vam ukratko željeli dočarati našu uobičajenu godinu.

Tijekom jedne kalendarske godine održimo najmanje 20 službenih izleta (planiranih godišnjim planom) i još toliko neslužbenih. Svake druge godine održimo opću planinarsku

školu, koja broj izleta povisi za još barem osam. Jednom godišnje očistimo sve staze koje su u našoj nadležnosti, za što je potrebno organizirati desetak radnih akcija u kojima sudjeluje u prosjeku deset osoba. Ako je potrebno popraviti oznake, što najčešće i jest slučaj, ovoj brojci pridodajmo još radnih dana. Najviše nas je pogodila činjenica kako nakon šest veselih godina nećemo imati priliku ugostiti prijateljska društva i druge brojne izletnike na proslavi „rodendana“ PD-a *Perun*, koji obilježavamo uoči blagdana sv. Jurja. Proslavu od prošle godine začinjamo

vamo pustolovnom utrkom *Perun Adventure Race*, koju smo za 2020. odlučili odgoditi i održati nakon ljetnih mjeseci. Uz to, vrlo rado posjetimo i proslave koje organiziraju planinarska društva diljem Dalmacije, pa i šire. Ništa od ovoga ne bi bilo moguće izvesti da nema naših redovitih sastanaka srijedom, na kojima dogovaramo sve naše aktivnosti.

Nažalost, velika većina navedenih aktivnosti sada čeka neke bolje dane. Naši redoviti sastanci sada se održavaju preko aplikacije Zoom, ali je raspon dogovaranih aktivnosti na tim sastancima usmjeren na održavanje „hladnog pogona“. Ipak, virtualni sastanak pomaže nam održati duh zajedništva kako bismo iz ove krizne situacije izišli u što pozitivnijem ozračju. Prvi razlog koji nas je ponukao da vam se i ove godine obratimo preko *Revije* jest taj da vam poručimo kako smo i u ovom trenutku svi jedno, te da vam zaželimo svako dobro.

Drugi razlog zbog kojega vam se ovim putem obraćamo, nažalost, manje je pozitivan. Ako smo mogli nešto naučiti u protekla dva mjeseca, onda je to činjenica kako priroda funkcionira sasvim dobro i bez nas,

ali da nama nešto „fali“ kad smo odvojeni od nje. Nešto nas kopka iznutra, doziva nas da iziđemo izvan naša četiri zida. Dobar dio Dalmatinaca to poistovjećuje sa „zovom štekata“. Planinare, pak, zovu manje ukroćene lokacije. Ali ustvari to je isti zov, zov prirode kojoj neizostavno pripadamo. Kad shvatimo da mi pripadamo njoj, a ne ona nama, tek tada ćemo se i ekološki osvijestiti.

Ove vam riječi upućujemo jer svakog dana svjedočimo narušavanjima vrijednosti koje kao planinarska udruga zastupamo, a to su očuvan okoliš i siguran boravak u prirodi. Na brdu Perun svjedočimo znatnom porastu broja izletnika, ali i još upečatljivijem porastu količine

otpadaka koje nesavjesni izletnici ostavljaju za sobom. Uz neospornu činjenicu kako će oni koji možda prvi put otkrivaju brdo Perun zbog količine otpada dobiti pogrešan dojam o lokalnim stanovnicima, i njihova je sigurnost narušena vandalizmom koji zaista nismo očekivali. Riječ je o višestrukom uništavanju putokaza koje smo postavili na pristupnim stazama uz veliku podršku Općine Podstrana i Turističke zajednice općine Podstrana. Jako smo ponosni na činjenicu da je na području naše općine spasilačka aktivnost HGSS-a posljednjih nekoliko godina svedena na minimum. Da bi tako i ostalo, tome moramo pridonijeti svi zajedno, posebice ako uzmemo u

obzir da je Podstrana turistička općina.

Naslovnu fotografiju uhvatili smo, simbolično, uoči Uskrsa. Naš je „Spavač“ tužan, iako priroda oko njega buja. Ako nismo spremni preuzeti na sebe odgovornost da promijenimo svijet nabolje, onda barem trebamo prihvatiti odgovornost da ga ne ostavljamo u lošijem stanju od onoga u kojem nam je predan. Sada ćete sigurno pomisliti – pa mi ne možemo promijeniti svijet. I to bi bilo točno, kad bi se svijet odnosio na planet Zemlju. Neka taj svijet bude vaše rodno mjesto, vaš zavičaj. Iznenadit će vas koliko možete pridonijeti.

PD PERUN

Novosti iz svijeta zaljubljenika u more

Dragi i poštovani mještani Podstrane, inženjer Dino Car, inovator i proizvođač električne daske za surfanje, sa svojim će radnim kolegama prirediti drugu prezentaciju svojeg inovativnog proizvoda. Riječ je o dasci za surfanje koju pokreće propeler s baterijom i za plov nije potreban vjetar.

Električna daska za surfanje bila je prezentirana na Sv. Antu u Mutograsu, ispred prostorija JK Podstrana.

Daskom je lako upravljati jer je potreban samo balans tijela...

Dođite i uvjerite se.

Denis Jonjić

MH PODSTRANA - KULTURA

PERUN

Ogranak MH u Podstrani

Dražen Vlašić

Ogranak MH u Podstrani bavi se izdavačkom djelatnosti, organizacijom kulturnih manifestacija, organizacijom znanstveno-stručnih skupova, te različitim projektima koji se realiziraju u suradnji s inim udrugama. Nadalje, naš Ogranak organizirao je brojne tribine, predstavljanja knjiga, glazbene večere, likovne izložbe, kazališne predstave i drugo.

U izdavačkoj djelatnosti ističemo naš ponos – *Podstransku reviju (Podstranski list)*. Do sada je objavljeno 39 brojeva, uključujući i ovaj broj koji upravo čitate. *Revija* ima i podlistak *Perun*, koji je glasilo Ogranaka MH u Podstrani, a o kojem vodi brigu naš prvi predsjednik Zlatko Juras u ime uredništva. Izdajemo i knjige, te je do sada u bibliotekama *Perun*, *Perunika* i *Hrvatski feniks* objavljeno više od 50 različitih naslova

Manifestacije koje smo realizirali samostalno ili u suradnji s drugim udrugama:

Zajedno s Centrom za kulturu i TZ-om Podstrane suorganizatori smo *Podstranskog kulturnog ljeta*. Vrijedno je nabrojiti eminentna imena koja je naš Ogranak pozvao da nastupaju na *Podstranskom kulturnom ljetu*: Drago Mlinarec, Zdenka Kovačiček, Ibrica Jusić, Peco Petej, Dean Dvornik, Augustin Šimat i

mnogi drugi domaći i strani glazbenici. Nadalje, dičimo se time što smo suorganizatori pjesničke manifestacije *Dobro jutro more*. ČA pod *Perun* pjesnička je manifestacija koja se redovito održava od 2003. godine, a pokrenuta je na poticaj maestra Ljube Stipišića Delmate. *Susreti klapa u Podstrani* redovito se održavaju od 2002. godine, a sve zahvaljujući poticaju i svesrdnoj pomoći maestra Ljube Stipišića.

Realiziran je projekt podizanja spomenika sv. Anti na ulazu u Podstranu

2005. godine, zahvaljujući tadašnjem načelniku općine Podstrana Mariju Tomasoviću, koji je prepoznao vrijednost tog projekta.

Realiziran je projekt podizanja spomenika u čast i sjećanje na pale Poljičane 2007. godine. Realizacijom tog projekta dostojanstveno smo obilježili 200 godina od stradanja naših predaka koji su pali u obranu drevne Poljičke republike.

Znanstveni skupovi:

Znanstveni skup *Perunov žrvanj i Jurjevo koplje* realiziran je 2010. godine, a okrunjen je **zbornikom radova pod nazivom Jurjevo koplje**. Godine 2012. realiziran je znanstveni skup *Lucius Artorius Castus i Podstrana u antici*, koji je također okrunjen **zbornikom radova 2014. Godine**, u suradnji s Književnim krugom iz Splita. Godine 2019. održana je **druga međunarodna konferencija Kralj Artur i Lucije Artorije Kast u Podstrani - od antičkih tragova do turističke ikone**, kao nastavak priče o kralju Arturu u Podstrani.

Ogranak MH u Podstrani za svoj je doprinos u razvoju i promociji Podstrane 2008. godine dobio Nagradu općine Podstrana.

Ovo je prigoda da javno zahvalimo svim volonterima koji su sudjelovali i koji sudjeluju u radu našeg Ogranaka, te našoj Općini Podstrana i TZ-u Podstrana, kao i brojnim poslovnim subjektima bez čije bi pomoći realizacija naših projekata bila znatno otežana.

I u budućnosti ćemo se zalagati da opravdamo dano nam povjerenje.

Na temelju članka 10. Poslovnika o radu Općinskog poglavarstva Općine Podstrana («Narodne novine» br. 6/01), Općinsko poglavarstvo Općine Podstrana na 60. sjednici održanoj dana 29. travnja 2005. godine, donosi

ZAKLJUČAK

o postavi kipa Sv. Ante na ulazu u Podstranu

1. Prihvaća se inicijativa Matice Hrvatske – Ogranak Podstrana za izradu i postavu kipa Sv. Ante na ulazu u Općinu Podstranu, te se predlaže Matici Hrvatskoj da izradi odgovarajući program postave kipa Sv. Ante i taj program dostavi Općinskom Poglavarstvu na usvajanje, a koji će program treba sadržavati: uređenje pitanja javni natječaj, prijedlog za Odluku o Ocjenivačkom sud, zahtjev i točnu lokaciju kipa i te pitanje provedbe javne nabave.
2. Općinsko Poglavarstvo zajedno sa Maticom Hrvatskom u smislu razradenog Programa treba:
 - raspisati javni natječaj za izradu idejnog rješenja kipa,
 - za potreba provedbe javnog natječaja utemeljiti Ocjenivački sud za prihvaćanje najpovoljnijeg rješenja
 - donijeti Odluku o visini nagrada za autorske uradke.
3. Općinsko Poglavarstvo sukladno gornjem posebnom Odlukom će odrediti lokaciju za postavu kipa po propisanoj proceduri.
4. Zaključak se dostavlja Matici Hrvatskoj –ogranak Podstrana na provedbu.

Klasa: 022-05-01/60,
Ubroj: 2181 –023-05-1,
Podstrana, 29. travnja 2005.

PREDsjedNIK
Mario Tomasović.

MATICA HRVATSKA
Ogranak Podstrana
Podstrana, 22. ožujka 2005. godine

OPĆINA PODSTRANA
Općinsko Poglavarstvo
Načelnik
Gosp. Mario Tomasović

Predmet: Izgradnja kipa Sv. Ante

Štovani,
Molimo Vas da preuzmete pokroviteljstvo i organizaciju izgradnje kipa – spomenika sv. Ante na ulazu u Podstranu prema priloženom idejnom projektu. Realizacija naše ideje ubuduće bi trebala porud ostalih vrijednosti, još jače odrediti prepoznatljivost Podstrane, kao buduće kvalitetne turističke destinacije a i kao simbol budućeg Grada.
Našim članovima Predsjedništva stavljaju na raspolaganje do konačne realizacije ovog projekta.
S poštovanjem

Predsjednik
Dražen Vlašić

Predstavljanja, koncerti, izložbe ...

Chorus Cantores

Praska

Lišnjak

Kurijoža

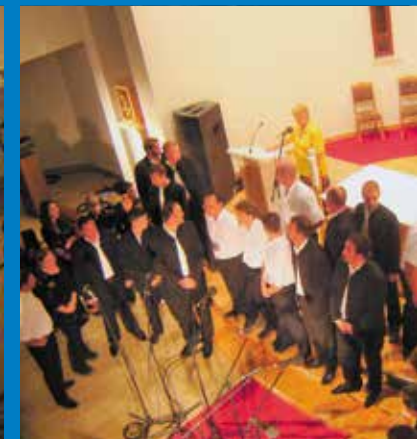

Pasike

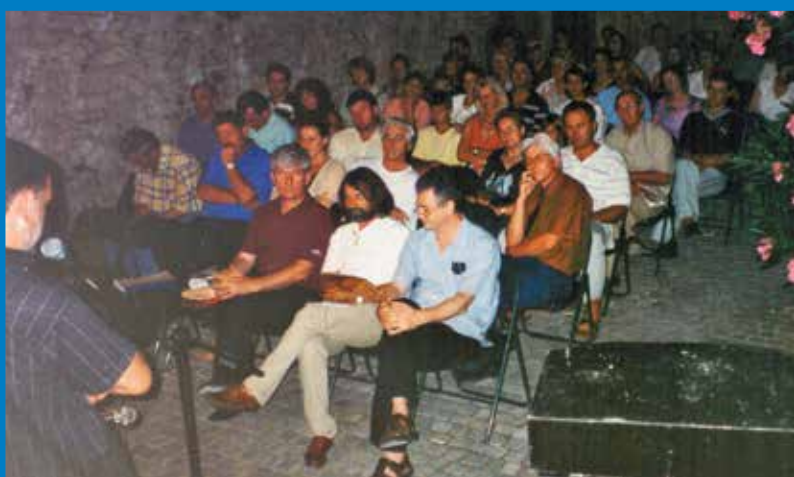
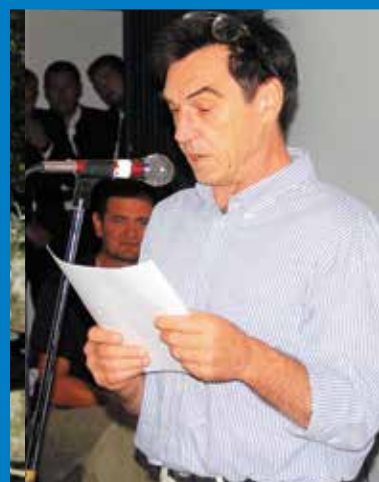
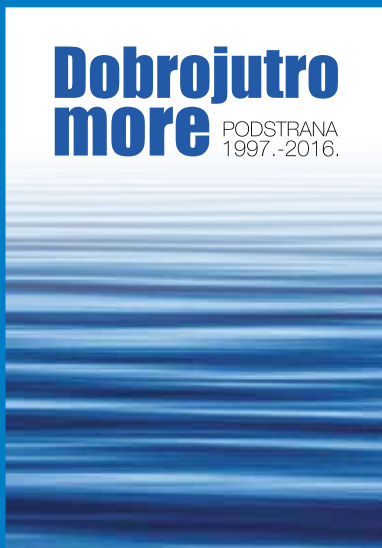
SUSRETI KLAPA U PODSTRANI

Ankora

Dobrojutro more, ČA pod Perun

Popis naslova knjiga u izdanju Povjereništva i Ogranka Matice hrvatske u Podstrani

Osim 39 brojeva *Podstranske revije*, značajna je aktivnost izdavanja knjiga. Do sada je u bibliotekama Perun, Perunika i Hrvatski feniks objavljeno pedeset šest knjiga.

1. Juras, Zlatko *Tišina s vjetrov ukrštena*, (1996.)

BIBLIOTEKA PERUN

2. *Haiku u Dalmaciji* (2001), priređivač Zlatko Juras
3. Medvidović, Stipan *Tragovi vremena* (2003)
4. Bartulović, Danica *Sakriveno blago* (2004)
5. Bartulović, Danica *Svjetlosti Živa*, (2005).
6. Bartulović, Danica *To dugujemo Bogu i sebi* (2007)
7. Kovačević, Nevenka *U uhu mi šumi tvoje ime* (2008)
8. Meštrović, Lika *Na proplanku žutog cvijeća* (2009)
9. Kovačević, Nevenka *Duša mi se razlistava* (2009)
10. Kovačević, Nevenka *S tlapnjom mojih predaka* (2011)
11. Bartulović, Danica *Izabrane pjesme* (2012)
12. Bartulović, Danica *Kudija i vreteno* (2014)
13. Lučić, Ante *Poljička sloga* (2015)
14. Bartulović, Danica *U babinu bavulu* (2016)
15. *Dobrojutro more 21*
16. Kovačević, Nevenka *Izabrane pjesme* (2017)
17. Bartulović, Danica *Drhtave latice srca* (2017)
18. Bartulović, Danica *Ima još proljeća* (2019)

BIBLIOTEKA PERUNIKA

1. Jurišić, Zoran *Nebo je moja domovina* (2004)
2. Kovačević, Nevenka *Puštam misli u rascvalu tišinu* (2005)
3. Ča pod Perun Zbornik susreta pjesnika čakavaca (2011) urednik: Ljubo Stipišić Delmata
4. Cindro, Giuseppe *Vila dalmatinskih planina* (2011)
5. Tičinović, Đurđica *Poljubac tišine* (2012)
6. Vukušić, Sandra Čovjekovanje (2014)
7. *Dobrojutro more*, zbornik 19. pjesničkih susreta (2015) urednik Nedjeljko Mihanović

8. *Dvadeset godina dobrojutro more* (2016) urednik Zoran Jurišić
9. Šarolić, Ivan *Kolajna od rubina* (2016)
10. Ban Bakota *Divna Netko mora otići* (2017)
12. Jukić, Miljenko *O krugovima i drugom* (2018)
13. Bašić, Ivan *Razglednice* (2018)
14. *Deseti susreti Ča pod Perun*, zbornik radova
15. *Dobrojutro more 22*
16. Krnjić, Stanko *Sto i jedna mala pjesma* (2019)
17. *Dobrojutro more 23*

BIBLIOTEKA HRVATSKI FENIKS

1. Hanzlovsky, Mladen *Nadbiskup i diktator* (2005)
2. Jurišić, Zoran *Sijač na poljima snova* (2005)
3. Nikolina Karlović *Na Kristovu putu* (2009.)
4. Jurišić, Zoran *Pjesni od suza skovane* (2010)
5. Medvidović, Stipan *Povratak zavičajju* (2011)
6. Jukić, Željko *Kada za mnom pospu cvijeće* (2012)
7. Jukić, Ivan *Zapisi jednog redovnika* (2010)
8. Vranješ, Mladen *Izvorište* (2014)
9. Jurišić, Zoran, *Izabrane pjesme* (2014)
10. Zbornik radova: *Lucije Artorije Kast i legenda o kralju Arturu: ur. Cambi Nenad i Matthews John, suizdanje Književni krug Split i Ogranak MH u Podstrani* (2014)
11. Tičinović, Đurđica *Mjesečeve mijene* (2015)
12. Jurišić Zoran, *Knjiga od očaja* (2016)
13. Vujević, Ivan *Mila Gojsalić simbol Poljica* (2016)
14. Medvidović, Stipan, *Krvave godine u XIV postaja* (2016)
15. Vujević, Ivan *Ivo Josipović - slučaj jedne promašene politike* (2017)
16. Jurišić, Zoran *Perunova djeca* (2018)
17. Mihačević, Ljubica, Šiškuša, *Vinička kuharica s dušom* (2018)
18. Kramar, Ivan, *Kameno more* (2019)
19. Zeljko, Selak, Dragica, *Kako da te zovem* (2019)
20. Krnjić, Stanko, *Ratište riječi* (2020)
21. Tente, Ivan, *Moja borba za Hrvatsku* (2020)

PJESME – NARODNO STVARALAŠTVO

Anita Jakulj Ružić

DAVORKA

Davno jedna djevojčica mala
Tek za školu stasala
Otac njezin za ručicu je povede
Uzbuđenu prvi put na Pazar je doveđe.
Mjerice murve trebala je prodati
Kupiti što želi, otac će joj obećati.
Bila je tako mala, a tako odvažna
Bila je tako sitna, a tako snažna
I svoju zadaću ponosno je ispunila
Malu kasicu prasicu napunila.
Po želji kupuje joj se materijal za haljinicu
Što je bila sretna - vidjelo joj se na licu.
I otac je tako „gurne“ u pazarske vode
I noge je velikim koracima po svijetu vode
Otada se Pazarom zarazila
I u Zagreb, veliki grad, odvažila.
Svojim šarmom i osmijehom kupila je cijeli svijet
I danas je na Pazaru, a osamdeset devet joj je tek!
Punih sedamdeset devet godina staža na Pazaru
Zimi i ljeti, po suncu, kiši i vjetru, nevremenu svaku.
I medijima je bila draga
Nema gdje nije ostavila traga!
A to joj je bila i prilika
Da uvijek svrati u Svetog Dominika.
Dobila je titulu „biser Pazara“
Još se osjeća mlada, nikako nije stara!
Bila su vremena i slatka i gorka,
Sve je to prošla moja DAVORKA!

Ljubica Bitanga

PETROLEJKA

Zakukala petrolejka iz jednoga kuta:
Sijalice prokletnice, na tebe sam ljuta
u zvijezde te kuju ljudi, dižu u visinu
a mene zabacili, gledaj, u prašinu!
Cio svijet te voli, slavi, mene jadnu kudi
nezahvalnost za dobrotu – nagrada je ljudi.
Mnogima sam sve do sada svijetlila u noći
čistili me, pazili me kao svoje oči,
a otkad se, sijalice, ti ovdje pojavi
jao meni, jedna ti sam, ja bijedna zaglavi!
Otad mi se, gle sramote, čak i djeca smiju
kamo li ću da se skrijem da me ne razbiju.
Na srce mi tuga pala, čemer me izjeda
e, da mogu, sama bih se razbila od jeda.
To začu sijalice pa joj odgovara:
Ne srdi se, ne ljuti se, posestrimo stara,
pomiri se sa sudbinom, a mene ne karaj
stvar si, eto, zastarjela pa se sad odmaraj.
Nemoj mislit da se ljudi tebe možda stide
al' kod mene, priznaj sama, mnogo bolje vide!

Drago Čondrić

PREDOSJEĆAJ VJEČNOSTI

Taj predosjećaj vječnosti to Nešto što kao
Bezrazložna nada potiče dušu koja se još koprlja
U mreži posve prizemnih želja je li još jedno
Od Tvojih djela Ljubavi o Bože
Koje dušu usmjeruje k Tebi il' samo
Iluzija isprepadanog srca što traži pribježište
Bježeć od sama sebe? Znam samo
Da razbuđuje one što sanjaju očiju otvorenih
I znam da duboke rane koje ostavi život na duši
Vrlo uspjelo lijeći ali mu ne znam izvor.
Jer ovakvoga mene kao i mnoge plahost priječi
Da k izvoru krenu ili još gore – zbog nje
Ostanu na pola puta bez cilja i bez nade
Jer sami predosjećaj koji poput zefira struji
U prostorima duše tako ostaje nedorečen
A svakidašnja zbilja skoro apsurdna i isuviše
Teška da joj priušti obećanu sreću
Ovdje je svakako potrebna Tvoja ruka i Tvoj
Duh da razmrsi ove misli o nečem
Što kao nada zvuči ali se razumjeti ne da.

Drago Mlinarec - triptih – U KAPI ROSE

Radomir Dumičić

PRIJATELJIMA

Prolaze sporo dani, umorni od godina
Gladni i žedni, samotni, bez imena,
Ne znaju gdje im je luka, gdje hladan dom
Kada i gdje moraju stati, kuda trebaju stići
U koji se dio mrtvog grada zauvijek naseliti.
Na licima im je briga brazde urezala
Dok traže pute, širom otvorenih vrata,
Suton im priča priče za vječni mir,
A oni umorni legli pod kamen ledeni.
Dani brzo prolaze i godine broje
Imena njihova iznad mramornih ploča stoje.
U tami njihovog hladnog i mračnog stana
Skrivena leži i moja već otvorena rana.
Suton se spušta, crvenu krv po nebu lije
Svi smo ponovo na mreži, al' ne kao prije.
Pogledam oko sebe, kolona stara stoji
Na njoj sjećanje sjedi i uspomene broji.
Na mreži sviram gitaru, uz mene klapa spava.
Burin se budi, jeca gitara i ja i nitko više.

Izolacija, koronavirus, svibanj 2020.

Mario Tomasović

SVAKA SILA ZA VRIMENA

Rimljani se smistili uz pitomu vodu
Vrilo, Muru - izvori ča ka moru hodu
Napajaju zdravjen i jude i poje
Pitomciju sagrađiše za časnike svoje.

Na pitomo more došli su u luku
Smiraj svog života proživljavat muku
Provoditi stare dosmrtničke dane
I vidati teške nezarasle rane.

Najveći je od svih među njima bio
Artur kralj, koji je Carstvo proširio
Za nagradu car ga ovdje postavio
A legenda kaže, kosti ostavio.

Vesna Dumičić

MORAMO DOBITI BITKU

Mjerama karantene natopljeni
Opustjeli parkovi, trgovi.
Sprema da se dozovem
U grad zaustavljenog vremena
U izmijenjeni izgled ulica
I onih dugih šetnji i prolazaka
U neprestanom iščekivanju
U sve trajnijem odgađanju druženja.
Terase pune praznine
U ovom zaustavljenom gradu
U kojem tek odjek prisustva
Šetača i prolaznika osta.
Smiraj dana tišini zatvara
Sva vrata
Ima neki svoj dublji smisao.
Znam svoju mjeru strpljivosti
I njen odjek u ljudskim životima.
Ostaje još samo jedna misao
Izolirati se
I dobiti bitku.

Joško Armanda

A moj sveti Duje
Neće ni da čuje...
Splitte moj...
Ka pitar si gledan iz drona
cvita Grandeca, zvonidu zvona
U prdec ti je iša vas Cvit
Tako ti Duje dron vidi Split
Oklen ta forca volija bi znat
Iz drona ću cvitanje pogledat...
Ajme Indolenci nikad nij' priša
Napunila Rivu i u more piša
Indolenca Grandecu neoteč poji
A Troskot se širi, lipo se goji.
To mu ovi nerazdvojni par
Odizad koltrini poklanja ka dar.
A moj sveti Duje.

Dubravko Marijanović

Ulje na koži
koljena žene klize
u mjesečinu

Na tom putu
svi koji prolaze
beru smokve

Tajna za stolom
u govoru pjesnika
- kruh i vino

Kuha se riža
lovac na hobotnice
svira gitaru

Iznad pučine
svjetionik upali
vatru svitanja

Velimir Vrsalović

JEDRENJE

Dižem sidro, vedro i jedro
Čekam makar lahor ili jači vjetar
Da se brodica pomakne neki metar

Žudim, bludim, hudim
Vjetra nema da poludim
Hvatam vesla, polako odmičem
Psujem, ričem, glasno vičem!

Daleko je odredište
Veliki to napor ište
Valja zapet, vesla škripe – vrište

Svemu tome, svoj toj mucu
Sva ta bol u mojoj ruci
U znoju, u polju, ja sam ta peh-faca
Smola, jer je bonaca!

Denis Jonjić

Eto..
Znaj
Čovječe...
Gdje god ideš,
Nosi srce sa sobom,
Budi čovjek.

Foto: Ante Ružić – ŽERAVA, Dok u polju lovi masline u meji izdubija komin. Obid težak peče

DIVNA BAN BAKOTA rođena je 8. siječnja 1974. u Splitu. Počela je pisati još kao djevojčica. Devedesetih godina izlazi u javnost gostujući u radijskim emisijama.

Godine 2001. postaje članicom Književnog kluba mladih iz Splita te sudjeluje na brojnim književnim večerima.

Godine 2002. okuplja mlade pjesnike i pisce u Književnu radionicu, koju vodi nekoliko godina.

Dvanaestog listopada 2017. Glavni odbor Matice hrvatske prima je u svoje članstvo te iste godine izlazi zbirka *Netko mora otići*.

Članica je Udruge književnih stvaralaca *Riječi iznad svega*. Pjesme su joj zastupljene i u zajedničkim zbirkama autora iz Hrvatske, Crne Gore, Srbije, Slovenije, Makedonije i Njemačke.

U pripremi je nova knjiga koja bi trebala izići do kraja 2020. godine.

Živi i piše u Podstrani.

IZMEĐU MENE I MENE

Sve su te šutljive istine
Sada nastanjene u meni
Pa ozbiljnog lica
Hodam među mrtvima
Gotovo da zaplačem
Gotovo da se nasmijem
Što sam jača od sebe
Koja je bila jučer
I od lica koja mi ruke pružaju
Da prijateljski me pokradu
I povade bisere
A ja samo jedno hoću
Njegovo društvo uzvišenih riječi

Da me propne do moje dubine
Gdje revolucije postoje
Za mene svete
Prilazim mu
Grgljam vlastiti ponos
I gutam strah u čahuru
Da se uzmognem razviti
Kao netko tko je oduvijek
Samo to želio
Da gledajući ponor
Koji se stvorio
Između mene i mene
Uspijem zahvaliti vremenu
I to što je bilo u meni moje
Jedva da prepoznam

KOD VRAČA

Ona je tamo u Sankt Peterburgu imala psa
Koji je zadobio parezu čeljusti
Iz razloga kojeg nije mogao utvrditi veterinar
Pas je star samo je rekao
A čeljust je postajala takva
Da više nije mogao jesti
Kopnio je pred očima
Odvela ga je vraču
I on joj je savjetovao da uzme tanjur i žlicu
I da pravi takvu i takvu zvučnu vibraciju
I psu je bilo sve bolje i bolje
A vrač je postao vjerodostojan
Pa je otišla kod njega zbog muškarca
Koji je u svom svijetu stvorio ljude
Koji su mu željeli sve oduzeti
Tajne agente koji su ga posvuda pratili
Vrač joj je savjetovao da ga magnetom trlja po potiljku
Dok mu ne postane bolje
No zbog njegovog osjećaja svemoći
Morala je da se drži crte
Između svog i njegovog svijeta
Ona je tamo u Sankt Peterburgu imala psa

Zbog pandemije, naš je Ogranak otkazao nekoliko tribina i predavanja koja su već bila dogovorena. Ipak, nešto se i dogodilo od našeg posljednjeg broja. U veljači su arheologinja Maja Vidović i sakupljač poljičke tradicijske starine Goran Mikas održali predavanje pod nazivom *Gomile i narodna vjerovanja na području Poljica*, dok su članovi *LU Ante Kaštelančić* u prostorijama crkve Gospe u Siti održali likovnu *Božićnu koloniju*.

Kratka pjesma i haiku u Tonča Petrasova Marovića, Tome Bebića i Ljube Stipišića Delmate

.....
Piše: Zlatko JURAS
.....

Iz eseja 'HAIKU SPLITSKIH PJESNIKA'
(HRVATSKA OBZORJA - 1994. BR.3)
I antologije HAIKU U DALMACIJI
(Matica hrvatska Podstrana i
vl. naklada Z. Juras
- Biblioteka Perun; 2001;knj.1)

TONČI PETRASOV MAROVIĆ

Fenomen kratkog stiha, možemo promotriti kao pojavu u djelu pjesnika, esejista, dramaturga i kritičara Tonča Petrasova Marovića, pionira haiku poezije ovoga podneblja. Egzistencijalna poezija zgrade i kontrasta rubova iskustva, kršćanske nade i smisla, našla je kod Tonča izraz u kratkom stihu koji kreće od tradicionalno japanskog doživljaja trenutka do filozofično pjesničke apstrakcije u istoj formi trostih. Evo nekoliko primjera haikua i pjesama duže forme u kojima se haiku zatiče kao dio - strofa, dok čitava pjesma biva cjelovita refleksija mada građena od nerefleksivnih haiku elemenata

SAN ČOVJEKA KOJI SE PREVIŠE NAGINJAO

(iz zbirke Premještanja)

Visoka sam udaljenost
no neću da mislim na vas
hoću da sam s vama

Ljubav me hvata
rukama za glavu
naginje i naginje

Tijelo se topi
svijeće jezika pjesme
iz glave skaču

Postojanje
kao kiša kroz krov
koji propušta
u nestanku studenom

budim se

ne nalazim
ni postelje ni tijela

Većina strofa pjesme su trostisi na putu ka haiku. Ipak pretežna fleksivnost prije ukazuje na kontemplaciju 'tu i sad' egzistencije, nego na neposredne bljeskove trenutka karakterističnih u Zenu. Tek katarza pjesme zadnjim trostihom upućuje u haiku:

Postojanje
kao kiša kroz krov
koji propušta

Slično se otkriva u haiku poemi **Groblje na glavičinama** predstavljajući

haiku slijed ili 'putopis' gradeći manjim haiku cjelinama cjelinu pjesme. Refleksivnost je prisutna i u ovoj poemi koja kao cjelina predstavlja alegoriju pjesničkog puta:

ODUVIJEK GDJE

oduvijek gdje
prosjak je pisma sjedio
prosjak jezika

Vazda predzide
sad zid uzet

do cesta osta
tri trepetljike, vjetar
i dvije lokve

U dlan vode u
kamenici naš konj kašlje
štrapa tišina

Toči s fontane
Mliječni put, očenaši
o! špric rogača

Noć naušnice
konop o smokvi suh mlaz
u muzeju je
kolajna
o kojoj visimo...

Prvi peterostih (trostih i dvo-stih)tumači evandeosko blaženstvo 'blago siromašnima Duhom – jer njihovo je kraljevstvo nebesko'. Istodobno je izraz jedinstva egzistencije i riječi, za prosjake riječi - reflektira cjelinu pjesničkog iskustva, nadahnuće u nestanku prepreka (zida) izvornoj isprošenoj riječi, manjirom zapadnog pjesništva. Središnja tritrostiha konkretiziraju prostor i vrijeme doživljaja u pjesmi u skladu sa idejom haiku tradicije. Dvostih u sklopu sa haiku predstavlja formu wake – peterostih porijeklom iz japanske tradicije. Ovakve pjesničke sinteze načina mišljenja zapada i istoka, predstavljaju novost 20. stoljeća te zaslužuju pažnju kao naputci planetarnog mišljenja i iskustva. U zadnjem peterostihu konop (povezanost – religio) i kolajna (riječi isprošenih) ulijevaju prošlost(muzej) u sadašnjost.

Pogledajmo ovu sintezu u još nekoliko haikua iz Petrasove zbirke 'Premještanja' koja je djelomično pisana iz situacije bolesničke sobe, noseći kroz stih ovu težinu i postajući stanje vizije, kada se ono vanjsko, intenzivno, u tekućem zlatu znanja zatiče u zbiljskoj prosvjetljujućoj sintezi sa nutrinom:

Mrije namještaj
lasta let izvrtnje
trbusi istine

O rastopljeni
zlatu znanja, laste i
lišće : maestral

Nenosna svjetlost
s posteljom ne rastapa
SPUSTITE KRPE

TOMA BEBIĆ

Slična se stvarnost očituje i u poziciji splitskog glazbenika i pjesnika Tome Bebića. Manjirom fokusiranog i jezgrovitog splitskog govora, dosjetke

i hiperbole – Toma, zovom iskona stupa u pročišćenu pjesničku riječ oslobođenu suvišnog balasta refleksije kroz mantrično i skoro glazbeno ulaženje u samog sebe kao i u čisti

trenutak 'sada', po čemu je, kao i po formi pisanja blizak haiku iskustvu. U zbirci **Sakato vrijeme** prisutan je snažan poziv duhovima vremena za 'biti što jesi' bez maski i iluzija. Jedini haiku u sred zbirke govori o nalaženju predaha u sakatom vremenu pogledom na trešnjev cvijet. I samo jedan haiku može posvjedočiti o Tomi kao haiku pjesniku posebice što se i druge pjesme mogu razlučiti haiku momentima:

NA SVILI

Trešnjin cvijet
vidjeh u cvatu i bijah
samo malo tužan

Tomina budistička otkrića osjete se i u drugim pjesmama zbirke...

NIRVANA

Pitaš li
tko je budan
zar nisu pospani
i u snu
kao ti što spavaš
i ne budiš se
i ne budiš se
zaspan spavaš
ne pitaš
ne skitaš
ne ludiš
i ne budiš se više
nikad više

U pjesmi **Jutros sam stao na večeras** zatičemo se u 'tu i sad' haiku poezije, zaustavljenosti trenutka večeras, a prvi trostih možemo odvojiti kao haiku :

Tebi ću pjevati
VEČERAS
i svi moji titraji
VEČERAS

tvoji će biti
VEČERAS
pođi
VEČERAS
naći ćeš samo jedno
VEČERAS
ni jučer ni sutra
VEČERAS
vidjet ćeš
VEČERAS

I slijedeći triptih u stihu upućuje na sličnu haiku senzibilnost:

VIDIO SAM

Vidio sam
pade sa hrasta list
Vidio sam
pade sa hrasta žir na list
Vidio sam
izraste novi hrast kroz list

...ili bi u haiku formi pjesma glasila:

Na list hrasta
pao žir, kroz list nikao
novi je hrast

Pjesma Živa krtica, Bebićeva je šala u trostihu na temu – pjesnik i svijet:

Kako znate da sam se opio
glupani
pijan sam se rodio

Japanski bi pjesnik možda slično izrazio, kao da je opijen cvatom trešnje - slično kako je i Toma napisao u onom jedinom haikuu gdje je uz trešnjev cvijet - samo malo tužan - onako kako i piće može umanjiti tugu.

Završavamo ovaj prikaz sa par haikua našega dragoga suradnika u začetku Ogranka MH Podstrana maestra Ljube Iz antologije HAIKU U DALMACIJI:

LJUBO STIPIŠIĆ

Haiku - recepti za ŽIVČANE I DUŠEVNE BOLESTI

FOBIJA (grč. fobija - nerazuman strah)

Uživa te strah
zbog zajedništva s ničim
ljušti te samost

Ovlašteni strah
otpirač u pamćenju
ožimač sati
strah se boji od straha
da budeš napušten strah
Čovjek u bolesti liči na stablo koje onemoća ali još uvijek može gnijezdit i ptice bez čije se pjesme inače može javiti tjeskoba u kojoj "jastvo" valja prokuhati možda po haiku receptu iz apoteke maestra Ljube:

FRUSTRACIJA

Preinačiti
sazdano od preksutra
prekuhati Ja

Više o tome u idućem broju PERUNA.

Zlatko Juras, Obid, ulje

RIJEČI U RATU, RAT U RIJEČIMA

.....
Piše: Luko PALJETAK
.....

Rat čini lopova,
a mir ga vodi na vješala

Niccolo Machiavelli,
Umijeće ratovanja

Zbirka pjesama *Ratište riječi* Stanka Krnjića razlikuje se i od ranijih njegovih zbirki i od pjesama o Domovinskom ratu, napisanih u novije vrijeme. Neprijeporno je domoljublje koje pokreće ove stihove budući da je Stanko Krnjić i sam bio sudionik tog rata i po prirodi svoje struke (stomatolog) imao je i posebne zadatke u njemu. Međutim, iskazi domoljublja i svijesti o pravednosti tog rata nisu u ovoj zbirci u prvom planu. Pjesnikov lirski ratni subjekt, pojedinac u grotlu ratnih zbivanja, kako on kaže, stojeći pred svakodnevnom mogućnošću smrti, promišlja o svojoj poziciji u egzistencijalno krucijalnim trenucima, ali na umu istodobno ima i takvog pojedinca (ponekad čak i znanca) na onoj drugoj, suprotstavljennoj, neprijateljskoj strani, sagledava i sebe i njega, iz očista čovjeka koji, posve siguran u opravdanost svog čina i mjesta koje ima u redovima svojih suboraca, osjeća apsurdnost svakog rata, nehumanu, krvavu stranu njegovu, svjestan da je rat, kako to odavno izriče Marin

Držić, *poguba ljudske naravi*, da se u ratu, bez obzira na opravdanost i nužnost uključivanja u nj na pravednoj strani, krije opasnost od gubitka te „ljudske naravi“. Njegov ratni lirski subjekt nastoji to izbjeći i projiciranjem sebe na onu drugu, neprijateljsku stranu, odakle mu prijeti i poguba i smrt, svjedočeći ono o čemu piše već Tukidid u Peloponeskom ratu, „kako staju jedni uz jednu, drugi uz drugu stranu, i to jedni odmah, a drugi tek nakon razmišljanja“.

Stanko Krnjić u stih ulazi glas drevnih stećaka, lapidaran glas, pa tako svoju knjigu počinje u njihovu duhu, dajući im i blagi trubadurski prizvuk: *Na vojnu hitah / strah ne imah / da zginut će tijelo moje // strah me bilo / prelijepa mi vilo / ranit će mi tijelo ovo / živ a mrtav, / kad se vratim / s tobom takav / bez tebe da patim. (Vojna).*

Pjesnik zatim nastavlja svojim glasom i lapidarnim stihom stećaka otvarajući prvi ciklus *Na početku pjesmom Protiv sebe ratovati*. Svu izvanjsku turbulenciju rata premješta i u nutrinu i na razinu kolektivnog pamćenja pa piše: *neka smo hibridna sorta / kad tako brzo / prispijevamo za žetvu, / sječu / prije toga sjeme moramo ostaviti, / sutra ratovati, / kao i oni. // Jednom možda i protiv samih sebe zaratimo, / pobijemo to prokleta u nama, / zemlju nekom boljem ostavimo, / zakopamo krvave ruke*. Kao da u tim stihovima čujemo davni uzvik Li Tai Pea (701. – 762.): *O proklet bio rat! A i riječi Sun Tzua iz njegova Umijeća ratovanja: Ako znaš druge i znaš sebe, nećeš biti u opasnosti u stotinama bitaka; ako ne znaš druge, a znaš sebe, možeš izgubiti, možeš pobijediti; ako ne znaš druge i ne znaš sebe, bit ćeš ugrožen u svakoj pojedinačnoj bitki.*

Krnjić poznaje i sebe i one druge. Kroz rat sebe još bolje upoznaje;

Stanko Krnjić

one druge poznaje kao one od prije i one od sada, ali vidi ih i kao na neki apsurdan način slične sebi: *Imali smo istu godinu rođenja, / njegova je bila jesen, / a proljeće moje / i iste smo knjige u školu ponijeli, / svatko svojim putem; (...) / istu djevojku da sretnemo, možda, (...) / na pragu osamnaeste jednako smo se radovali / pa nedugo zatim / u isti rat krenuli. // Na istom brdu ratujemo, / svaki na svojoj strani, / jedan prema drugom okrenuti, / istom željom / jedan drugog čekamo. (Isto).* U tom je duhu napisan sav taj ciklus. Krnjić cijelo vrijeme zadržava distancu, pa i svojevrsnu ekvidistancu, ali i paralelizam ljudske pozicije. Taj sućutni Krnjićev humanizam, naizgled neprimjeren ovakvoj vrsti poezije, karakterizira ovu zbirku.

Suočen s mogućnošću pogibije, Krnjić se sasvim prirodno obraća Bogu, koji, i sam zbunjen, zbunjuje, pa ratni lirski subjekt ove zbirke zaključuje: *ne voli nas istom mjerom kao njih, / ovaj put lud se pravi, / ne čuje / ni naše / ni njihove molitve / zajedno s Pilatom ruke pere, / odlazi / ostavlja svakom svoje ruke / i cijevi u njima. (Zbunjeni Bog).* Zbunjenost i dvojba o ulozi Boga u ratu nastavlja se pa stoga čitamo: *bog je danas nekoristan, / umoran / cijelu noć je njima pomagao, / (...) nas nema dovoljno za tako zahtjevan posao, (...).* Nada u Božju pravednost ipak posto-

ji pa Krnjić piše: *ako zaspi / umorni bog, / makar malo, / kavu mu poslije skuhamo / možda nam da ruke / pa prst božji / odradi posao za nas / dok ga opet oni ne zovnu. (Zamke). Međutim, on duboko u sebi zna / vjeruje u ono što zna i u što vjeruje i drevni psalmist: Neće zadrijemati on, čuvar moj, / ne, ne drijema i ne spava, on čuvar. (Ps 121, 3 – 4).*

Drugi ciklus *U grotlu* donosi niz prizora s ratišta. Krnjić pri tome promišlja i o jednoj i o drugoj strani, otkrivajući veliki raspon različitih osjećaja, od trenutka klonuća i osamljenosti do hladnokrvnog prihvaćanja svoje uloge u vrtlogu rata. Ponekad mu se čini da *Ne postoji domovina, / svetinja, / umrla je jutros, / prebrisano je sve zbog čega smo krenuli, (Sami tamo gore); ništa je sve što ispunjava naša nadanja, / ništa je sve što ćemo pričati kad se vratimo, / ništa je ovaj rat koji se / provlači kroz nas kao loša ljubavnica, / a nikako da okonča (Ništa); sebi sam postao nevažan (Anatomija).* Ipak trenutke klonuća ubrzo smjenjuje vjera da *sve ovo neće biti uzaludno.* Okolna priroda ravnoduš-

na je na tu ljudsku patnju, ne mari za krv, smrt i rat, za njegove razloge, baš kao i trešnja koja širi svoje grane, kao simbol života. Ona, prepuna zrelih plodova, na ničijem terenu između dviju ratnih linija, postaje za trenutak, dragocjen i neočekivan, razlog primirja i pregovora, pa *svatko na svoju stranu nosi prepune ruksake / slatkih kuglastih plodova.* Rijetki su to trenutci. *Potrebe mogu biti mnoge, ali ona koja te goni da pobijediš ili pogineš jest najjača,* piše Machiavelli.

Posebnost ove zbirke jest upravo autorova usredotočenost na pojedinca u ratnom „grotlu“, u trenutcima okršaja i rijetkih zatišja, koja pratimo kao svojevrsni dnevnik u drugom ciklusu knjige.

Treći ciklus *Povratak* donosi pak trenutke završetka rata, nevjericu lirskog ratnog subjekta da je to uopće moguće. Zatim prostor zauzimaju sjećanja na protekla zbivanja na ratištu i izvan njega, sa zadovoljstvom pobjede, ali i sa svim onim što se nakupi pod kraticom PTSP: *vratili smo se ovamo gdje nikad bili nismo, / a ista soba / isti prozor / netko drugi*

mojom me rukom dira. (PTSP). Krnjić ne zaboravlja ni ta / takva stanja neminovne praznine koji njegov ratni lirski subjekt kao da ne zna ispuniti stojeći pred spoznajom koja – Krnjić tako hoće – vrijedi i za jedne i za druge bez obzira na to što je on na pobjedničkoj strani: *Na kraju ćemo / sami leći u svoje grobove; / počeli smo ih kopati / pri prvom majčinu mlijeku, / na isti kamen odložit ćemo kosti / i pokriti se zemljom, / istom onom zbog koje smo klali jedni druge, / zbog koje smo živjeli da bi umirali za nju, (Grobovi).*

Knjiga Stanka Krnjića *Ratište riječi* knjiga je o Domovinskom ratu, ali i o svakom ratu općenito. Po tome se izdvaja od knjiga takva sadržaja... Između stihova te knjige kao da čujemo glas pjesme drevnih hetitskih ratnika: *Pokrij me, pokrij, / spusti me u grob boje majke / pokrij me, pokrij!* Čitati bi je trebali svi – i jedni i drugi – pa možda jednom, kako sugerira autor, *pobijedimo to proketo u nama (...)* / *zakopamo krvave ruke.* Možda.

NEPRIŠTOJNOST POTJEČE OD NERAZUMNOSTI (DOSTOJEVSKI)

Piše: Zoran POLIĆ

Razmišljanja o uzrocima rata u bivšoj SFRJ 1991. i još ponečem

Rat u bivšoj SFRJ 1991. ključ je za razumijevanje svih konflikata i sporova (između naroda SFRJ) koji su se dogodili i još se

dogadaju na tom prostoru već više od tisuću godina. Godine 1990., dakle prije rata, politički vođa hrvatskih Srba Jovan Rašković kazao je: „U slučaju raspada Jugoslavije država krajina, a ako ne bude raspada, tražit ćemo visoku autonomiju“ (NIN br. 2086 od 20. 12. 1990.).

Već je tu, u ovoj izjavi, vidljivo koji je pravi razlog, tj. temeljni spor između dva naroda, Hrvata i Srba. Ovo znači da u slučaju raspada Jugoslavije nikako ne smije doći do na-

stanka hrvatske države, odnosno do njezina priznanja, zbog toga što bi međunarodno priznata Hrvatska „odnijela“ sa sobom „srpsku zemlju“, tj. upravo tu „državu krajinu“ iz navedene izjave J. Raškovića.

Najvažnija i centralna „srpska zemlja“ je BiH. Ostale „manje“ važne su Crna Gora, Makedonija (Južna Srbija) i Kosovo. Ovo je nomadski fenomen. U daleko vrijeme ratničke horde nomada bile su u stalnoj i vječnoj potrazi za zemljom, pašnjacima i izvorima vode. Taj nomadski refleks i danas je tu, u 21. stoljeću, uvijek u pratnji nasilja i razaranja. Treba primijetiti: te zemlje izvan Srbije nisu srpske zbog toga što bi tu živjelo većinsko srpsko stanovništvo, nego zbog toga što su to „vekovna ognjišta naših otaca i praotaca“ (patrijarh Irinej, u redovitim čestitanjima Nove godine i Vaskrsa Srbima u hrvatskoj Dalmaciji i Slavoniji). Ovo se nije moglo dobiti pregovorima između

bivših republika. Jedini rekvizit za to bio je rat.

Da bi uopće bilo rata, da bi on nastao, mora biti donesena odluka o ratu i ratnim ciljevima (A. Mitrović, *Prodor na Balkan i Srbija 1908-1918*. Nolit, 1981.). Ovaj rat nije bio dogovoren, jer on je i nastao zbog toga što nije postignuta suglasnost između suprotstavljenih strana pa je jedna strana (jača) odlučila svoju volju nametnuti silom, tj. ratom. Važno je reći: ovakav rat, u ovom obliku, nije se nikada prije dogodio između ovih naroda.

Bio je to konačni obračun. Pripreme su počele netom poslije Titove smrti 1980. godine. Srbi su svoje mišljenje o krizi u Jugoslaviji izrekli u „Memorandumu“ (Memorandum SANU, cjelovit tekst, Naše teme br.1,2 1989.).

Trebalo je jednom riješiti srpsko nacionalno pitanje, zauvijek i konačno. Hrvati su se izjednačavali s ustaštvom i stalno ih se povezivalo s 1941. (NDH, Jasenovac, A. Pavelić). U svojoj knjizi *Moj slučaj* (1989.) Vlado Gotovac opisuje razgovor s Krležom (1976.). Gotovac mu je rekao bi li on (Krleža) javno istupio protiv nastojanja da se 1971. stalno povezuje s 1941.: „izjednačavanje svake kritičke misli i zahtjeva za promjenama u hrvatskoj perspektivi s ustaškim ekstremizmom“. Krleža da je „odbio govoreći da ga nitko uopće ne bi ni čuo kad bi i govorio, ili bi ga krivo čuli“. Prije samog rata

izdana je famozna *Enciklopedija demonije* (1-4 knjige 1990. Beograd) u kojoj se Hrvatska doslovno demonizira kao nova fašistička država nakon Drugog svjetskog rata. Ratna propaganda 1991. nastavlja ovu retoriku reklamirajući Hrvate kao novoustaše i fašiste. Bit je te ratne propagande da se sakrije pravi razlog rata. Žrtve Jasenovca služe kao smokvin list, kao alibi, a politički kriminal da se legitimira novo barbarstvo usred Europe ka 21. stoljeću. Ovo je reklama i prema međunarodnoj zajednici: nova hrvatska država je politička nasljednica NDH i zato ne treba postojati. Na „klik“ Hrvatska odmah se pojavljuje slika Jasenovca, ne samo lokalno nego i globalno.

Rečeno na drugi način: u ratu 1991. nije riječ o tome tko je prvi počeo, tko je prvi pucao (šerif Matt Dillon), da je mržnja uzrok rata, ona je samo pratilja (vjerna) svih ratova, da je sve dogovoreno, ali je u ratu bilo dogovora-pregovora, o građanskom ratu (građani u prirodnom stanju), o nesretnom slučaju, kao da se radi o nekoj prometnoj nesreći (tko nas to zavadi), da je Ante Pavelić uzrok rata.

Odluka o ratu bila bi donesena čak i da NDH nije postojala, jer uvijek ostaje ono: „Mi smo prvi došli“ (patrijarh Irinej). I još: što bi bilo da je Tito bio samo neki obični partizanski vođa pokreta otpora.

Za sam rat nije potreban osobit povod, ali uzroci su uvijek zemaljski

(ekonomski, politički, strategijski, državni itd.), stvarni i fino povezani s iracionalnim dijelom ljudske prirode (I. Kant). U svojoj knjizi *Rat i mit* (2017.) prof. Dejan Jović odmah je na početku upozorio da se neće baviti istraživanjima uzroka rata 1991., nego poslijeratnim stanjem u Hrvatskoj. Međutim, ako ne poznajemo uzroke, nemamo znanje o tome što se zapravo dogodilo 1991. (Aristotel).

Kad bi netko neutralan, s planeta sličnog Zemlji, promatrao događaje 1991., pomislio bi da se nalazi usred Drugog svjetskog rata (1941.). Ali taj vremenski pomak samo je vremenska iluzija: Drugi svjetski rat završio je 1945., a ovaj 1991. je nešto novo – završni račun za cijelu povijest (život za tuđ račun i po tuđoj volji, Miloš Crnjanski), koji je dospio na naplatu.

Interesantno je kako plemenski čovjek, čovjek horde, lako probija tanku opnu kulture i civilizacije. Nazivi „Srpski Zagreb“, „Srpsko Sarajevo“, „Srpski Dubrovnik“, „Srpska Slavonija“, „Zadar otvoreni grad“, „Srpska Dalmacija“ (more) itd. pokazuju kako ispod fine glazure kulture živi barbar – čuvar-pastir zemlje i pašnjaka.

Kad bi netko tražio takvo što kao „Srpski Chicago“, „Srpski Pariz“, „Srpski London“, odmah bi bio smaknut. Ovdje se to dogodilo *tacito consensu* međunarodne zajednice (London, Pariz).

U srednjem vijeku vladari su težili tome da prošire svoje narodno ime (imesvoga naroda). Tako je nastala današnja Europa. Srpski vladari (car Dušan) bili su okrenuti istoku, tj. sebe su vidjeli kao nasljednike Bizantskog Carstva (pravoslavlje). Da su se okrenuli Zapadu, možda bi povijest pošla drugim putem (neka velika država Južnih Slavena, V. Čorović, *Istorija Jugoslavije, Narodno delo*, 1933.).

Na ovome mjestu treba kazati nešto o Bosni, najvećoj žrtvi rata u bivšoj Jugoslaviji. Ime Bosna predslavenskog je postanja (Slaveni joj nisu dali ime), od starijeg tuđeg naroda, ime rijeke i zemlje (Bosona, Bosnia, Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1881.). Bosna

je uvijek bila miješana (stanovništvo), odnosno u dugoj povijesti nije se dogodilo da jedan narod prevlada i kao većinski kontinuirano obavlja političku vlast na tom prostoru (V. Čorović, Istorija Jugoslavije). Ime Bosna ostalo je sve do danas. Tek u ratu 1991. jedan njezin dio dobio je naziv „Republika Srpska“, pa je time Bosna stvarno podijeljena, iako je formalno ostala jedinstvena država. Daytonskim sporazumom prešutno je unesen povod (naziv Republika Srpska) za neki budući rat (stalne prijete Republike Srpske da će se odcijepiti). Takav mirovni sporazum postoji, on je na snazi, ali u strogom smislu ne treba se smatrati valjanim jer sadrži povod budućem ratu.

Dolazak slavenskih plemena na prostore bivše Jugoslavije dogodio se u tami povijesti. To su bili veliki pokreti naroda pred silnim pritiskom s istoka (stepski konjanički narodi, glad i smrt). Kad su probili granice Bizantskog Carstva na Dunavu u 6. i 7. stoljeću, nisu došli u obećanu zemlju, nego u pravno uređeni grčko-rimski svijet. Ti stranci, barbari i migranti, našli su se u svijetu njima nepoznate kulture i civilizacije u kojem će živjeti stoljećima i opstati u njemu sve do danas. Granica na rijeci Drini između Zapadnog i Istočnog Rimskog Carstva (395.) ostala je mjerodavna stoljećima. Slaveni koji su se smjestili na istočnom dijelu ostali su pod trajnim utjecajem istočne kulture i vjere (pravoslavlje), dok su oni na zapadu pod snažnim utjecajem germanske i latinske kulture te rimokatolicizma. Ti narodi razvijali su se zasebno, u različitim političko-kulturnim krugovima. Put od plemenske do državne organizacije, do samosvijesti o svojoj kulturnoj i političkoj individualnosti, bio je spor, dug i opasan i još traje. Pitanje glasi: zašto je trebalo toliko vremena za nastanak prvih slavenskih država u modernom vremenu (19., 20. stoljeće)? Možda bi odgovor bio ovaj: slavenska plemena imala su naspram sebe Franačku, Bizantsko Carstvo (mi bismo danas rekli velike sile), kasnije Veneciju, Habsburge, Ugarsku i Osmansko Carstvo, čija je vladavina bila fatalna za sve Južne Slavene. Jedino je

Papinska Država bila blagonaklona u smislu globalnog programa širenja kršćanske vjere.

Prve međunarodno priznate države Južnih Slavena bile su Srbija i Crna Gora (Berlinski kongres, 1878.). Hrvati koji su kroz cijelu povijest imali političke institucije bana i Sabora, a bili su u Beču i Pešti (Austro-Ugarskoj) politički predstavljeni (vijeća i delegacije, ban), ostali su u okviru Monarhije odustajući od ideje o trećoj slavenskoj jedinici (trijalizam, treća federalna jedinica u Monarhiji).

Srbija pak, međunarodno priznata, ulazi na velika vrata u europsku povijest i postavlja ideju da se svi jugoslavenski narodi (zapadni Slaveni u Austro-Ugarskoj i oni na istoku) okupe oko Srbije nakon propasti Turske (bolesnik na Bosporu) i Austrije.

Dakle, ujedinjenje pod srpskom kraljevskom dinastijom. Okupljanje je trebalo biti dobrovoljno, nagovor, a ne prisila. Temeljno je pitanje glasil: tko se ujedinjuje? Na jednoj je strani Srbija, subjekt međunarodnog prava, a na drugoj austrijski Slaveni (Slovenci, Hrvati, Srbi i Bosanci), ali bez svojstva subjekta međunarodnog prava. Važna primjedba: područja u Austriji na kojima su živjeli Srbi srpska je vlada nazivala „srpskim zemljama“ (ovo vrijedi i za Srbe u Turskom Carstvu). Otada ovaj termin (srpske zemlje) postaje simbol širenja srpskog narodnog imena izvan granica Srbije. Problem je s tim „širenjem“ bio u tome što su Zapadni Sla-

veni (Slovenci, Hrvati, Bosanci) već stekli samosvijest o svojem nacionalnom biću, o kulturnom i političkom identitetu. Oni su zapravo u dugom hodu vremena postali zapadni Europljani. Povijesna mogućnost ujedinjenja Zapadnih Slavena s Kraljevskom Srbijom otvorila se nakon Prvog svjetskog rata 1918., pa se postavilo pitanje: po kojem se moralnom i političkom principu ti narodi trebaju udružiti? O tome, o tom principu, neumorno je govorio i pisao Frano Supilo, prema britanskoj diplomaciji najpametnija politička glava Južnih Slavena (Ivo Petrinović: Politička misao Frana Supila, Književni krug Split, 1988.). Taj princip moralne politike glasi: narodi se udružuju prema pravnim pojmovima slobode i jednakosti.

Delegacija Narodnog vijeća otputovala je u Beograd kao „guske u magli“ na ceremoniju ujedinjenja. Regent Aleksandar, vrhovni zapovjednik Srpske vojske u Prvom svjetskom ratu, pročitao je izjavu o ujedinjenju 1. prosinca 1918. i tako je nastala prva zajednička država Južnih Slavena – Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevina SHS).

Bilo je to ujedinjenje ne prema pojmovima slobode i jednakosti, nego prema pojmovima političke prisile i političke nužde. Kraljevina SHS bila je administrativno podijeljena na oblasti (33), a povijesna imena zemalja austrijskih i Istočnih Slavena posve su nestala. Nitko nije bio zadovoljan, čak ni Srbi, tako da se činilo da

je kralj Aleksandar bio predodređen da uvede diktaturu 1929. godine. U ranija vremena ruska diplomacija savjetovala je da se ne ulazi u latinski svijet jer je to jedan drugi svijet, nego da se pazi i čuva mjesto gdje se već jest. I zaista: jedni su bili 500 godina pod austrijskom upravom, a drugi 500 godina pod Turskim Carstvom, što je klasičan opis ekstremne situacije. Kralj nije mogao prihvatiti Radićev model savezne države (federalizam) jer bi prestao biti kralj, a ovi drugi nisu prihvatili da nestanu u oblastima koje se zovu Kraljevina Jugoslavija. Ubojstvo Stjepana Radića u Skupštini 1928. bio je klasičan primjer političkoga kriminala, odnosno politički ekstremizam kao odgovor na političke probleme: žandari, kundačenje i političko nasilje. Druga Jugoslavija također je nastala u ratu, u Drugom svjetskom ratu 1945. Umjesto kralja i njegove diktature i mnoštva političkih stranaka iz prve Jugoslavije, pojavljuje se narod i diktatura radničke klase pod vodstvom samo **jedne stranke** – Komunističke partije. Na lijevom političkom spektru Komunistička partija zauzima mjesto ekstremne ljevice, što se često zaboravlja. Politički ekstremizam prati Slavene poput sjene. Temeljna politička misao komunista glasi: cilj i svrha povijesti je ukidanje klasnog antagonizma, svih klasa i eksploatacije čovjeka po čovjeku. Ljudska povijest neumoljivo se kreće prema tom cilju i zato komunisti (koji jedini imaju znanje o tome) ne trebaju čekati da se povijest sama ispuni u nekoj dalekoj budućnosti, nego će već sada političkom akcijom raditi na uspostavi budućeg društva.

Velike i plemenite misli. Međutim, ovdje neće biti riječi o političkoj doktrini, o marksizmu i Karlu Marxu. Ipak, samo ovo: jugoslaven-ski komunisti – marksisti uzeli su Marxovo djelo, njegove ideje kao neku političku kuharicu i direktno po njoj oblikovali stvarnost (*history in action* – permanentna revolucija). S druge strane, hiper-ekstremno citiranje Marxa u djelima jugoslavenskih marksista dovelo je do posvemašnje nečitljivosti tih djela, a i samog Marxa i njegove misli. Takva **nepo-**

sredna primjena ideja uvijek dovodi do razaranja stvarnosti i života ljudi. To je kultura terora i polit-ekonomsko nasilje pod isključivim ravnalom jedne partije (sve postojeće što se ne slaže s idejom uništava se). Napisane su cijele biblioteke o naciji i o nacionalizmu, ali uvijek apstraktno u smislu teorijskih rasprava, a ne o biti tih fenomena: kako je uopće bilo moguće da se pojavi ideja „Srpskog Zagreba“ i da se bombardira Hrvatsko narodno kazalište, Banski dvori, sam centar glavnoga grada, u ratu 1991. godine. Za srpsku vojsku to je bilo sjedište ustaške vlade i legitiman vojni cilj. Međutim, tu nije bilo ničega legitimnog. Bio je to ratni zločin. Postavlja se pitanje: što bi o tome trebali misliti hrvatski građani? I koji bi osjećaji trebali obuzeti te građane? Osjećaj prijezira, gađenja, mržnje ili ravnodušnosti? Ostaje pitanje osjećaja prema kome – pojedinačnim zločincima, srpskoj vladi ili prema srpskom narodu? Mržnja prema srpskom narodu svakako ne. Ali srpski agresor ima različito stajalište o tome. On je iznenađen i uvrijeđen na pojavu mržnje, prijezira i gađenja, jer nije on agresor, nego su secesionističke republike te koje su vodile rat protiv SFRJ 1991. – Slovenija, Hrvatska, BiH i Makedonija (prof. Smilja Avramov, Međunarodno javno pravo, 2011.).

Da su Slovenija, Hrvatska i BiH vodile rat protiv SFRJ, to je nemoguće, rata na području Srbije i Crne Gore nije bilo, nego samo na teritoriju tih republika, pa bi to onda značilo da su izvršile agresiju na same sebe. Upravo to Srbija dokazuje na svim međunarodnim forumima i instancijama: ona nema ništa s ratom 1991

Takvo reklamiranje „istine“ o ratu bilo je vrlo uspješno: Srbija je samo odgovorna za to što nije učinila dovoljno da spriječi strašne zločine, koje su počinili bosanski i hrvatski Srbi. To je teza o građanskom ratu. Rat 1991. počeo je kao građanski rat, ali je završio kao međunarodni sukob potpisivanjem mirovnog sporazuma u Daytonu 1995., projekt zaokruživanja „srpskih zemalja“ srpski je projekt, a ne ideja hrvatskih ili bosanskih Srba (nisu oni donijeli odluku

o ratu). U jednom od nebrojenih javnih nastupa predsjednik Slobodan Milošević kazao je: „Svi narodi (narodi SFRJ) imaju pravo na državu (samoodređenje), ali ne u granicama kako su zamislili.“ Uvijek je bila riječ o granicama („mi smo prvi došli“) i samo o tome, to jest o razgraničenju (Milorad Dodig, predsjednik Republike Srpske).

Razgraničenje zemlje i pašnjaka u 21. stoljeću. Kako je tek bilo u ranijim stoljećima, može se samo zamisliti. Hrvatski Srbi nisu se pobunili niti su digli na ustanak protiv „nepravdne hrvatske vlasti koja ugrožava njihova nacionalna prava („srpsko nacionalno biće“, J. Rašković), nego su odbili status nacionalne manjine i proglasili Republiku Srpsku Krajinu (vojna okupacija), srpsku državu u Hrvatskoj. To je bio cilj rata: okupirati dio (srpsku zemlju) teritorija Hrvatske, tražiti razdvajanje (Mirovne snage OUN-a), postići međunarodno priznanje i nakon rata donijeti odluku o secesiji na plebiscitu srpskog naroda. Ovo je u Bosni uspjelo, a u Hrvatskoj nije („čeka se povoljno vreme za to“).

Terminologijom iz Drugog svjetskog rata, trebalo je zamagliti pravo stanje stvari: NDH, Jasenovac, Ante Pavelić, novoustaše i Crne legije fašista.

Ovo se reklamira i danas. Danas srpski političari izgovaraju političke tekstove kojih oni nisu autori; oni su ih čuli još kad su bili djeca: NDH, Jasenovac i ustaški zločini. I izgovarat će ih još sljedećih stotinu godina. Sve dotle dok se ne ubije „ustaška guja“.

Postavlja se pitanje: kako to da Hrvatskoj nikako ne polazi za rukom da postane fašistička država? Pa valjda bi to već postala da je to htjela. Prof. Milardović u tom je smislu govorio o moralnom zlostavljanju cijelog društva već 30 godina (Slobodna Dalmacija 7. 9. 2019.). Odgovor hrvatske Vlade na ovo moralno zlostavljanje i političko zaglupljivanje je u staroj maniri jedne nomadske poslovice: „Psi laju, a karavane prolaze.“ Ili: hrvatska je Vlada pod „vječnom“ optužnicom za nepoštovanje i ugrožavanje prava srpske nacionalne manjine, iako ta manjina odbija sta-

tus nacionalne manjine, što je i bio uzrok rata 1991. Drukčije izraženo: hrvatska Vlada nema problem s manjinama i Zakonom o manjinama, nego s militantnom manjinom čiji je politički cilj srpska država u Hrvatskoj („ono što nismo uspjeli u ratu, ostvarit ćemo u miru“). Ovo znači: „više nećemo ratovati, nego ćemo srušiti Hrvatsku tako da celom svetu pokažemo njeno fašističko lice“.

Pavelić: o njemu postoji povijesno znanje, pa je neobično da se o njemu govori kao da ovdje nitko ništa ne zna i kao da nitko ne ide u školu. On nije došao na vlast odlukom na izborima, nego je postavljen (Mussolini) nakon što je predsjednik HSS-a to odbio (Vladko Maček), 10. travnja 1941. Njegovo rješavanje političkih problema bilo je ekstremno: kaznene ekspedicije (teror i smaknuća civila) i revno kopiranje „firer modela“, a te se činjenice u povijesnom smislu neće promijeniti.

Hrvati nemaju to povijesno iskustvo: zašto progoni (i logori) Židova, Srba, Roma, djece? Zašto su, na primjer, među prvima bili zatvoreni Ivan Meštrović i slikar Jozo Kljaković? Kljaković je bio poseban, individualist i gotovo apolitičan: po čemu bi oni bili opasni za hrvatski narod? Ovo su moralna pitanja, a u moralnim stvarima ne postoji nikakva neutralnost, a još manje koalicija suprotnih načela (I. Kant). Nema pomirenja s političkim nasiljem i sa zločinom. Zadatak prava i pravosuđa je priznati svakome njegovo pravo (*Suum cuique tribuere*). A smisao suda nije samo u tome što pravедniku daje pravdu, nego što krivca prisiljava da tu pravdu otkrije, prihvati i poštuje (Ivo Frangeš, *Suvremenost baštine*, Matica hrvatska, 1992.). Hrvatskoj ne treba lustracija, nego moralna i socijalna refleksija. Prošireno razmišljanje o tomu što su to Hrvati radili u povijesti, pa onda što su to radili i drugi (Slovenci, Srbi, Bosanci itd.) i koje su probleme imali na svojem povijesnom putu. Istina bi trebala biti negdje na sredini.

Tako nam mali retro pogled kazuje: put od ratničke horde do članstva u Europskoj uniji bio je dug, mračan i opasan. Nije se moglo očekivati od

Karla Velikog (Bizanta, Habsburga i Venecije) da ih primi u ondašnju zajednicu europskih država. Bili su stranci, migranti koji su došli u tuđe zemlje, već stoljećima naseljene drugim stranim narodima. Slaveni su, dakle, bili ti koji su bili tuđinci, pa su trebala stoljećima da slavenski element prevlada – stanovništvo i jezik.

Kad gledamo stvari u ovom svjetlu, vrlo je neobično da jedno slavensko pleme kaže drugome: „Mi smo prvi došli.“ Što bi na to rekao car Dioklecijan (243. – 316.), velika povijesna osoba, za koga se može reći da nije živio ni u kakvoj „visokoj političkoj sferi“, nego da je vješt, spretn i mudar u svemu zemaljskom, i to uvijek bolji od drugih (Zunec, *Mimesis*, 1988.).

Ideja o podjeli Rimskog Carstva (Zapadno i Istočno) izvorno je ideja tog cara, ali to je ostvario tek Teodozije 395. godine. Slavenski barbari zapalili su carevo rodno mjesto, Salonu (Solin, Mravinci), u nastupu bijesa i ratnog ludila. Ako zamislimo razgovor cara sa Slavenima, možda bi ih pitao: Je li itko od vas ugradio bilo kakav kamen ili neku ciglu u moju palaču ili u kamena zdanja starih dalmatinskih gradova? A bio bi tu pokojni savjet o problemima vodovoda (akvedukt) i upravnim pitanjima.

Vratimo se opet u sadašnjost. Danas se osjeća neka mračna tendencija vraćanja na barbarstvo, na pragrupu čiji je identitet u tome što ima zajed-

ničkog neprijatelja. Onu nomadsku poslovicu treba odbaciti, treba početi drukčije postavljati stvari. „Psi laju, a karavane prolaze“ nije dobra politička izreka. To je neki nedostatak finog mišljenja. Samo se govori, a ne misli, po zakonu tromosti (Krlježa).

Kad bismo sad na kraju pitali što je to što je bilo sporno u ratu 1991., a to je bio i **stvarni** uzrok rata, onda treba reći: stvaranje srpske države u Hrvatskoj. I to je uvijek i samo to bilo sporno.

Uzroci, pak, raspada SFRJ i uzroci rata preklapaju se, ali nisu isti. Jugoslavija se raspala, ali to je moglo biti bez rata. Današnji potomci slavenskih ratničkih hordi trebali su se dogovoriti, zaključati se u sobu sve dok se ne dogovore i rastiati se bez rata. U miru.

Ovi narodi nisu zaslužili takav rat: dva puta su pokušali živjeti zajedno, 1918. i 1945., i nisu uspjeli. Ali su barem pokušali. I tu nema krivaca. To su velike povijesne zgrade. Međutim, uvijek se „pojavi neki džentlmen ne baš plemenite ili, bolje reći, nazadnjačke i podrugljive fizionomije“ (Dostojevski) i kaže svima: „Sve krivce ćemo uhapsiti, a neke ćemo i smaknuti.“

P.S.

Pravila međunarodnog prava kažu: izvan granica država ne postoje nikakve njihove „zemlje“, niti u povijesnom niti u nekom drugom smislu.

RECENZIJA RUKOPISA
Ante Samardžić:

Uloga Konstantina Vojnovića u Hrvatskom narodnom preporodu u Dalmaciji od 1858. do 1874.

.....
Piše: Prof. dr. sc. Marko TROGRIĆ
.....

Mеду osobama čije je ime zlatnim slovima upisano u povijest Hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji nalazi se ono Konstantina Vojnovića. Bez njega bi ta povijest ne samo bila bitno siromašnijom, nego bi se zapravo moglo reći da bi bila teško zamislivom. To isto odnosi se na dobar dio političke i intelektualne povijesti Banke Hrvatske u drugoj polovini 19. stoljeća. Tako je kroz gotovo punih četrdeset godina i na hrvatskom sjeveru i na hrvatskom jugu djelovao ovaj pravnik, zastupnik u Dalmatinskom i Hrvatskom saboru, tajnik Splitske obrtničko-trgovačke komore, a zatim sveučilišni profesor i član Jugoslaven-

Konstantin Vojnović

ske akademije znanosti i umjetnosti te rektor Zagrebačkog sveučilišta.

Svojom je pojavom, svojom intelektualnom spremnošću, napose pak svojim ljudskim integritetom i rodoljubnom načelnošću bio dominantnom pojavom u kojem je god ambijentu i prilikama bio i djelovao. Godine 1861., objavom svojega *Un voto per l' unione...*, u kojem zagovara sjedinjenje Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom, izravno se uključio u preporodna zbivanja Dalmacije. To je ono što stoji u fokusu ovog rada u kojemu autor prati Vojnovićevo djelovanje sve do odlaska iz Dalmacije.

U radu su dakle sintetizirane istraživačke spoznaje o ulozi Konstantina Vojnovića u Hrvatskom narodnom preporodu u Dalmaciji, njegov rad u Narodnoj stranci i u Dalmatinskom saboru. Prikazano je njegovo stajalište glede pitanja sjedinjenja

Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom te pitanja službenog jezika i gospodarskog razvoja pokrajine, a nisu zanemareni ni njegovi stavovi u suvremenim sukobima u svezi s vjersko-socijalnim shvaćanjima u društvu. Svemu tomu vremenski je okvir razdoblje između 1858. i 1874. godine. Početna godina istraživanja, 1858., podudara se s Vojnovićevim doseljenjem iz Dubrovnika u Split i početkom njegova sudjelovanja u javnom životu. Tada on započinje s objavljivanjem svojih radova u novinama i časopisima, najprije u tršćanskom listu *Il Crepuscolo*, u kojem je objavio seriju članaka o gospodarskim i društvenim problemima u Dalmaciji, no i druge su teme i problemi našli mjesta u brojnim časopisima i zbornicima koji tih godina izlaze u Dalmaciji. Ovo istraživanje vremenski je zaključeno s 1874., Vojnovićevim preseljenjem u Zagreb.

Rad je napisan na temelju izvornog arhivskog gradiva, ponajprije Vojnovićevispisa iz njegove ostavštine, kao i na temelju onodobne periodike. No, i ostala uporabljena, primarna i sekundarna, literatura od velike je pomoći ovdje u stjecanju cjelovite slike djelovanja Konstantina Vojnovića u burnim preporodnim zbivanjima u Dalmaciji.

Znanstveno-metodološki gledano, rad je izrađen dosljedno i sukladno uvriježenim normama, izvodi su jasni, zaključci utemeljeni. Pružena je i šira kontekstualizacija. Vrela i literatura su relevantni.

Sa zadovoljstvom mogu istaknuti da ovaj rad predstavlja prvu sintezu o ovom velikanu duha i riječi, javne i privatne, izgovorene i napisane, u kontekstu dalmatinskih preporodnih prilika. Otvara mogućnost za šire nadogradnje i daje podlogu za izradu cjelovite sinteze koja bi obuhvaćala ukupno Vojnovićevo djelovanje nakon preseljenja iz Dalmacije u Zagreb, te zatim nakon preseljenja iz Zagreba u Dubrovnik, pa sve do njegove smrti. To bi bilo i poželjno i potrebno.

Na temelju svega navedenog može se reći da ovaj rad predstavlja itekako dobrodošlu, zaokruženu sintezu o djelovanju Konstantina Vojnovića u Hrvatskom narodnom preporodu u Dalmaciji. Ocjenjujem ga pozitivno i svesrdno podržavam njegovo što skoriije objavljivanje.

Split, 19. stoljeće

HRVATSKO SUPARNIŠTVO

POP RATNI POGOVOR UZ TEKST IVANA TENTE:
MOJA BORBA ZA HRVATSKU

.....
Piše: Nedjeljko MIHANOVIĆ
.....

Upravo je dirljivo na kakav se spontani način prikazuje i razmatra slika povijesne stvarnosti i političke borbe iz razdoblja s kraja 19. i početka 20. stoljeća, gospodina Ivana Tente, subjekta seljačkog podrijetla i pripadnika Hrvatske seljačke stranke. Svi narodi imaju svoje poroke, laži i opsjene, ali pojava stranačkog suparništva i „jala“ ni kod jednog naroda nije tako izražena kao kod nas Hrvata. U tome „jalu“ i političkom spletkarenju kao da nalazimo svrhu vlastita postojanja, smisao svoga kampanilističkog hrvatstva i političkog jalovog priviđenja.

Već je A. G. Matoš prije sto i trideset godina kazao: „Naše stranke se ne bore kao ljudi, nego kao klevetnici.“ I na temelju izlaganja Ivana Tente razvidno je koliko je hrvatstvo bilo trajno perforirano tim našim beskrajno dosadnim stranačkim suparništvom. Iz teksta se razabiru vječno isti ukleti motivi neke perverzne težnje da se besmisleno iznegiramo i popljuvamo. To spontano Tentino izlaganje realistički nam predočava mutnu i žalosnu pojavu toga rastrovanog hrvatskog političkog suparništva, koje je na narodno

biće djelovalo razorno i s posljedicama međusobnog samouništenja.

Žalosna je i slika našega mentaliteta, po kojima su mnogi akteri dnevne politike smatrali da je politička kameleonština jedan oblik mudrog ponašanja u svrhu koristoljublja. U tome pomračenju životnih načela, u grljenju zavisti, jala i mržnje, oblikovala se svijest koja je u strančarenju pronalazila svrhu i koristoljublje. To se vidi iz jedne piščeve sintagme s kojom jedan protivnik opravdava svoje kverulentsko ponašanje: „Ovo je politika, pa ko koga nadvlada“ (str. 15).

Na jednom budimpeštanskom političkom sastanku godine 1926. to naše nadmudrivanje i kob da smo netrpeljivi i da se utječemo tuđincu, lucidno je uočio i jedan papinski izaslanik. Nakon mađarske interpelacije: „Što ovi Hrvati žele?“ papinski je izaslanik tu našu političku pomutnju u glavama okarakterizirao: „Bune se – trovarsi altro Signore“ (tražeći drugog gospodara). I doista se u našoj povijesti trajno ponavljala ta naša kob, da sebi tražimo drugog gospodara. Uvijek jedan te isti samorušilački kriticism i negacija hrvatskih narodnih interesa. I tu političku blamažu u moru vlastite gluposti nikako da spoznamo,

*Ivan Tente sa suprugom Vicom
na vjenčanju*

pa se na intelektualno-moralnom i političkom poligonu svijesti bezuspješno obmanjujemo i deziluzioniramo. Na povijesnoj stazi hrvatske sudbine krećemo se malograđanski zbunjeno i bezglavo. Lutamo u onu našu poznatu „radićevsku maglu“, koja nas vodi u podaničku melasu. Neprestane magle i uvijek jedna te ista bezizlazna povijesna stvarnost u borbi za nacionalni opstanak. I to se podaničko ponašanje nije završilo do dana današnjega.

Auktor svoj tekst oblikuje u domaćoj govornoj ikavici. Tin Ujević bi kazao: „V lipom iasichu gdi ‘chia’ slaje sfoni“ (U lipom jaziku, gdi „ča“ slaje zvoni). Na kraju svoje ispovijesti autor se ispričava „da nije pisao književnim jezikom i pravopisom“. A mi možemo istaknuti da nam te njegove osobne političke lamentacije i ispovijedi upravo u toj prirodnoj i spontanoj „ikavici“ proizlaze još autentičnije i vjerodostojnije.

Iz piščeva izlaganja spoznajemo kako je hrvatska nacionalna opcija u našem političkom životu trajno bila u obrambenom položaju. Nažalost, ta pozicija nije završila ni do dana današnjega. Biti odlučan i nepokolebljiv Hrvat uvijek je bilo povezano s ugrožavanjem vlastite egzistencije. U tom povijesnom vrtloženju lik Tente pokazuje se uspravno i samosvjesno. Iz njega progovara čvrst karakter, koji hrabro i mirno podnosi političke kušnje. Hrabro se izložio progonima, koji su u vrtlozima našeg povijesnog gibanja sunovratili prema ponoru mnoge i mnoge osobnosti zaljubljene u hrvatstvo.

Ivan Tente sa sinovima

VELIKA POLJIČKA LJEKARUŠA (Bratulićeva ljekaruša)

Nikola Kujundžić,
professor emeritus, Sveučilište u Zagrebu

Ljekaruše su zbirke recepata za izradu ljekovitih pripravaka i postupaka za njihovu primjenu pri liječenju različitih bolesti. Na hrvatskim prostorima nastajale su od 14. do 20. stoljeća. Većina recepata u ljekarušama odnosi se na liječenje bolesti, simptoma, tegoba ili zdravstvenih stanja kod ljudi, ali gotovo uvijek se dio odnosi na liječenje domaćih životinja. Ponekad nalazimo i savjete za domaćinstvo, kao što su higijena, preporuke za prehranu, čuvanje hrane, uništavanje insekata i dr. U ljekarušama su se sublimirala iskustva u liječenju koja su se sakupljala stotinama godina. Tamo se mogu naći tragovi svih faza razvoja medicine i farmacije, od antičke grčke i rimske te arapske medicine, do iskustava domaće etnomedicine. Osim dviju ljekaruša tiskanih u Veneciji krajem 18. st., sve druge su rukopisne knjige koje su služile kao medicinski priručnici. Pisane su najčešće na hrvatskom, talijanskom i latinskom jeziku, latinicom ili hrvatskom ćirilicom, ali i glagoljicom. Ljekaruše

su izuzetno vrijedni i vjerni otisci vremena u kojem su nastajale, a govore ne samo o izradi lijekova i liječenju, nego i o životnim prilikama, pismenosti, jeziku, običajima, vjerovanjima i dr.

Iako se jedno vrijeme smatralo kako će industrijski lijekovi potpuno istisnuti iz uporabe tradicionalne pripravke, zanimanje za ove potonje i dalje je veliko, štoviše, u posljednje vrijeme raste. O tome govori mnoštvo ljekovitih pripravaka prisutnih na farmaceutskom tržištu od kojih se mnogi mogu naći opisani u ljekarušama, te velik broj znanstvenih časopisa koji se bave ovim područjem. Ljekaruše nisu zanimljive samo s povijesno-medicinskog stajališta, iz njih znanstvenici crpe ideje za nova istraživanja. Spomenimo samo da je kineska znanstvenica Juyu Tu na temelju tradicionalne kineske medicine pronašla novi lijek protiv malarije, za što je 2015. godine dobila Nobelovu nagradu za medicinu. I autor ovog članka ima sličnih saznanja. Proučavajući hrvatske ljekaruše, uočen je recept u kojemu je detaljno opisano liječenje tumora biljnim ekstraktom. To je iskustvo potvrđeno dugogodišnjim istraživanjima koja su opisana u brojnim znanstvenim radovima.

Porastao je i interes znanstvenika za ljekaruše kao specifične dokumente hrvatske kulturne baštine, posebice od uspostave neovisne Republike Hrvatske. U izdanju HAZU-a objavljeno je šest ljekaruša, a u posebnim izdanjima znanstvenog časopisa *Acta medico-historica adriatica* opisane su dvije. Ono što nam se čini posebice vrijednim jest

to što su u tim knjigama, osim obrade, objavljene cjelovite transkripcije, odnosno transliteracije te faksimili originalnih rukopisa. Na taj su način sačuvani ti rijetki i važni tekstovi te su postali dostupni znanstvenicima za daljnje proučavanje. Osim spomenutih knjiga u znanstvenim i stručnim časopisima, u istom razdoblju objavljeno je desetak tekstova o novopronađenim ljekarušama. U javnim, samostanskim i privatnim arhivima leži i propada još nepoznat broj neopisanih ljekaruša.

Ovdje ćemo prvi put pažnji javnosti preporučiti jednu ljekarušu nastalu u 18. stoljeću na području Poljica. Pronašao ju je i sačuvao u svojoj bogatoj kolekciji starih knjiga akademik Josip Bratulić, filolog, povjesničar književnosti i bibliofil. Sadrži oko 1100 recepata na 288 nepaginiranih stranica i po tome je jedna od najvećih do sada poznatih ljekaruša. To su razlozi zbog kojih smo ovaj rukopis nazvali *Velika poljička (Bratulićeva) ljekaruša*. Napisana je latinicom, hrvatskim jezikom, crnom tintom, rukopisom jednog autora. Ponegdje su na vrhovima stranica hrvatskom ćirilicom ispisani nazivi bolesti. Čini se da je neki korisnik to naknadno upisao radi lakšeg snalaženja. Relativno je dobro očuvana, a manji je dio nečitak. Većina recepata opisuje liječenje ljudi, a manji dio liječenje životinja. Vrlo je malo savjeta za domaćinstvo. Bogata je sadržaja i jezika, a posebice su zanimljivi narodni nazivi bolesti i ljekovitog bilja.

I u 18. stoljeću, za vrijeme mletačke vlasti, Poljica su zadržala veći ili manji stupanj autonomije, odnosno samouprave poznate kao Poljička republika. Školovani liječnici bili su malobrojni i djelovali su u većim središtima te su običnom svijetu bili daleko i bili su skupi. Zato su se oslanjali ponajviše na narodne liječnike i svećenike koji su kao oslonac pri liječenju koristili ljekaruše.

Veliku poljičku (Bratulićevu) ljekarušu transkribirao sam, obradio i skupa s faksimilom priredio za tisak. Vjerujem da ima dostatan broj onih kojima je pri srcu poljička baština i koji bi mogli naći načina da se ova knjiga objavi. Neka ovaj mali tekst bude poziv na prikupljanje donacije za njezin tisak, na radost znanstvenika, ljubitelja baštine i širega kruga čitatelja.

Dvije od 288 stranica Velike poljičke (Bratulićeve) ljekaruše

BURL IVES

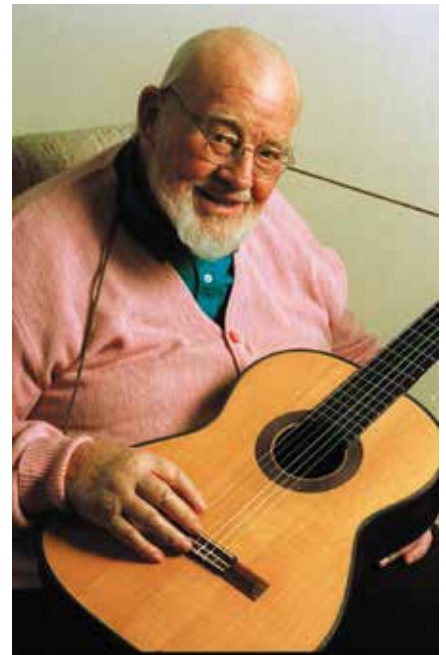
.....
 Piše: Radomir DUMIČIĆ

Oni koji redovito čitaju ovaj feljton sigurno su primijetili da se nerijetko vraćam u daleku glazbenu i inu prošlost kako bih prizvao duh nekada popularnih glazbenika čije se pjesme i danas puštaju na radiopostajama diljem svijeta, što uvijek znači da su ostali zapamćeni i zabilježeni u glazbenoj povijesti, najčešće zbog kvalitete svojih pjesama ili iznimnosti svoje osobnosti. I danas ću vas, poštovani čitatelji i pobornici glazbene povijesti i glazbe uopće, kroz napisane retke vratiti u vrijeme kojega se nitko od čitatelja ne može sjetiti jer su, nažalost, svi koji su tada rođeni već odavno stanovnici nebeskih visina.

Godina je 1909. Kolumbijska vlada priznala je neovisnost Paname, a Turska prihvaća isplatu za gubitak Bosne i Hercegovine. Kraljevska komisija u Britaniji predlaže promjenu zakona o siromašnima. Neki siromasi komentiraju: „Čuvaj se bogatih kad ti darove nude.“ Drugi se pitaju nisu li to samo lažna (moguće predizborna) obećanja. Prava obećanja pak dobila je britanska mornarica: dobit će još šest brodova klase Dreadnought, a dobit će i novi mornarički zakon. Razlog – njemačka mornarica. Oni dalekovidni kažu – nešto se valja preko mora. Koju godinu poslije vidjet će se da su i oni bili kratkovidni, jer nisu uočili ono što plovi ispod mora, male njemačke podmornice, koje su savezničkom brodovlju napravile veliki lom i pravi kaos. William Taft inauguriran je kao predsjednik SAD-a. U Seattleu je otvoren Svjetski sajam, a kod zgrade britanskog Parlamenta uhićeno je i zatvoreno 120 sufražetkinja. Otvorena je robna kuća Selfridges u ulici Oxford u Londonu. Potres u Provansi odnio je

60 života, poplave u Meksiku broje 1400 žrtava, a nemiri u industriji čelika rastalili su pet užarenih radnika i pretvorili ih u hladna trupla. U Americi je zabranjen alkohol, a Apaš Geromino slobodno odlazi na onaj svijet. Američki kapetan fregate Robert Peary čvrsto stoji na Sjevernom polu, a starosne mirovine obradovale su Britance starije od 70 godina. Uбудućе će umirati manje siromašni nego do tada – za pet šilinga tjedno. Balerina Ana Pavlova digla je na prste umjetnički svijet, a francuski pilot Louis Bleriot „digao“ je tisuću funti nagrade koju je ponudio tjednik *Daily Mail* letaču koji preleti kanal La Manche. Louis je to ostvario 25. srpnja, i to kao prvi čovjek u povijesti.

Eto, u takvim je prilikama i neprilikama, 14. lipnja, prije točno 111 godina, rođen američki filmski glumac, pjevač, pisac, pripovjedač i svirač bendža te buduća legenda američke folk glazbe Burle Icle Ivanhoe Ives, kojega mnogi poznaju pod njegovim umjetničkim imenom Burl Ives. Vrlo rano napustio je školovanje i odabrao estradni život, što pak ne znači da se na estradi ne nađe i poneki školovani pjevač, a to samo potvrđuje poznati postulat da iznimke potvrđuju pravilo. Prije nego što je zaplovio u umjetničke vode okušao se kao igrač američkog nogometa. U tridesetim i četrdesetim godinama bio

je poznati umjetnik u newyorškom klubu *The Greenwich Village*. Karijeru je nastavio kao zabavljač na radiju, da bi se otisnuo i na mali ekran, te se jedno vrijeme usidrio na Broadwayu glumeći na daskama koje život znače. Konačno je dospio i na veliki ekran, na kojem se pojavio u dvadesetak filmova, tumačeći uglavnom sporedne uloge, iako ga je Hollywood cijenio kao odličnog dramskog glumca. Glumio je uz Jamesa Deana u filmu *Istočno od raja*, a dobitnik je i Oscara u kategoriji sporednog glumca za ulogu u filmu *Velika zemlja*. Mnogi ga poznaju po ulozi Biga Daddyja iz filma *Mačka na vrućem limenom krovu*, u kojem je ulogu „mačke“ tumačila sada već pokojna Elizabeth Taylor, dok je „mačor“ bio Paul Newman. Ako je u bilo kojem filmu trebala uloga velikog zemljoposjednika, uvijek su zvali Ivesa. Bio je prepoznatljive pojave, velik, debeo i bradat. Ipak je Ives prvenstveno bio folk umjetnik. Snimio je na stotine ploča i doživio duboku starost. Pjesme su mu često bile i na popularnim ljestvicama. Jedan od njegovih glazbenih bisera bila je skladba *Riders in the sky* (*Cowboy legend*). Umro je 14. travnja 1995. godine ostavivši iza sebe pravu riznicu folk pjesama. A zbog ograničenog prostora ostat ćete prikraćeni za niz zanimljivosti iz njegova života.

IN MEMORIAM

Ivan Ravlić (1968. – 2020.)

PRIČA IZ DOMOVINSKOG RATA

Predsjednik Tuđman u predsjedničkom je uredu uručio Ivanu Ravliću – Keku priznanje za hrabrost i junaštvo, red kneza Domagoja za akcije na južnom bojištu i akcije Maslenica

Bilo je i ovoga...
Oslobađajući jug, dio moje postrojbe ostavljen je čuvati borbeno-materijalna sredstva i kuće u pozadini gdje smo bili smješteni. Datum je bio visok i plaća daleko, pa smo se krpili nižom pučkom spizom, a kako svi sve znaju, svi se razumiju u kužinu, dohvatili ogromnu teću i svak je stavlja začine po

Split, oduvijek postaja u vremenu, kako shvaćam, nesuđen mi je grad, u kojem sam se trebao roditi i na kraju nestati, bez misli na moguće nade ili povratak u matičnu provenijenciju, a koja je to, zapravo? Je li bi tamo bile moguće destinacije bijega ili bi sve ipak bilo po planu... Moji su pak nakon rata i mira posumnjali u mogućnost ostanka u Splitu i otišli su. Tako sam Split izgubio, tek sam navraćao, ponekad ostajao, prolazio, prolazio kadikad glavom bez obzira. Ostao bi Split sa svojim čarima i nemogućnostima. Valjalo je ipak o njemu voditi računa, valjalo se zaustaviti, ponekad podalje, u Zlatka Jurasu, u Podstranu, iz daljega proučiti okolicu, povijest, rimsku provinciju, uputiti pogled prema otocima – pristigao, slobodan – u zlatnom prolazu.

Prevelik uvod, mogao bi se razliti, a to ne želim. To bi uzelo

Keko i Pijo u Joze

svom izboru - nakon što su stavili u nju na kominu dva-tri ragua iz sljedovanja i manistru - paštu, jer nas je bilo raznih dijalekata.

Uglavnom, bilo je nejestivo.

Nakon nekog vremena dolazi ostatak postrojbe s odmora iz Splita, što smo mogli čuti po ponekom rafalu i vici. Jedan od kolega kršnjeg stasa (inače poznat redakciji) prokričio je dva-tri suhozida da dođe do kuće s kominom di se jelo još la-

dilo, te upita istovremeno pucajući rafal iz kalašnjikova u zrak: „Ima li šta za izist?“ Mi smo mu ponudili ono nejestivo, na šta je on s vidnim zadovoljstvom svesrdno navalio perunom (pirunom). Izgladnio pljukajući svako malo. Ja sam kakav je bio, navalija je na to, mislio kako je manistra sirova pa mu ne leži. Kako je bila noć, svaki njegov zalogaj vrh pinjura se krivija – slaba vidljivost. Pomislih, možda radi njegova udaranja pinjurom o posudu. Nakon tri-četiri zalogaja izjavi: „Brajo, manistra je sirova“, ispljunuvši jednu čauru koja se zvučno zakotrljala po kamenom podu.

Tek tada svatih da krivljenje njegovog pinjura i pljukanje nije bilo posljedica udaranja o dno posude i nejestivosti jela, nego onaj rafal koji je ispalio prije u zrak - sve su čaure ispadale u posudu - tako da je izija ko zna koliko nasmiješivši se meksičkim osmijehom „svaki drugi zub“. Svativši to, mom smijehu ni bilo kraja. I u snu san se smija.

Lubo Stipšić – SARBUNJERI - akril

ZLATNI PROLAZ

Piše: Dragan VUČETIĆ

poprilično daha koji ima da se rađa spontano, iz trena u tren, u prostoru kojim hodim dok sam u nesuđenom gradu.

Bilo kako, još sam uvijek na ovom svi-

jetu, zakrpan i oran za bilo kakav pokret...

Nastavit ću kada sve ovo zaboravim, sve što ne stoji izravno u uvodu, a postojalo je kao beskrajna priča, kao boravak u tuđem, za trenutak posvojenom i na kraju usvojenom u znanje koje je uvijek posebno te ponudi i neku priču.

Brod se okretao, odjednom sam ugledao Split, prazan kao na razglednici, tek s ponekom ovjekovječenom dušom, koja se evo u vrijeme pandemije smuca svojom navikom po opodhodnici svakodnevnog bijega. Svaka kockica iz prošlog vremena zasvjetlucala je u kolažu jednog nevidenog poteza kista, nije ga kist još oslikao. A evo, sada je sve dovoljno osamljeno da se iskaže na poetičan način. Govori i udaljuje se onako kako se brod udaljuje. Ostaje Split za brodskim tragom, ostaje sebi, prazan i oslikan... Tome sam neke, možda izgubljene, riječi posvetio.

VUK

Sinoć sam se čuo s Lolom. I vidio ga. Svašta danas možeš mobitelom. Bio je u svojoj konobi, na toplom, a ja u planini, na nekoj čuki gdje ima signala.

„Di si, Vuče?!“ zubi mu bljesnu u osmijeh.

Taj sam nadimak dobio od nje-ga krajem prošle godine kad sam u nešto manje od dva tjedna prošetao Velebitom od Donje Klade do Gračaca. Prišao mi je kasnije na nekoj svečanosti i na uho me pitao: „Ti si sad bio dva tjedna u planini?“

Potvrdio sam. Pogledao me je u oči i rekao: „Ti si Vuk. To ne može svatko.“

Malo me je bilo sram jer svakako znam da obična šetnja to ne zaslužuje i baš zbog toga nikad mu neću priznati koliko mi je srce naraslo što me je tako nazvao baš on, Ivica Lolić, čija je ljubav prema planini gotovo opipljiva.

„A evo, u planini. Kod Skoropovca, na signalu.“

„Aha. Znači, u bazi. Kako si?“

Znao sam da ne pita tek tako.

Prije nekih 6-7 tjedana završio sam na Velebitu. Virus me je ostavio bez posla, potres bez smještaja i čisti me je refleks doveo na Velebit.

„Dobro sam, nije loše. Prva dva, tri tjedna bio sam nemiran, valjda zbog osjećaja da sam na turi i da bih se trebao vratit doma. Polako mi je sjelo da sam sad tu i umirio sam se. Cijepam drva, nosim vodu, tražim hranu, kuham, perem, šetam. Dobro je...“

Kimnuo je s odobravanjem.

„Nešto sam te drugo htio pitati.“

Nagnuo je glavu nadesno i dolje, tako da mi je ekran potpuno uzelo njegovo veliko uho. Znao sam da mota cigaretu negdje na stolu, ali to me je uho sjetilo na Lolinu vještinu koju ljudi polako gube. Lola sluša. I razumije ono što čuje.

„Daj objasni mi zašto me nije strah? Oko mene nema nikog na baram dvadeset kilometara, idem okolo

ŽIVOT PIŠE HUMORESKE

Jučer sam se, napokon, ošišao. Uputio sam se u frizerski salon s predumišljajem da ću zateći dosta ljudi u redu. Ali, na moju veliku radost, u salonu zatekoh samo jednoga koji je sjedio i čekao da dođe na red. I on je ubrzo sjeo na sjedalicu za šišanje. Za nekoliko minuta iza mene je u redu bilo već četvero novih. Jedan mladić je kao i ja sjeo u salon, na propisanu sigurnosnu udaljenost od mene, a ostali su morali čekati vani. Čovjek oko kojega se brico vrtio imao je oko 80 godina. Brzo ga je ošišao. Kad je s njega počeo skidati zaštitni najlonski ogrtač, i ja sam, zadovoljan što nisam dugo čekao, skinuo naočale, spremio ih u futrolu i ustao. Ali starac je i dalje sjedio. I – jasno sam vidio čak i bez naočala – brico se počeo pripremati za brijanje. Ustuknuo sam, ponovno sjeo i stavio naočale na nos. Brijanje se oduljilo. Jednim dijelom zbog toga što je brico u posljednjih mjesec i pol dana zbog nerada ispao iz forme, a drugim dijelom zbog starčeve preosjetljive i naborane kože. No, i taj je posao malo-pomalo priveden kraju. Međutim, još nije bilo gotovo; preneraženo sam gledao bricu kako se priprema za pranje glave, a ne kose, koje gotovo više nije ni bilo. Sve to više nisam mogao držati u sebi pa sam se okrenuo prema mladiću do sebe. Ali prije nego što sam išta uspio reći, on prošapta:

– Šjor, nadam se da i vi nećete ovako.

– Evo, baš vam htjedoh reći da je, ako vam se žuri, možda bolje da ne čekate da ja budem gotov, jer će potrajati – našalih se ja ozbiljnim tonom i izrazom lica. On se skameni, ali se odmah i nasmije kad mu rekoh da se šalim.

– Pa hajde da nastavimo sa šalom – on će mi potihom, i naglas se obrati starcu:

– Barba, oprostit ću vam za ovako dugo čekanje samo ako je rendes razlog vašeg tako pomnog dotjerivanja.

– Rendes?... Pa, mogao bih reći da jest. Znae, imam koronu, i nadam se da ću se za dan-dva, nakon trideset godina, ponovo sresti s pokojnom suprugom – odgovori mu on.

Ivan Bašić

Aforizmi:

- Ostanom doma dobivamo dvostruko: manje umrlih i više rođenih.
- Zaraza se širi zbog prevelike udaljenosti čovjeka od čovjeka.
- Zaraznim smijehom ozdravljao je bolesne.
- U Hrvatskoj ne nedostaje liječnika. Previše je bolesnika.
- Bez obzira na ogromnu paniku izazvanu koronom, ja sam još uvijek uvjeren da se više bojimo života nego smrti.

Ivan Bašić

i danju i noću, ali nikako da se počnem bojat. Nelagodno mi je jedino kad izdaleka čujem auto šumarije ili kakvog stočara.“

Pripalio je i urotnički zaškiljio.

„To je zato što se probudila tvoja iskonska priroda; postao si poludiv-

lji. A nelagoda od ljudi će proći ako se sjetiš da si još čovjek!“

Nasmijali smo se jedan drugome. Od srca. Tad sam znao da smo obojica, on u svojoj konobi i ja u svojoj planini, doma.

Pero Ćurković

.....
 Priredio: Mladen VUKKOVIĆ

KORONA GANGE

O pošasti novoj pivam gange,
 u drugi plan sad su pale tange.

Koronavirus krenijo iz Kine,
 evo stiga sve do naše stine.

Okoprčan i napada pluća,
 likarija luk, rakija vruća.

Najgore je što ubija stare,
 fer-plej nije gađat rizičare.

Svi sad trebaju nositi maske
 i ostale mjere sve do daske.

Odgodene Olimpijske igre,
 bodaju nas kojekakve igle.

Korona nas prikovala doma,
 to nam pada kao teška koma.

Svi smo u mjesečnoj karanteni,
 iz nje ćemo izać ko kreteni?

Nije važno tko je da koronu,
 svako malo šetam po balkonu.

Šta se ovo zbiva, moj Svevišnji,
 pa u travnju provodim godišnji.

Pa i potres, baš apokalipsa,
 koronavirus nikako da lipsa.

Neki kažu to je Božja kazna,
 ma nije, već izlika isprazna.

Sve sam deblji, ostala još feta,
 lažne visti priko interneta.

Premda perem ruke, lud sam fakat,
 prijatelje pozdravljam na lakat.

Korona je nalik buzdovanu,
 još joj nismo upoznali manu.

Cili svit pokorio je virus,
 cjepivo se mora naći pod mus!

Serum nam je humor i krunica,
 u molitvi pomažu i dica.

Još trebaju i doze strpljenja,
 bit će bolje, eto osvježenja!

E MOJI MINISTRI

Svaka čast Stožeru! Još jedan navod,
 sanjao sam Vladin prijedlog najjači:

Sad spasiti Imunološki zavod.
 Inače - uzalud vam trud, svirači!

POZNI ABRAHAMOV SIN IZAK

Nek ti je vedrina žižak,

Ne budi u duhu nizak

I da ti je humor blizak!

Smijehu je ime Izak!

KORONAVIRALIZMI

- Koronavirus nije mačji kašalj.
- Političari su sve vjerodostojniji. Počeli su nositi maske.
- Lažne vijesti o koronavirusu još su viralnije od njega.
- Magare kija, kiša će, ali ne i korona.
- Spoznaja da je kratki dah jedan od simptoma virusa - oduzima dah.
- U Saboru su već odavno uveli predostrožne mjere: u raspravama zastupnici sjede deset metara jedan od drugoga.
- Svijet je otišao na kvasinu: pokupovaše sve zalihe kvasca.
- Tolike objave kako se kronični plućni bolesnici slabo paze idu mi na jetra.
- Zatvorili smo granice u krizi u kojoj se najgore ponašaju oni koji su pali s Marsa.
- Novinarska patka je da koronu prenose kokoši.
- Isus je u pustinjskoj samoći bio 40 dana, a nama je u korizmi puno i dva tjedna izolacije.
- Distancirao se od onih koji vjeruju da socijalnu distancu uzrokuje 5G mreža.
- I Poncije Pilat je redovito prao ruke!
- U novom načinu rukovanja nikome ne pružaj od šake do lakta!
- Novo pozdravljanje laktom opet će iskoristiti neki laktaši.
- Do Svetoga Vida nek nestane Covida!

Korona, Peristil, svibanj 2020.

STOMATOLOGIJA u doba koronavirusa

doc. dr. sc. Zorana Ivanković Buljan

Tijekom prvog vala epidemije koronavirusa, kad nitko sa sigurnošću nije mogao znati koliko će trajati (a pred očima nam je bio talijanski scenarij), sve restriktivne mjere kojima je bila izložena većina svjetske populacije bile su nužne da bi se usporilo širenje virusa. Poslije medicinskih radnika, koji su u direktnom kontaktu s oboljelima od COVID-a 19, mi stomatolozi najrizičnije smo zanimanje. Blizak kontakt između stomatologa i pacijenta u stomatološkoj stolici nosi prevelik rizik jer se virus prenosi kroz usta, a nama je to polje djelovanja. Mi smo udaljeni od pacijenata dvadesetak centimetara i ne možemo održati propisanu distancu od jednog ili dva metra. Naročito povećan rizik nastaje zbog stvaranja aerosola (to je oblak najsitnijih čestica, kapi i mikroorganizama iz usta pacijenta koje su raspršene u zraku, a nastaju pri brušenju zuba našim instrumentima s vodom). Aerosol može kontaminirati sve površine u ordinaciji na koje padne, čak na udaljenosti od dva metra. Zaraza se tako širi kapljičnim i kontaktnim putem. I intervencije bez stvaranja aerosola su visoko rizične zbog moguće iznenadne izloženosti tjelesnim tekućinama pacijenta (prskanje sline iz krvi tijekom intervencije). Kontaminacija površina povećava rizik za

druge članove tima, a i za druge pacijente koji će biti primljeni u ordinaciju. Mi smo i prije primjenjivali mjere kontrole križne infekcije, jer je uvijek postojala mogućnost da pacijent ima hepatitis, HIV ili neku drugu zaraznu bolest, ali mjere u doba korone zahtijevale su i korak dalje, odnosno kompletnu dezinfekciju ordinacije, uključujući i kvake i sve površine koje pacijent dotakne.

Nakon što je ministar zdravstva 25. ožujka donio odluku o prestanku rada ordinacija dentalne medicine zbog moguće opasnosti od zaraze, svi smo bili obvezni biti telefonski dostupni svojim pacijentima u radno vrijeme. Tada su sve stomatološke intervencije bile svedene na minimum i obuhvaćale su pružanje samo hitne stomatološke pomoći. Preporučivali smo pacijentima dolazak u ordinaciju samo u slučaju neodgodivih intervencija, koje su uključivale jake bolove, krvarenje ili natečenost zuba, no nikako ako imaju temperaturu ili neke druge respiratorne simptome. Već tada je u Splitu u jednom danu 15 stomatologa bilo pozitivno na koronavirus. Preporuka ministra bila je da se osnuju dvije ordinacije za hitne slučajeve pri domovima zdravlja u svakoj županiji, jedna za pozitivne i pacijente u samoizolaciji, a druga za pacijente bez simptoma. Ravnatelj

Doma zdravlja Splitsko-dalmatinske županije ovu je odluku donio tek nakon mjesec dana, 21. travnja. Mi smo cijelo vrijeme primali hitne pacijente u svojim ordinacijama, snalazili se kako znamo i umijemo za opremu i zaštitna sredstva, kojih ispočetka nije bilo. Da bismo se pravilno zaštitili, na sebi moramo imati jednokratni ogrtač, vizir, masku s posebnim filtrom, rukavice, kapu i kaljače. Trijažu pacijenta obavljali smo telefonski, na način da sestra postavi niz pitanja kojima pokušavamo doznati ima li temperaturu, kašlje li, osjeća li bol u plućima, je li bio u kontaktu sa zaraženom osobom ili je i sam suspektan. Ako nije hitno, savjetujemo mu što da učini za prvu ruku ili ga primimo na način da se u dogovoreno vrijeme pojavi pred ordinacijom, otključamo vrata, sestra mu izmjeri temperaturu te pacijent ispuni upitnik, uvedemo ga i obavimo zahvat, sestra ga isprati van i vrata se opet zaključavaju.

Moram reći da smo ponosni na naše pacijente, koji su razumjeli ovu neobičnu situaciju u kojoj smo se našli i zvali su nas samo u hitnim slučajevima, za intervencije koje se nisu mogle odgoditi. Nakon popuštanja mjera, početkom svibnja počeli smo raditi i sve se lagano vraća na staro. Nadamo se, u ovo postkorona vrijeme, da će tako i ostati...

Umjetnošću protiv vandalizma

Prošle godine navršila se 30. godišnjica smrti najvećeg hrvatskog impresionističkog slikara Ante Kaštelančića, rođenog u Podstrani. O njegovu životu i radu, o njegovim umjetničkim dostignućima i renomeu koji je stekao u Hrvatskoj i Europi pisali smo u našoj *Reviji* nekoliko puta. Prošle godine Ogranak Matice hrvatske u Podstrani postavio je likovnu izložbu umjetnikovih skica i crteža radova iz privatne zbirke akademske slikarice Nives Jukić, koju su u pastoralnom centru crkve Gospe od Zdravlja otvorili akademski kipar Kažimir Hraste, akademski slikar Duško Aničić te u ime naše općine dr. Jugo Bagatin. Veliki slikar to je zaslužio. Na izložbi je otkrivena njegova bista, rad akademskoga kipara Luke Radice. I sve bi bilo dobro i lijepo da na izložbi nismo doznali da je na rodnoj kući velikog slikara u Gornjoj Podstrani, zasigurno najvećeg umjetnika kojega je Podstrana dala, već u dva navrata razbijena spomen-ploča. Prvi put 2017. godine, nakon čega je postavljena nova, koja je razbijena 2018. godine i još nije zamijenjena. Vandalizam je to koji nas žalosti i opominje da se odgojem i kulturom ubuduće trebamo baviti još više, da bude sve manje razbijača i sve više umjetnika. I, naravno, ploču je potrebno što prije zamijeniti, na ponos ovom čarobnom mjestu, Podstrani.

Ogranak Matice hrvatske
u Podstrani

Postavljajući izložbe Miljenko, Nives i Jelena Jukić, te autor biste Luka Radica

Otvaranje izložbe posvećene Anti Kaštelančiću, Kažimir Hraste, Duško Aničić, Zoran Jurišić i Jugoslav Bagatin

VANDALIZAM NA DJELU!

Želimo li ovakvu Podstranu?

Foto: Nenad Stanić

Općina PODSTRANA prodaje posuđeno?

Piše: Ivanka ŽAPER

Općina Podstrana prodaje Jadransku stražu, šumicu sjeverno od hotela *La Meridien Lav*, naslijeđenu od prethodnih generacija, a posuđenu od budućih! Odluke donosi Općinsko vijeće, čiji su članovi predstavnici mještana i trebali bi zastupati njihove interese.

Zašto Općina Podstrana prodaje djedovinu kad može pribaviti novac iz raznih fondova, županijskog, europskog i vlastitog, jer je u 2019. godini višestruko povećala i komunalni prihod?

Mještani Podstrane, koji vole svoje, a s osjećajem za zajedništvo i ekološki osviješteni, u niz su navrata, a i zadnjom peticijom iz 2019. godine jasno kazali da je za njih **Jadranska straža prirodni biser koji ne žele prodati!**

Na mjestu današnje šume, Jadranske straže, početkom prošlog stoljeća bio je vinograd čiji je vlasnik bio mještananin Stobreča, a skupina mještana Podstrane, udružena u asocijaciju *Jadranska straža*, kupila ga je, iskrčila i zasadila alepskim borom (*Pinus halepensis*). Tu su se družili, izmjenjivali mišljenja i rekreirali se, kao i generacije poslije njih. Nisu ni slutili da će sto godina poslije ignorirati njihov trud i napredne ideje. Očekivali su

zahvalnost budućih generacija, koje će tu uživati u iskonskoj ljepoti šume i u tijesnom dodiru s morem i svim beneficijama koje pruža takva simbioza. Danas je taj ravničasto-brežuljkast lokalitet jedinstveni ekosustav: šume, livadica i more, s prirodno usađenim ili dokotrljanim kamenim gromadama koje su djelomično uronjene u more i čine rt neponovljive ljepote.

Šetajući plažom od ušća rijeke Žrnovnice prema hotelu *La Meridien Lav*, u prirodi ste i osjećate se divno, a poseban osjećaj imate kada dođete na dio Jadranske straže. Tu lakše dišete, a pluća se šire kao da žele apsorbirati što više ljekovitog mirisa mora, šume i livadica. Odatle puca pogled na Kaval, Žensku pravdu, plavetnu pučinu i otoke. Lokalitet pruža rapsodiju mirisa, zvukova, slika; riječju – tu je zdravlje i praznik za sva osjetila.

Nije čudno da su udruge, Županija i svi subjekti koji se bave zaštitom prirode zaključili da je taj prostor iznimne prirodne ljepote ugrožen i da ga treba zaštititi, a kao trajnu zaštitu naglašavali su važnost proglašenja Jadranske straže park-šumom.

Sada Općina Podstrana ima moć zaštite i unaprjeđenja tog lokaliteta.

Zašto to ne čini, nego ga i dalje prodaje?

Na prošlogodišnjem skupu o kralju Arturu sa znanstvenicima iz više

europskih zemalja koji se održao u hotelu *La Meridien Lav*, pored ostalog, tražili su se načini za reklamiranje Hrvatske kao turističke destinacije. Ugodno mi je bilo čuti jednu znanstvenicu koja je naglasila da se ne trebamo toliko iscrpljivati na traženju što impresivnijih reklama pored naše prirode. Posebno je naglasila bogatstvo prirode i važnost vegetacije bogate eteričnim uljima. Apelirala je na zaštitu i unaprjeđenje u skladu s ekološkom sviješću, što privlači turiste, jer prirodnog je sve manje.

Stranac nam daje jednostavan recept, a što mi činimo?

Strankinja nam ukazuje na to da ekonomska svijest nije nužna suprotnost ekološkoj, nego da je uz malo dobre volje i temeljitije analize moguća njihova simbioza.

Što je priroda stoljećima stvarala, ljudska neosjetljivost može preko noći uništiti ili frizirati u bezlične prostore kakve se bilo gdje novcem može napraviti.

Kome je važnije izgraditi zgradu u srcu Jadranske straže umjesto zaštititi i unaprijediti taj lokalitet kao prirodno, kulturno i rekreacijsko područje u kojem mogu uživati sve generacije?

Zahtjevom za proglašenjem park-šume Općina Podstrana ima moć trajne zaštite i unaprjeđenja Jadranske straže!

Odreknemo li se vladavine krupnoga kapitala i materijalističkog mentaliteta, naš eko-sustav Jadranska straža preživjet će kao i drugi prirodni biseri Podstrane!

O pravu i pravnoj znanosti u povijesti do današnjih dana na području Poljičke republike i Dubrovačke Republike

Piše: Ines BOŠKOVIĆ SORIĆ

Već sam u jednom od prethodnih brojeva *Podstranske revije* pisala o pojmu suverenosti i otkada ta suverenost potječe na našim prostorima, te pomalo šturo o vrlo važnim povijesnim pravnim izvorima na području naše države.

Iz jednog mojeg prijašnjeg članka, kad sam opisivala i objašnjavala elemente suverenosti u Poljičkoj republici i Dubrovačkoj Republici, a da bi opet sve bilo jasnije, citirat ću izjavu moje susjede koja mi je napola u šali, a napola ozbiljno rekla, znajući za moje podrijetlo i odakle su svi moji preci: „S obzirom na to da ti imaš i poljičke i dubrovačke gene, nije ti lako za neprijatelja bit.“ Ovu rečenicu stalno ističem i ponavljam, i premda je izrečena u šali, ja sam na nju jako ponosna. Ona mi je inspiracija da napišem ovaj tekst u kojem želim rasvijetliti istinu o svim vrijednostima koje smo kroz povijest izgubili. To saznanje može nam biti poticaj da naučimo da naše tradicionalne vrijednosti moramo čuvati, i to bez straha da nam netko prigovori da smo konzervativni (riječ „konzervativan“ podrijetlo ima u latinskoj imenici „conservatio“, što znači očuvati nešto od kvarenja ili uništenja).

Ovako dugačak uvod potreban mi je radi objašnjenja koliko vrije-

di naš stari Poljički statut te izvori prava iz naše Dubrovačke Republike.

Poljički statut najvažniji je pravni izvor Poljičke republike. Određuje poljičko pravo, koje je specifično po svojem obliku, stilu i sadržaju, a i u uređivanju društveno-ekonomskih odnosa. Pisan je kratkim, slikovitim rečenicama u kojima su obuhvaćene norme tadašnjeg poljičkog društva, i to od najviših poljičkih vlasti sve do normi koje obuhvaćaju bitne interese svih Poljičana. Njegova je karakteristika arhaičnost, koja omogućuje proučavanje čovjeka iz tog doba. Može se zaključiti da Poljički statut pokazuje visoki stupanj pravne stručnosti i društvene svijesti. Potrebno je naglasiti da su Poljičani imali svoju seosku autonomiju unutar pučkih kotara. Kolektivizam u poljičkom pravu rezultat je spoznaja i iskustva da se jedino zajedničkim naporima mogu ostvariti uvjeti potrebni za opstanak, sigurnost, red i mir.

Dubrovačka Republika imala je trodomni parlament, i to Veliko vijeće, Malo vijeće i Vijeće umoljenih. Imala je svoj teritorij i stanovništvo, dakle sve elemente državnosti. Također je potrebno istaknuti da se Dubrovačka Republika može odrediti kao aristokratska feudalna republika. Pravo Dubrovačke Republike većim je dijelom pisano pravo, a običajno pravo primjenjivalo se supsidijarno. Dubrovački

statut, najstariji dubrovački pravni zbornik, pravna je kodifikacija sastavljena od osam knjiga. Prva knjiga sadrži odredbe o državnim tijelima vlasti. Druga knjiga navodi tekstove prisega koje su polagali državni dužnosnici prije preuzimanja dužnosti. Propisi o organizaciji i nadležnosti sudova i sudskom postupku navode se u trećoj knjizi, dok se četvrta knjiga bavi nasljednim i obiteljskim pravom. U petoj knjizi reguliraju se pitanja u vezi s nekretninama, a šesta knjiga određuje kaznena djela i kazne za njih. Pomorskom pravu i plovidbi posvećena je sedma knjiga, dok osma knjiga sadrži nove propise i nadopune starih.

U ovom je članku nužno spomenuti ime Baltazara Bogišića, našeg eminentnog povjesničara prava. Rođen je 1834. godine u Cavtatu, a umro je 1908. godine. Bavio se komparativnim zakonodavstvom i proučavanjem nepisanog narodnog prava, s posebnim osvrtom na Poljički statut i pravo Dubrovačke Republike.

Evo, ovo je skroman pregled pravih bisera povijesne pravne znanosti na našim prostorima, na prostorima na kojima danas i mi živimo. Ovaj članak napisala sam da se barem načas prisjetimo svega onoga što su znali naši preci, da se prisjetimo na kojem su stupnju kulture i civilizacije oni bili u jednom davnom vremenu. Trebali bismo sami sebi postaviti pitanje napredujemo li ili nazadujemo u ovom području i možemo li se popraviti i postati dostojni naših predaka, moramo li poštovati zakone i pravnu znanost te poštovati ljudsko dostojanstvo, moramo li osposobiti pravosuđe da radi po pravilima struke i tom resoru omogućiti normalno funkcioniranje, a time i svakom čovjeku učiniti dostupnim ljudsko dostojanstvo te se izvući iz gliba kriminala, zločinačkih organizacija i korupcije. Moramo se potruditi i ispraviti pogreške dok nije kasno. Već je pet nakon dvanaest, jer naše pravosuđe mora napokon postati neovisno i mora funkcionirati trodioba vlasti.

Nije dr. TUĐMAN podijelio BiH na dva dijela

Piše: Mario TOMASOVIĆ

Koji zlonamjernici mogu tvrditi da je dr. Franjo Tuđman dijelio Bosnu i Hercegovinu, kad je Hrvatska među prvim zemljama svijeta već 7. travnja 1992. godine priznala samostalnu Republiku Bosnu i Hercegovinu usprkos činjenici da je Srbija tada vodila agresorski osvajački rat protiv Hrvatske uglavnom preko teritorija Bosne i Hercegovine. Svu logistiku i pomoć tijekom velikosrpske agresije na Bosnu i Hercegovinu ona je primala preko teritorija Republike Hrvatske, a stotine tisuća prognanika iz Bosne i Hercegovine bilo je zbrinuto u Hrvatskoj. I nitko nije bio gladan, nitko od tih prognanika nije bio bez smještaja: bili su u toplim hotelima i privatnim kućama, svi su imali zdravstvenu skrb, sigurnost i pažnju. Samo je u Podstrani boravilo više od 3000 prognanika iz Bosne i Hercegovine i

nikad se nije dogodio nikakav grubi ispad s bilo čije strane.

K tome, hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman i bosanskohercegovački predsjednik Alija Izetbegović su 21. srpnja 1992. godine potpisali u Zagrebu Sporazum o prijateljstvu i suradnji između naših dviju republika. Potpisan je i Sporazum o pristupanju HVO-a Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Također su njih dvojica predsjednika 24. srpnja 1995. godine potpisala Sporazum o zajedničkoj obrani te su koordiniranom akcijom u oslobađajućoj vojno-redarstvenoj akciji *Oluja* 1995. godine oslobodili, osim okupiranih hrvatskih područja, i dobar dio Republike Bosne i Hercegovine. Nije slučajno na pogreb dr. Franje Tuđmana došao turski predsjednik Süleyman Demirel, prijatelj Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Na taj pogreb nisu došli europski predsjednici koji nisu željeli raspad Jugoslavije, koji nisu ni željeli ni trebali ono što su

učinili predsjednici naših dviju prijateljskih država. Stoga je suvišno i zlonamjerno uspoređivati predsjednike svijeta koji su došli na ispraćaj Josipa Broza i one koji su došli na pogreb prvog predsjednika slobodne i nezavisne demokratske Republike Hrvatske. Broz je trebao velikim silama, odrađivao je za njih neke politike koje nisu mogli odraditi oni međusobno, pa je normalno da su ga došli ispratiti, a dr. Franjo Tuđman gradio je Hrvatsku protiv volje tih kojima je Tito služio. Mnogi koji nisu radili kao Broz likvidirani su, od Reze Pahlavija do Moamara Gaddafija.

Rat koji su vodili Hrvati i Bošnjaci između sebe podmetnuto je kukavičje jaje tajnih službi i pokvarene zapadnoeuropske politike koja je činila sve da spasi Jugoslaviju. Nažalost, takvu politiku nisu razumjeli niti je danas razumiju mnogi naši građani obiju država, a nažalost ni oni koji su obnašali visoke državne dužnosti. Štoviše, oni su svojim istupima činili štetu i Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Oni su nedorasli smušeni političari koji dr. Franji Tuđmanu ne mogu obrisati prašinu s cipela, a htjeli bi biti „veći“ od njega. Neće nikada, neće da imaju stotinu života, neće ni da redom smijene sve ratne i poslijeratne hrvatske generale.

Protestno pismo DHK

Ur.br. 01-18/41 - I/2020

Zagreb, 11. svibnja 2020.

Ambasada Republike Srbije u Zagrebu

Nj.E. gđa Mira Nikolić

Slavujevac 3, 10000 Zagreb

Poštovana Ekselencijo,

dopustite mi da kao predsjednik Društva hrvatskih književnika izrazim ogorčenje i protest zbog toga što je Matica srpska ponovno u svome izdanju *Deset vekova srpske književnosti* hrvatskoga renesansnoga književnika don Marina Držića uključila u korpus srpske književnosti. Ovdje je riječ o kontinuiranom prisvajanju književnog stvaralaštva Dubrovačke Republike i Hrvata u Boki kotorskoj od strane srpskih povjesničara književnosti i antologičara. Sva obrazloženja su pseudoznanstvena i iza njih se krije politička ideja velikosrpskog hegemonizma. Umjesto istine i poštovanja susjeda vi nudite koncept novih sukoba, novog sporenja i nove međunacionalne konfrontacije na ovoj razini. A ta je razina za nas važna jer je knji-

ževnost važan dio etničkog identifikacijskog koda kod svakog naroda, a to znači da je jedan od važnih čimbenika i nacionalne samobitnosti.

Nadali smo se kako će nakon svih ratnih događanja iz vremena režima Slobodana Miloševića praksa veličanja srpske povijesti i prisvajanja tuđe književne baštine otići u povijest. Nažalost, to se nije dogodilo. Žalosno je i zbog toga što su naše dvije nezavisne države potpisale ugovor o bilateralnim odnosima, i uspostavile razinu diplomatske komunikacije na najvišu visinu – razmjene veleposlanika. Ovakvim postupcima remeti se postignuti sporazum i Hrvatska se stavlja u neravnopravan položaj kao objekt grabeži njezine kulturne baštine.

Uljudno Vas molimo prestanite s ovakvom praksom ukoliko želite s Hrvatskom razvijati dobrosusjedne međudržavne i kvalitetne međuetničke odnose. Sve drugo štetit će i Vama i nama.

Đuro Vidmarović

predsjednik Društva hrvatskih književnika, v.r.

PRIRODOSLOVCI I MATEMATIČARI TAKOĐER SU „PRISVAJANI“

U nedavni skandal „prisvajanja“ Ivana Gundulića, Marina Držića, Ive Andrića i drugih hrvatskih pisaca i njihova svrstavanje među „vekovne srpske pisce“ (u izdanju Matice srpske), treba podsjetiti da nisu prisvajani samo književnici. U tome kontekstu ne smije se zaboraviti ni brojne hrvatske znanstvenike, umjetnike, sportaše i druge.

Navedimo ovdje samo neka imena „prisvajanih“ iz područja prirodoslovlja i matematike: Ruđer Bošković, Nikola Tesla, Vladimir Varićak, Đuro Kurepa, Danilo Blanuša, Josip Pančić i brojni drugi. Jedini su „dokazi“ za ta prisvajanja popisi *Sto najznamenitijih Srba* u izdanju SANU, 1993. (1. izdanje) i 2002. (2. izdanje) te nekoliko skribomanskih falsifikata na te teme. Nešto više o tom „fenomenu“ ima u članku D. Veljana *Matematičar i teorijski fizičar, akademik Vladimir Varićak*, *Prirodoslovlje* 16(1-2) 2016 (125-152), gdje je citiran i jedan tekst koji se izričito bavi tom temom - S. Kutleša: *Na istoku ništa novo*, II, *Ili kako znameniti Hrvati postaju Srbi*, Vijenac br. 478, 12. lipnja 2012.

Za neke od „prisvajanih“ koji su se rodili, školovali i neko vrijeme djelovali i držali predavanja po raznim hrvatskim gradovima čak se ne kaže „hrvatski i srpski...“, nego samo „srpski“, iako nikada nisu djelovali u Srbiji, npr. Nikola Tesla, koji je Srbiju tek posjetio na dan-dva.

Uostalom, nije to ništa nova. U bivšoj su se državi, kad je bila prilika izravne klasifikacije identiteta i podrijetla, srpski artefakti označavali srpskima, a hrvatski u najmanju ruku „jugoslovenskima“. Eklatantan je primjer *Ćiro Carić* (Hvar, 1882. – Dubrovnik, 1962.), opisan u članku Borisa Franušića: *Svjetski primati Ćira*

Carića u astronomskoj navigaciji, *Prirodoslovlje* 1(1) 2001 (187-200), čije su nautičke tablice „prisvajane“ u obje bivše Jugoslavije i tiskane u Beogradu 1928. i 1948. „za potrebe Kraljevske mornarice“ i dvadeset godina kasnije za potrebe „Ministarstva pomorstva FNRJ“, o čemu je vođen i sudski spor.

Osim izravnih preklasifikacija identiteta hrvatskih prirodoslovaca i otimanja njihovih autorskih prava, nije teško rekonstruirati i one neizravne. Tako John D. Barrow (profesor astronomije na Sveučilištu Sussex, kasnije profesor matematičke fizike na Sveučilištu Cambridge) u svojoj knjizi *Theories of Everything* kaže za Rugjera Boškovića da je „srpski jezuit“ (Serbian Jesuit?!), što je čista besmislica. Na tu je ludost Danko Bosanac upozorio Barrowa, pa je sporni tekst „popravio“ u trećem izdanju svoje knjige (Vintage, London, 1992., III. izdanje, str. 17) tako što je Boškovića nazvao „**Dalmatian** Jesuit“. Samo da ne bi bio hrvatski!

Drugi je primjer još gori. Američki pisac i liječnik Robin Cook, autor prestižnih kriminalističkih romana iz medicine i znanosti, objavio je roman *Abduction* (Pan Books, London, 2000.). Središnja je tema toga krimića imaginarni svijet ispod Mohorovičićeva diskontinuiteta, gdje Cook u IX. poglavlju, na 130. stranici Mohorovičića naziva „**Serbian** seismologist“. Elektroničkom je poštom Robin Cook višekratno upozoren na očitu krivotvorinu, pa i putem izdavača Pan Books, ali nikakva odgovora nije bilo. No, moguće je razumjeti da Cook ne zna hrvatski i da nije imao pojma tko je Mohorovičić, pa se može zamisliti da je nazvao nekoga na floridskom sveučilištu i tamo su mu dali nekoga Srbina, koji mu je

mirno u velikosrpskoj maniri kazao da je Mohorovičić Srbin, ispričavši mu pritom i njegov iskrivljeni životopis.

Ako bismo u gornjem kontekstu pokušali pronaći i usporediti analogna moguća „prisvajanja“ među susjednim zemljama u europskim okvirima, npr. skandinavskim zemljama – Švedska, Norveška, Danska, Island, Finska, te Estonija, Latvija i Litva, zatim Češka-Slovačka itd. – vidjeli bismo da u tim kulturama toga nema. Ali se u jednoj balkanskoj zemlji vrlo često (i prečesto) sve hrvatsko, bosanskohercegovačko, sjevernomakedonsko, crnogorsko, kosovsko, pa ponekad i bugarsko, mađarsko, rumunjsko, grčko ili tursko – kulturološko, znanstveno i drugo postignuće pripisuje jednoj „nebeskoj“ naciji. Zauzvrat, ta ista „nebeska“ kultura svima ostalima pripisuje (upravo sve ono što sama čini) samo genocid, protjerivanja, masovna ubijanja i zatiranja (prvo kulture i jezika) uz već poznate „igre brojaka“ o svojim žrtvama. Prema popisu stanovništva Jugoslavije godine 1931. bilo je 6 085 428 Hrvata i 6 758 499 Srba, a prema popisu iz 1948. bilo je 5 199 770 Hrvata i 7 783 046 Srba. Dakle, bilo je 884 712 Hrvata manje, a Srba gotovo milijun više! Statistika ne laže. Brojke ne lažu i pokazuju da je nad Hrvatima učinjen višestruki genocid u ratnom i posebno poratnom razdoblju 1945. – 1948. I to je u kontekstu „prisvajanja“ i drugih „prisajedinjenja“ s kojima smo i započeli ovaj napis.

Tim bi se „posezanjima“, zapravo teškim lažima, trebalo jednom stati na kraj. Pritom se očekuje i pomoć/intervencija neaktivne hrvatske diplomacije – relevantnih ministarstava Republike Hrvatske, posebice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, jer po tom pitanju ne čine gotovo ništa. Za razliku od srpske! Upravo ovih dana, Ivica Dačić, ministar vanjskih poslova Republike Srbije, šalje „prosvjednu notu Bruxellesu jer na jednom mjestu u Kutku za učenje EU tvrdi da je Nikola Tesla poznati Hrvat“ (Jutarnji - EU, 10. svibnja 2020.)!

Odjel za prirodoslovlje i matematiku Matice hrvatske.

Ponešto o PODSTRANI, u kojoj živim

Piše: Zoran JURIŠIĆ

I mao sam sedam godina kad sam prvi put došao u Podstranu. Otac je 1968. godine kupio zemljište u Strožancu i tog je ljeta počela gradnja kuće. Do zemljišta je bila kuća pokojnog Joze Jurasu u

Ulaz u Mosorsku ulicu s sjeverne strane

Dio stambenih zgrada u Mosorskoj

Ulaz u Mosorsku s južne strane

kojoj smo unajmili sobu. Mi djeca smo se kupali, a Jozo je, kao dobar susjed, pomagao u gradnji. S terase Jozine kuće, kuda god je pogled sezao, vidjeli su se voćnjaci, vinogradi i obrađeni vrtovi. Do svake parcele moglo se doći uglavnom pješačkim putovima. A makadamski put od Magistrale do moje parcele zvao se tada, a zove se i sada, Put starog sela. Bio je uzak, širine manje od tri metara, dovoljan tek da kamion teškom mukom doveze građevni materijal na zemljište. Otac je odmah od parcele odvojio jedan metar za proširenje puta. Rad je kratko trajao. Kad su naliveni temelji, došla je građevinska inspekcija i zabranila daljnju gradnju. Rekli su da će u roku od četiri godine biti donesen urbanistički plan i znat će se gdje se može graditi, a gdje ne može. No, na urbanistički plan za taj dio Strožanca trebalo je čekati skoro četrdeset godina. Vidjevši da mu ne preostaje ništa drugo, moj je otac 1975. nastavio gradnju i tog smo se ljeta uselili u prizemlje.

U međuvremenu je Grad Split započeo nacionalizaciju poljoprivrednog zemljišta u Podstrani, s donošenjem urbanističkog plana po kojem bi se gradila planska naselja s kvartovima, širokim ulicama i drugim sadržajima. To nikada nije provedeno u djelo. Podstranci su se pobunili. Otišli su čak u Beograd i preko nekih tadašnjih političkih funkcionara spriječili taj naum. Da je Grad Split uspio u svojem planu, vlasnici zemljišta bili bi simbolično oštećeni. Taj iznos bio bi mizeran u odnosu na ono što su poslije dobivali samostalnom prodajom svoje zemlje.

Krenula je divlja, stihijska gradnja. Svi oni koji nisu mogli dobiti državne stanove – a oni su bili rezervirani za pripadnike komunističke oligarhije – imali su izbor ili biti vječni podstanari ili kupiti neku parcelu i krenuti u izgradnju vlastite kuće. I moliti Boga i građevinske inspektore da im ne sruše kuću. Ta je molitva imala i svoju vrijednost: od 1000 do 3000 njemačkih maraka. Takva je situacija prešutno svima odgovarala, vlasnicima zemlje, kupcima i građevinskim inspektorima. Parcele su se prodavale i kupovale gdje i kako je tko mogao. Kad kupiš parcelu, već je 50 posto kuće gotovo. Malo kredit, malo leđa, malo prijatelji i uskoro si u svome. Do parcela u Podstrani, bile one velike ili male, dolazilo se putovima od tri metra. Glavno da može doći kiper. U Podstrani, posebno u Strožancu, kuće su počele nicati kao gljive poslije kiše. Svih oblika i dimenzija. I to traje sve do danas.

A putovi? Ostali su uglavnom isti. Jedino što su asfaltirani, u njih je postavljena kanalizacija, struja i voda. Širina je ostala ista ili je čak i manja. Dio puta znale su uzeti i ograde okućnica. Svi su govorili o njihovu proširenju, ali nitko nije ništa poduzeo. Ili nije znao kako.

Nastavilo se s tim i u Hrvatskoj, s tim da je Podstrana dobila svoju općinsku vlast. Sada više nije odlučivao Split, nego domaći vijećnici, načelnici. Do sada smo imali tri HDZ-ova i jednog nezavisnog načelnika. Prostorni plan, tzv. GUP, donesen je i vrlo ambiciozno u njemu se isplanirala prometna mreža, odnosno prometni koridori i njihovi profili. Na papiru je sve bilo idealno, ali u praksi neprovedivo, kao prvo zbog širine nekih koridora, a kao drugo zbog nemogućnosti Općine da otkupi zemljište u cijelom potezu na kojem je već bilo izgrađenih objekata. Također, usvojena je obveza svakog novog graditelja, odnosno investitora, da poštuje plan te da se osigura planirani profil ceste (pet metara kolnika i dva metra nogo-

Put do škole - svakodnevno glava u torbi

stupa) na parceli na kojoj se planira gradnja.

U mojoj se ulici na taj način cesta proširila na dva mjesta, i to su jedina dva mjesta na kojima se mogu mimoći dva kamiona a da ne moraju ulaziti u tuđe dvorište. Ali vlasnike koji su izgradili svoje objekte prije ove odredbe ova odredba ne obvezuje. Nitko od njih neće žrtvovati svoje ograde, garaže, živice, čak i kuće. Ne pada im na pamet povući se unutar svoje parcele i osigurati predviđeni koridor, odnosno Općina nema novca za otkup njihovih kvadrata.

Svjedoci smo da se stihijska gradnja nastavlja. Premda je odredba da se nove višestambene zgrade ne smiju graditi ako cesta nije širo-

ka pet metara plus pločnik, grade se stambene zgrade, a širina pristupne prometnice je tri metra. Ceste ostaju iste kao kad su se njima vozile freze s prikolicama. Primjer Mosorske ulice i cijele zone iza Osnovne škole u Strožancu nije jedini. Već sada smo u Podstrani na rubu prometnog kolapsa. Djelomično i zbog opterećenja ceste prema Omišu, ali i u svim poprečnim ulicama. Na prste jedne ruke možemo izbrojiti ulice kojima se može voziti u dva smjera, a i onda ljudi parkiraju na jednom traku i opet imamo jedan kolnički trak. Zbog ljetnih gužvi mojom ulicom dnevno prođe tisuće vozila, jedino se njom može doći iz Gornje Podstrane i tako izbjeći gužve. Tada

nastaje krkljanac. Uvijek netko treba stati, vratiti se u rikverc. Nisu svi čeličnih živaca.

Da ne dužim puno, moj je prijedlog Općinskom vijeću da zbog sadašnjeg prometnog stanja, a pogotovo zbog onoga što nas čeka u budućnosti, **trenutačno zabrani stambenu izgradnju svim objektima koji nemaju propisanu širinu puta i da dopusti izgradnju samo objektima koji ispunjavaju odredbu o širini ceste od državne ceste do dotične parcele. Uz još jednu klauzulu: svaki stan mora imati barem dva parkirna mjesta, bilo da se radi o stambenoj ili obiteljskoj kući.**

Ako se ne prekine s ovom suludom gradnjom, Podstrana će postati mjesto neugodnog življenja. Postat će Kozari Bok ili nešto slično. Na kraju krajeva, puno je jeftinija kupnja zemljišta za cestu prije gradnje. Kad se zgrada ili kuća izgradi, a širina ceste je tri metra, onda je kasno. To više nitko ne može ispraviti. Jer, planovi za proširenje cesta uglavnom su na razini fantazija. Cijena proširenja cesta višestruko je skuplja, jer uz otkup zemlje znači i rušenje ograda, garaža, dvorišta i čega sve još ne. Čak i kuća. A o frustracijama vlasnika kojima se ruši i oduzima zemljište da i ne govorim. To nitko ne može platiti.

Ulica Gospe u Siti

Stambeno naselje na kraju Ulice Gospe u Siti

ČESTITO kroz život

Piše: **Matio TOMASOVIĆ**

U svim dosadašnjim brojevima *Podstranske revije* predstavljali smo naše starije sumještane, koji su nam govorili o svojem životu i svojim životnim iskustvima. Od njih bismo doznali poneke nepoznate i zanimljive detalje koji daju nove spoznaje o našoj povijesti. U ovom broju predstaviti ćemo Dragu Kačunića, rođenog u Putišićima, u Gornjim Poljicima, čija su životna iskustva u svakom slučaju posebna.

Kada ste rođeni i kako je vaša obitelj tada živjela u Putišićima?

– Rođen sam 2. kolovoza 1926. godine. Otac mi se zvao Nikola, a majka Pavica. Imao sam dvojicu braće i dvije sestre. Brat Ivan završio je malu maturu, a s osnivanjem hrvatske države priključio se hrvatskoj vojsci. Moja je familija živjela od zemlje, kao većinom i drugi težaci. Uzgajala se loza i žito, voće i povrće, a imali smo i krave i ovce. Moj je otac radio i u kamenolomu, a znao je i ljudima vaditi bolesne zube. Nismo bili gladni, to je bilo najvažnije.

Završili ste šest razreda osnovne škole. Koliko vam je to obrazovanje koristilo u životu?

– Završio sam nižu pučku školu u Putišićima. Učitelj mi je bio Frane Lukić i bio sam dobar učenik. Sačuvao sam svjedodžbu iz tog doba, iz Kraljevine Jugoslavije. Kad se osvrnem unazad, mislim da me je znanje koje sam stekao, a to je bilo dobro računati, čitati i pisati, puno pomoglo u životu, a u nekoliko situacija i spasilo mi je život.

Rat je počeo kad ste imali petnaestak godina. Kako ste ga proživjeli i kakav je bio vaš ratni put?

– Bio sam mlad pa me nisu zvali ni partizani ni vojska NDH. Sve se izokrenulo nakon njemačkog pokolja u Docu Donjem 26. ožujka 1944. godine. Nekoliko dana nakon toga priveden sam skupa s mnogim drugim

Drago Kačunić, 2018. godine

mještanima iz Gornjih Poljica u mjesto Rudine, u Docu Gornjem, gdje je bila njemačka komanda. Istog dana mene i još oko osamdeset uglavnom mladića sproveli su pod pratnjom u Mostar. Tamo smo dva dana bili smješteni u nekim barakama, a onda su nas noću postrojili, vjerojatno su nas pripremali za strijeljanje. Takav je bio moj dojam. Baš u tom momentu naišla je domobranska patrola te su neki od njih vjerojatno prepoznali nekoga od nas. Ovi iz patrole zauzeli su se za nas pa su nas Nijemci vratili u baraku. Nakon toga prebacili su nas u Sarajevo, opet u njemački logor, u staru austrijsku kasarnu. A u Sarajevu je šef ustaške policije bio Nikola Pavela, iz susjednog sela. Kazao sam da mi je on rođak i tražio da se susretнем s njim. On je došao i pitao čiji smo. Objasnio sam sve i kako smo došli tu. Odmah je naredio službujućima da nas nahrane i obuku. Nakon nekoliko dana došao je i kazao nam: „Ja ću vas vratiti nazad u Mostar, dokle je teritorij moje ovlasti, a onda se vratite kući kako znate. Ne idite nigdje, jer NDH je propala. Ne od partizana i četnika, nego od saveznika. Mi smo izgubili rat. Vi se sakrijte dok rat ne završi.“

Jeste li ga poslušali?

– Već u Mostaru neki su nas nagovarali da odemo u partizane. Većina nas nije htjela i vratili smo se u Omiš, a stigli smo 9. travnja 1944. Umjesto u vojsku, poslali su nas u Ravnice, da radimo u tvornici cementa. Ali nakon mjesec dana obukao sam odoru hrvatske vojske, te sam 15. svibnja poslan u postaju u Žrnovnici, gdje sam ostao do 20. kolovoza 1944. Tada sam premješten u Dugopolje, gdje sam ostao do pada Sinja, do listopada 1944. godine.

Jeste li se povlačili u redu ili svatko kako zna?

– Bili smo organizirana vojska, svatko je znao šta mu je raditi. Iz Dugopolja smo išli preko Trogira, Šibenika, Drniša, Knina i smjestili smo se u Bihaću. Tu sam ostao sve do ranjanja 16. travnja 1945. godine.

Sigurno je u to doba bilo i borbi. Je li vam neka ostala u sjećanju?

– Malo je bilo pravih borbi, jer su partizani izbjegavali borbe protiv nas, a četnici su bili kukavice. Samo jednom napali su nas partizani, na brdu pored Bihaća. Postavili smo tabor na proplanku u jednoj šumi. Napali su nas oko tri sata noću. Pucali su svu

noć, ali naš je zapovjednik naredio da nitko ne odgovara. Tek kad je svanulo, mi smo krenuli. Borba je trajala nekih sat i pol, dok s druge strane nije bilo odgovora. Našli smo oko stotinu mrtvih partizana u snijegu. Po stopama, nitko nije otišao. Znači da su svi izginuli.

Kako ste ranjeni?

– Naišli su engleski avioni, a mi smo bili u mjestu Ostrožac kod Bihaća. Pala je jedna bomba i geler mi je odnio desnu ruku. Imali smo nekakav bicikl i njime sam se dovezao do bolnice u Bihaću. Ispred bolnice sam se samo srušio, jer sam bio iskrvario. Iz Bihaća su me prevezli u Zagreb, u bolnicu. Tu su mi amputirali ruku jer se dala na zlo. Rana nije ni zarasla, a krenulo se u povlačenje. Prema Bleiburgu.

Došli ste do Bleiburškog polja. Što se tamo događalo?

– Iz Zagreba smo se povlačili preko Celja i Velenja i u Bleiburg smo stigli 14. svibnja 1945. Tu smo ostali dan i noć. Nas bolesne i nemoćne preuzeli su Englezi i poslali su nas u Austriju. Drugi dio krenuo je prema tromeđu Italije, Austrije i Slovenije, ali već 28. svibnja Englezi su nas vratili partizanima. Od Dravograda smo u koloni krenuli prema Mariboru. Prvih desetak kilometara nije bilo problema, ali nakon toga, ako bi netko istupio iz kolone barem korak ili posrnuo, odmah je bio ubijen. U našoj pratnji bio je pretpostavljeni partizanski oficir, koji se predstavio kao doktor, a tako su ga svi zvali, i pitao me je odakle sam. Rekao sam mu da sam Hrvat iz okolice Splita, iz Poljica. Poslije mi je kazao da skupim sve iz Splita i okolice kako bi nas spasio. Njemu nije bilo važno je li netko bio ustaša, domobran ili civil. Skupio sam nas 74. Taj oficir dobro je poznao naše krajeve, čak je spominjao neke ljude iz naših krajeva pa sam zaključio da je iz Splita ili možda iz Omiša. Tako smo se nas 74 izdvojili od ostalih po njegovom naređenju, i kad smo došli u Maribor, on nas je izdvojio u poseban šator. Sutra su nas priveli u južni logor, a odatle nas je jedan niži oficir odveo na neku čistinu. Tu smo ostali čitav dan i vidjeli smo strašne stvari. Gledali smo kako gole

i vezane hrvatske vojnike dovoze kamionima, istovaruju ih u tenkovske rovove, strijeljaju ih i zatim zatrpavaju. Puno tih jadnika još je bilo živo kad ih je tenk zatrpao zemljom. Kad je to završilo, vratili su nas u logor i dali nam večeru, ali nitko od nas nije jeo. Onda je onaj oficir došao negdje iz grada i pitao zašto nitko ne jede. Ja sam mu ispričao gdje smo bili i da nam je partizanski stražar rekao da će i nama sutra biti tako. On se jako rasrdio i počeo je tako udarati tog stražara da se onesvijestio.

Znate li tko je bio taj partizan koji vam je pomogao da ostanete živi?

– Ne znam. Partizani su ga zvali Doktor. Sutradan su nas iz južnog logora prebacili u zapadni. U logoru su nam dali dokumente i poslali smo kućama. On nas je ispratio jašući na konju, a uz njega je bila neka partizanka. Kad smo već odmaknuli, ona je iz automata ubila tog oficira koji nas je spasio. Mi smo se, vidjevši to, razbježali i poslije se skupili. Imali smo dokumente pa nas nitko nije zaustavljao. Moja grupa krenula je prema Rijeci, a iz Rijeke sam brodom došao u Split 5. lipnja 1945. U Splitu sam proveo četiri, pet dana na ispitivanjima, a onda su nas sve pustili. Kući sam došao 11. lipnja.

Moj je brat Ivan završio na križnom putu, po nekim kasnijim saznanjima ili u Jasenovcu ili u Pazarištu kod Beograda. Nikad se nije vratio kući.

Vratili ste se kući. Kako je bilo živjeti s pečatom vojnika koji je izgubio rat?

– Ostao sam bez ruke. Sve sam morao raditi lijevom rukom, i kopati, i pisati, i kositi, i sve drugo. Prvi državni posao dobio sam kad se gradilo tunel za Zakučac i tu sam se zaposlio kao stražar. Bio sam tu sve dok tunel nije iskopan.

Je li bilo teško doći do posla, jer trebalo se oženiti i od nečega prehraniti obitelj?

– Oženio sam se 1950. godine Milicom Skejić, s Čikotine lađe. Imam troje djece i, fala Bogu, svi su živi i zdravi. Kad je zatvoreno gradilište HE Zakučac, dobio sam posao u poduzeću *Jadro* i 1968. preselili smo se

Drago, Milica, Nikola - Dragin otac, Dragina djeca Ivan, Gordana, Kose 1963.

u Split. Nije se moglo živjeti samo od jedne plaće, pa sam unajmio zemlju koju sam obrađivao, a žena je prodavala na pazaru. Poslije sam kupio zemlju i sagradio kuću u kojoj i danas živim.

Putišići su prije elektrificirani nego neka „partizanska“ sela u Poljicima. Kako i zašto?

a – Osim mene, koji sam bio hrvatski vojnik, još je nekoliko mojih mještana i suboraca iz susjednih mješta ostalo živo. Ostali smo povezani čitav život. U Putišićima je bilo i partizana i komunista, a bili su tolerantni ljudi. Svi smo zajedno radili na dobrobit sela, bili smo složni. Imali smo komisiju za elektrifikaciju sela i svaki dinar namjenski se utrošio. Znam to jer sam bio blagajnik. Upravo ta naša složnost ponukala je nadležne iz *Elektroprivrede* da u Putišiće struja dođe 1962. godine.

Dočekali ste Republiku Hrvatsku. Što biste nama poručili, kako da nam svima bude bolje?

– Bio sam presretan kad smo dobili hrvatsku državu. Ali nakon pet, šest godina vidio sam da ide u krivom smjeru. Krivi ljudi došli su na odgovorna mjesta i slabo se radi. Ali kako bilo da bilo – volite zemlju. Volite zemlju. Eto toliko.

PUTEM SVETOG JAKOVA

Priradio: Zoran JURIŠIĆ

Put za Santiago ruta je koju prelaze hodočasnici iz Španjolske i cijele Europe, a vodi u Santiago de Compostelu, grad u kojemu se nalaze moći svetog apostola Jakova, i zbog toga se naziva i Put svetog Jakova. Postoji čitava mreža putova koji vode u Santiago, a polazišta su u Španjolskoj, Francuskoj, Portugalu, ali i iz bilo kojeg europskoga grada. Klasični *Camino Francés* počinje na Pirenejima, u francuskom gradu Saint Jean Pied de Portu, udaljenom 769 kilometara od Santiaga. Cijeli put prijeđe se u prosjeku za 30 dana, što daje dnevni prosjek od nekih 26 kilometara. Tijekom cijeloga *Camino Francésa* nalaze se prenoćišta (*albergue*) u kojima se može prespavati za malo novca. Na cijelom Putu vrijede neka pravila: posjedovanje hodočasničke putovnice uvjet je za noćenje, jedna osoba ne može dva dana boraviti u istom prenoćištu (osim ako je bolesna), prenoćište se mora napustiti u ranim jutarnjim satima, najčešće do osam sati, nema kasnih lijeganja (*alberguei* se zaključavaju u 21-22 sata) ni uznemiravanja drugih hodočasnika i slično.

Postoje i hodočasničke putovnice (*credencial*), koje se nabave u prenoćištima i u koje se udaraju pečati u svakoj crkvi ili prenoćištu na Putu. Ta se iskaznica poslije pokaže u Santiagu de Composteli i uvjet je za dobivanje diplome hodočasnika (španjolski: *compostela*). Osim toga, moraju biti ispunjeni i sljedeći uvjeti: mora se prijeći najmanje 100 kilometara pješice, odnosno 200 kilometara biciklom ili na konju.

Nekoliko naših mještana prošlo je ovaj hodočasnički put, pa sam im postavio samo dva pitanja: koji im je bio motiv da krenu na taj put i kakvi su bili plodovi njihova hodočašća? Naravno, svaki od njih dodao je još ponešto svoga, jer svaki je hodočasnik putnik prema vječnosti i njime putuje sam, uz Božju pomoć

CAMINO kao molitva

Piše: Ankica CICVARIĆ

Molitva, odnos prema Svetom i komunikacija ljudskog i Božjeg srca, jako je bitna. Postoje razne vrste i načini ovog učenja o sebi, Bogu i svijetu, traženja dubine i smisla, propitiva-

nja, gubljenja i nalaženja. I svaka je ispravna i dobra kad uključuje cijelo naše biće. Jedna od najstarijih molitvi je ona hodočasnička, odnosno molitva hodanja. Hodočašće je ustvari molitva predanja kroz odricanje, napor, znoj, nesigurnost... Sažeta, umanjena slika životnog hoda svakog čovjeka prema konačnom cilju. Putovanje koje u zgusnutom vremenu prikazuje život u cjelini.

Svi smo mi putnici na putu Života, a Camino to snažno osvještava. Prolazeći kroz muku i teškoće, ne-

izvjesnost, učimo se graditi svoje pouzdanje u Onoga koji svojom ljubavlju čovjeka vodi stazom vječnog života. Taj se hod događa kroz svakodnevni životni korak, ali se na Caminu, ogoljenom od onoga što ometa, pretrpava ili otupljuje naše srce, jasnije otkriva i vidi. Na koncu, sve se svodi na sami početak, na najjednostavnije životne silnice te se, kao i u ovoj dvomjesečnoj pustinji zbog zaraze, očituje bez čega ne možemo živjeti i što nam sve nije potrebno i bez čega možemo. Camino je kao

Villafranca Montes de Oca, "Šljunčani slap"

Ledigos, "Sjene hodočasničke na zemljanom zidu"

korizma, pročišćujući hod prema otkrivanju Uskrsa. Odricanjem od svih balasta i nepotrebnosti, vidimo kako nam je za radost života, za koju smo stvoreni, potrebno uistinu malo. Iako nas požude očiju i srca žele uvjeriti u suprotno, ta se istina razotkriva. Uviđamo kako nas u svakodnevici razne vrste bogatstva zapravo opterećuju. Zbog toga što ne možeš na leđima nositi preveliki teret, naučiš odvajati bitno od manje bitnog. U hodu po vrućini kroz pusti krajolik postaješ svjestan svoje fizičke ograničenosti i nemoći, ali baš tada shvaćaš koliko ti je potreban Bog, što je najsnažnija molitva. I u

toj potrazi za smislom otkrivaš Njegovu veličinu i ljepotu na i u svakom koraku. Tako postaje moguće da u krajoliku lišenom svakog luksuza mali, slabašni oblačić može donijeti beskrajnu radost. Čaša svježe vode na kraju dana postaje posebna dragocjenost. Jednostavno večernje tuširanje u prenoćištu postaje najbolji spa tretman... Brojne su situacije u kojima se Camino potvrđuje kao odlična škola stjecanja važnih životnih vještina: zahvalnosti, skromne poniznosti i pouzdanja. Drugim riječima, na Putu se razvijaju i produbljuju ljubav, nada i vjera.

Nitko tko je jednom prošao Camino nije isti čovjek kao prije! Ta je preobrazba i fizički vidljiva i toliko pozitivno zarazna da je sve više onih koji ga žele proći. Mnogi žele diplomu ove škole pravog života, oslobođenog na čvrstu, neprolaznu Stijenu, da mogu živjeti u okruženju prolaznosti i nesigurnosti robovanja materijalnom. Zato kreću u katarzu Camina kao u oslobađanje od životnih naplavina i brojnih balvana u svojem oku, na put spoznavanja istine o samom sebi i svrhe svoga postojanja, izrečenoj u rečenici: „Ja sam put, istina i život.“ (Iv 14,6) Što na to reći osim: Buen Camino!

Hodočašće mi je promijenilo život

Piše: Karlo LOLIĆ

Godina je 2012. Napunio sam 33 godine. Javila mi se jaka potreba za sagledavanjem svojeg dotadašnjeg dijela života. Jednom retrospektivom. Međutim,

Kroz vinsku regiju La Rioja. Još 550 kilometara do Santiaga

Pokraj Atlantskog oceana. Gradić Fisterra. Kraj puta

da bih sagledao prvi period svojeg života na pravi način, duhovno i mentalno, bio mi je potreban odmak. Nekako točno u to vrijeme pod ruku mi je došla knjiga Davora Rostuhara *Degustacija slobode*. U toj sam knjizi prvi put čuo za povijesno hodočašće u Španjolskoj dugo 900 kilometara. Put svetog Jakova ili Camino de Santiago. Nekako kroz tu knjigu rodila mi se ideja da bi to hodočašće bilo upravo ono što mi u tom trenutku treba. I nisam pogriješio. Iskustvo na Caminu u potpunosti je promijenilo život i meni i mojoj partnerici s kojom sam bio. Put nas je zbližio kao nikad dotad. Otkrio nam je i neke do tada skrivene potencijale u nama. Na Caminu ili Putu svetog Jakova poželjeli smo

da ne prestanemo s hodočasničkim načinom života kad se vratimo kući. U tome smo i uspješni. Oboje smo promijenili poslove i školovali se za planinske vodiče. Agencija za koju smo počeli raditi s grupama engleskoga govornog područja poslala nas je u Francusku na učenje francuskog jezika, kako bismo mogli raditi i s grupama s francuskoga govornog područja. Sve u svemu, za nas jedna predivna priča koja je započela baš te 2012., na Caminu, i traje do danas. To hodočašće toliko se utisnulo u nas da smo na kraju 2019. godine, nakon sedam godina, ponovno otišli na novi Camino. Ovaj put odabrali smo drugu rutu, ali to je priča za neki drugi put...

JURICA POPOVIĆ

Koji je vaš motiv da se uputite na Put svetog Jakova?

– Želio sam posjetiti Svetu zemlju, ali zbog rata u Siriji to nije bilo moguće i zbog toga sam se odlučio na put u Santiago. Krenuo sam iz Podstrane, iz svojeg doma, 1. siječnja 2016. godine. Konačan cilj bio je Santiago de Compostela. Putovao sam samo pješice i na cilj sam stigao nakon četiri i pol mjeseca. Pješačio sam našom obalom preko Rijeke, Venecije, sjevera Italije, uz Azurnu obalu Italije i Francuske, zatim kroz Lourdes do Saint Jean Pied de Porta. To je polazna točka većini hodočasnika.

Kako ste se hranili i putovali? Bila je zima, znači bilo je kiše, svega...

– Imao sam opremu: šator, podnicu i vreću za spavanje. Dosta puta primili su me u kuću, najčešće u Italiji i Francuskoj, a hranio sam se usput. U većini slučajeva kada bi me netko primio u kuću, dobio bih krevet, tuširanje, pranje i sušenje robe, obilnu večeru s bocom-dvije vina, uz ugodan razgovor s ukućanima do kasnih sati. Ujutro bi mi pripremili doručak i sendviče za put. Do Saint Jeana sam bio sam, a poslije sam se priključio drugim hodočascima. Ispričao bih i jednu zanimljivost. Negdje iza Nice zaustavio me je na ulici jedan stariji gospodin i pozvao me kod sebe na prenoćište. Iz raz-

..Jurica Popović

govora sam doznao da je po njegovoj životnoj priči snimljen film *The Way* (Put) o hodočašću sv. Jakovu, u kojem je glavnu ulogu tumačio Martin Sheen. Privukla ga je školjka na mojem ruksaku, Jakovljeva kapica, koja je simbol Puta svetog Jakova.

Hodočašće je put molitve. Naravno, putem se moli...

– Prije samog puta najavio sam svoje hodočašće u javnim medijima. Također sam ostavio svoj kontakt za sve one koji su željeli uputiti neku osobnu molitvu za nekoga u potrebi. Dobio sam sigurno više od 200 poruka molitvi i ohrabrenja i ja sam putujući molio za sve te ljude. Ovim putem želim zahvaliti svima koji su poslali poruke molitvi i ohrabrenja, jer to je mojem putu dalo jednu novu dimenziju.

Kakav je osjećaj bilo doći do kraja Puta, u Santiago de Compostelu?

– Očekivao sam da ću osjetiti ili doživjeti nešto posebno, ali moram reći da je to izostalo. Najveći je plod mojega hodočašća to što drukčije gledam na svijet i ljude oko sebe. U svakom čovjeku kojeg sretnem više zapazim dobrotu koju ima nego prije. Kako je moje hodočašće dugo trajalo i novac se na putovanju brzo trošio, odlučio sam tražiti bilo kakav krov nad glavom u mjestu u koje dođem. I često sam ga nalazio: u domovima, u crkvama, samostanima, garažama, bilo gdje, samo da

svake večeri ne spavam u šatoru. Dolaskom u Santiago odlučio sam nastaviti još devedeset kilometara do mjesta Finisterre, na španjolskom Atlantskom oceanu. Tu sam u ocean bacio kamen koji sam nosio još iz Zadra, spremljenog za tu prigodu.

Ni tu ni u Santiagu nisam osjećao nešto posebno. Najjače osjećaje doživio sam na ulasku u Saint Jean Pied de Port. Imao sam osjećaj da je moj put završio iako sam imao pješačiti još oko 800 kilometara. Jer, ja sam do Saint Jean Pied de Porta već prešao 2000 kilometara. Svaki dan dao bih toliko koliko je tijelo moglo izdržati bez posljedica trajne iscrpljenosti. Ujutro bih se probudio odmoran i krenuo ispočetka. Shvatio sam da se Put osvaja iz dana u dan, i da svaki dan treba dati onoliko koliko taj dan možeš dati. Svima koji bi se željeli okušati na putu hodočašća poručujem: ne morate krenuti na ovo hodočašće iz svojeg doma, svake godine oko 200.000 ljudi kreće iz Saint Jean Pied de Porta i taj je put jako zanimljiv. Upoznajete ljude iz cijelog svijeta i postajete jedna familija. Ako zbog nekog razloga ne mogu izdvojiti mjesec dana, koliko traje Put svetog Jakova, mogu proći samo dio Puta. Ako je i to nedostižno zbog nekih razloga, može se iz Splita hodočastiti u Međugorje ili u neko drugo svetište. To su četiri dana hoda, ili još kraće, do Sinja se dođe za jedan dan.

MARIO MANDIĆ

Mario Mandić prošao je 2018. godine portugalsku rutu Puta sv. Jakova, koja je duga otprilike 450 kilometara. Krenuo je iz Porta i putovao do završnog mjesta Finisterre, na Atlantiku. Naziv u prijevodu znači „kraj svijeta“, jer je iza njega samo ocean. To je službeni kraj Puta svetog Jakova.

Što vas je ponukalo na taj put?

– Najviše me je inspirirao moj rođak Ante Mandić, koji živi u Berlinu i koji je već 17 puta prošao taj put. I to sve puteve koji vode istom cilju.

Nešto ne mogu razumjeti. Vi ste hrvatski ratni invalid koji je imao nekoliko operacija. Koljena, ramena... Treba hrabrosti uopće krenuti na taj put uz tjelesno stanje u kojem se nalazite?

– Vjera, vjera, nevjerojatna vjera koja mi daje snagu. Sve prepreke na koje sam nailazio savladavao sam snagom vjere. Prvi put kad sam se spremao, 2016. godine, pukla mi je tetiva ramena i morao sam na operaciju. Put sam odgodio. Godine 2017. spremio sam se i netom prije polaska ukliještio mi se živac kralježnice. Umjesto da sam na Putu, liječio sam se 15 dana u bolnici. Godine 2018. puknuo mi je mišić na nozi, ruptura je bila gotovo pet centimetara. Tada nisam odustao, ali morao sam odabrati kraću rutu. Prošle godine namjeravao sam poći 15. rujna, na blagdan sv. Jakova, ali taj mi je

Željko Radoš, Ante Mandić i Mario Mandić u Finisterri

dan majka slomila kuk i ruku. Ove godine trebao sam krenuti na današnji dan, kada razgovaramo (21. svibnja, blagdan Uznesenja Kristova), ali pandemija je sve poremetila. Sa mnom su trebali krenuti i moji rođaci Ante i Milan, te prijatelj Željko Radoš. Sad mi je namjera da ova moja četiri neuspjela pokušaja spojim u jedan. Plan je da iduće godine, na Uskrsni ponedjeljak, krenem od moje rodne kuće u Imotskom, preko sadašnje kuće u Podstrani, do Santiaga. Ako Bog da.

Svako hodočašće, a posebno ovako dugotrajan put, donosi i duhovne plodove. Što biste izdvojili?

– Nakon puta koji sam prošao mogu slobodno kazati da sam drugačiji čovjek. Pronašao sam mir. Mir kao Božji dar. Što god se dogodi, sve prihvaćam kao Božju volju. Ništa me ne može izbaciti iz takta, jer sam u srcu našao Kristov mir. Jedan detalj je poseban. Naime, ponio sam jedan predmet kao zavjet za jednu osobu. Kad sam taj predmet ostavio pokraj kipa svetog Jakova u Santiagu de Composteli, dogodilo

se nešto čudesno. Ali bez pristanka osobe kojoj se to dogodilo, ne mogu iznositi pojedinosti. Božja je milost velika, samo je treba tražiti. Sjećam se da sam na pojedinim dionicama, hodajući s ozlijeđenim mišićem, doslovno umirao od bolova. Tada bih kazao: „Bože, ako ima još nešto, natovari na moja leđa.“ Za nekoliko minuta bol bi potpuno nestala, kao da je nikad nije ni bilo.

Ispred katedrale sv. Jakova u Santiagu
Hodočasnička diploma

Hodočasnička diploma

SNAGOM zajedništva

Piše: Ivan BAŠIĆ

Zajedništvo nije samo matematički zbroj pojedinačnih snaga svih članova neke grupe. Ono je snaga samo po sebi, snaga veća od zbroja svih pojedinačnih snaga, koja, kao takva, svakog člana grupe čini mnogo snažnijim.

Zajednica može bez bilo kojeg pojedinca, a nijedan pojedinac ne može bez nje. Ona je iznad nas i zato je dobro živjeti zajedno.

Biti zajedno znači biti za jedno, imati isti cilj. Zajedništvo se ostvaruje kroz suradnju.

Zajedništvo ne isključuje različitosti pojedinaca u zajednici. Naprotiv, one obogaćuju zajedništvo. U zajedništvu je isto kao i s raznolikim biljem u šumi. U njoj za svako stablo, koje je na svoj način lijepo, ima dovoljno prostora za život. Ljepota šume nije zbroj njihovih pojedinačnih ljepota. Ona je mnogo više od toga. Tvori je različitost vrsta, oblika, veličina, visina i boja, ali i, još važnije od toga, bliskost življenja, bliskost do isprepletenosti grana i oslanjanja jednoga na drugo, bliskost dotle da se gube osobne karakteristike i važnosti, i stapaju se u novi, veći, snažniji i ljepši organizam. Ljepota šume je u zajedničkom slavljenju života svih njezinih stanovnika.

Život u zajedništvu podrazumijeva žrtvovanje, odricanje od mnogočega da bismo ljudima oko sebe dali prostora i zraka za život. Nažalost, na mjestu gdje bi se trebala pojaviti spremnost na žrtvu zna se pojaviti isključivost, ustrajno inzistiranje na svome, ponekad čak i u situacijama kad nije sporna strana dobra na kojoj stoje suprotstavljeni, nego samo neka druga različitost. U zajednici valja biti spreman progutati knedlu, prijeći preko svoga mišljenja i time pokazati da su ti ljudi s kojima si u

sporu važniji od tvoga mišljenja. To snaži tebe i zajednicu.

Ne bojmo se naših različitosti. U njima je bogatstvo i ljepota. Bog nas je stvorio različite da nam život bude zanimljiviji, dinamičniji i bogatiji, da se jedni kroz druge možemo provjeravati i rasti.

ZAJEDNIŠTVO

Za vrijeme velike ekonomske krize kralj jedne zemlje pozvao je na dvor najudnije ljude da nađu najbolje rješenje izlaska iz siromaštva. Razgovor je bio živ i zanimljiv. Bilo je dobrih prijedloga, ali kralj nije bio zadovoljan sve dok nije čuo i posljednjega od nazočnih.

– Vi još niste ništa rekli? – obrati se čovjeku srednjih godina za kojega je primijetio da vrlo strpljivo i pažljivo prati razgovor.

– Jeste li primijetili kako gorljivo raspravljamo, kako se međusobno potičemo i podržavamo? – obrati se on svima. – Nije nam bitno tko je nešto rekao, nego što je rekao. Iako nam se mišljenja razlikuju, očito je da se slažemo, da smo za jedno. Zajedništvo je snaga kojom možemo riješiti svaki problem. Kralj nas je, iako nije morao, pozvao da zajedno nađemo rješenje. I, braćo, kome se to od nas nije svidjelo? Time nam je iskazao poštovanje, želju za suradnjom, i ujedinio nas. Kao što je on sišao među nas, predlažem da i mi siđemo među narod s prijedlogom

da se udružimo sa svime što imamo da zajedno budemo nepobjedivi.

Prijedlog je s oduševljenjem jednoglasno prihvaćen. Kralj je bio iznimno zadovoljan.

Poslao je glasnike po cijeloj zemlji da pozovu sve ljude da dobrovoljno dođu na dvor i donesu sa sobom sve što imaju. Ljudi su ispočetka bili nepovjerljivi, ali kako ih nitko nije silio, sve ih je više stizalo na dvor, gdje su na gomilu odlagali sve što su imali. Na kraju gomila svakojakih vrijednosti pristupi i starac koji se obrati kralju i svima prisutnima:

– Poštovani kralju! Sviđa mi se vaš prijedlog o zajedništvu i rado bih vam se pridružio, ali ovoj gomili vrijednosti nemam ništa dodati.

– Baš ništa? – s čuđenjem ga upita kralj.

– Beskućnik sam i ništa ne posjedujem – odgovori on oborivši glavu.

– Uzdigni glavu! – ohrabri ga kralj. – Svojom iskrenošću i dobrom voljom itekako si pridonio bogatstvu našega zajedništva. (Ivan Bašić)

Na osnovama ovakvoga zajedništva već 25 godina kontinuirano, sve obuhvatnije i sve kvalitetnije djeluje Ogranak Matice hrvatske u Podstrani. Za taj uspjeh čestitka svima koji su na bilo koji način tome pridonijeli i poziv svima ostalima da se ubuduće svojim talentima pridruže radu Ogranka, jer prekrasno je zajedno stvarati

Nova generacija 7 i ovog ljeta dovodi daljinsko plivanje u Podstranu

Piše: Velimir GAVRANIĆ

Treću godinu zaredom Sportska udruga *Nova generacija 7* organizirat će plivački maraton *Podstrana – Ng7* u akvatoriju Podstrane, sa startom na plaži u Mutograsu. Natjecanje će se održati 18. i 19. srpnja. Prethodne dvije godine ovo natjecanje bilo je više promidžbeno-rekreacijskoga karaktera, no ove je godine odlukom Izvršnog odbora Hrvatskog saveza daljinskog plivanja uvršteno u kalendar službenih natjecanja Saveza, i to kao utrka Kupa Hrvatske u daljinskom plivanju – CRO CUP-a, te kao prvo juniorsko i mlađe seniorsko prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju na 7500 metara.

Osim ovog plivačkog maratona, još je jedno natjecanje koje priređuje *Nova generacija 7* uvršteno u kalendar službenih natjecanja. Riječ je o prvom Otvorenom prvenstvu Splitsko-dalmatinske županije u štafetnom plivanju na otvorenim vodama, koje će ujedno biti i prvo štafeto prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju. Riječ je iznimno atraktivnoj disciplini daljinskog plivanja u kojoj se nadmeću štafete sastavljene od dvije plivačice i dva plivača, od kojih svatko pliva svoju dionicu dužine 1250 metara. S obzirom na to da sve štafete startaju zajedno, natjecanje je

Dora Komić, Petra Mijić i Ivana Prižmić

vrlo lako pratiti s obale. U ovoj disciplini nije presudna samo kvaliteta pojedinca, nego i timska taktika s obzirom na to da nije određeno tko mora plivati koju izmjenu, nego to sudionici štafete odlučuju sami.

Na prva dva izdanja plivačkog maratona *Podstrana – Ng 7* naša je općina imala čast ugostiti mnoga važna imena hrvatskog daljinskog plivanja, poput jedine hrvatske olimpijke u daljinskom plivanju Karle Šitić, zatim bivšeg europskog juniorskog prvaka u daljinskom plivanju Ivana Šitića te prvog hrvatskog pobjednika na maratonu Faros nakon više od 30 godina Grge Mujana, koji

je ujedno i ukupni pobjednik CRO CUP-a u sezonama 2018. i 2019. Osim njih, vrijedi spomenuti da su u prva dva izdanja ovog plivačkog maratona sudjelovali bivši i aktualni pobjednici CRO CUP-a Antonia Buličić, Doris Beroš i Filip Husnjak. Nastupila je i naša plivačica iz Podstrane Ivana Prižmić, koja je u prošloj sezoni postala i prvakinja Hrvatske na 7500 metara te juniorska i mlađa seniorska prvakinja Hrvatske na 5000 metara.

Na ovogodišnjim utrkama očekuje se još veći broj sudionika iz samog vrha daljinskog plivanja u Republici Hrvatskoj, ali i iz susjednih država.

IZ ŽIVOTA MATICE

Klapa Ankora

Klapa Ješka

Predstavljanje knjige Irene Grubišić Cabo. Slijeva, Zoran Jurišić, Miljenko Buljac, Sead Muhamedagić, Irena Grubišić Čabo, Mladen Vuković, 2012.

Klape Praska i Porat

Predstavljanje zbornika o Arturu: Neven Šerić, Nenad Cambi i Darijo Radović

Zbog lošeg vremena 2007. g. Smotra klapa održana je u crkvi Gospe u Siti

2007 8 11

Otvaranje skupa o staroslavenskoj mitologiji: Ivan Aljinović, pok. Tomo Vinišćak i Darijo Radović

2007 8 11